

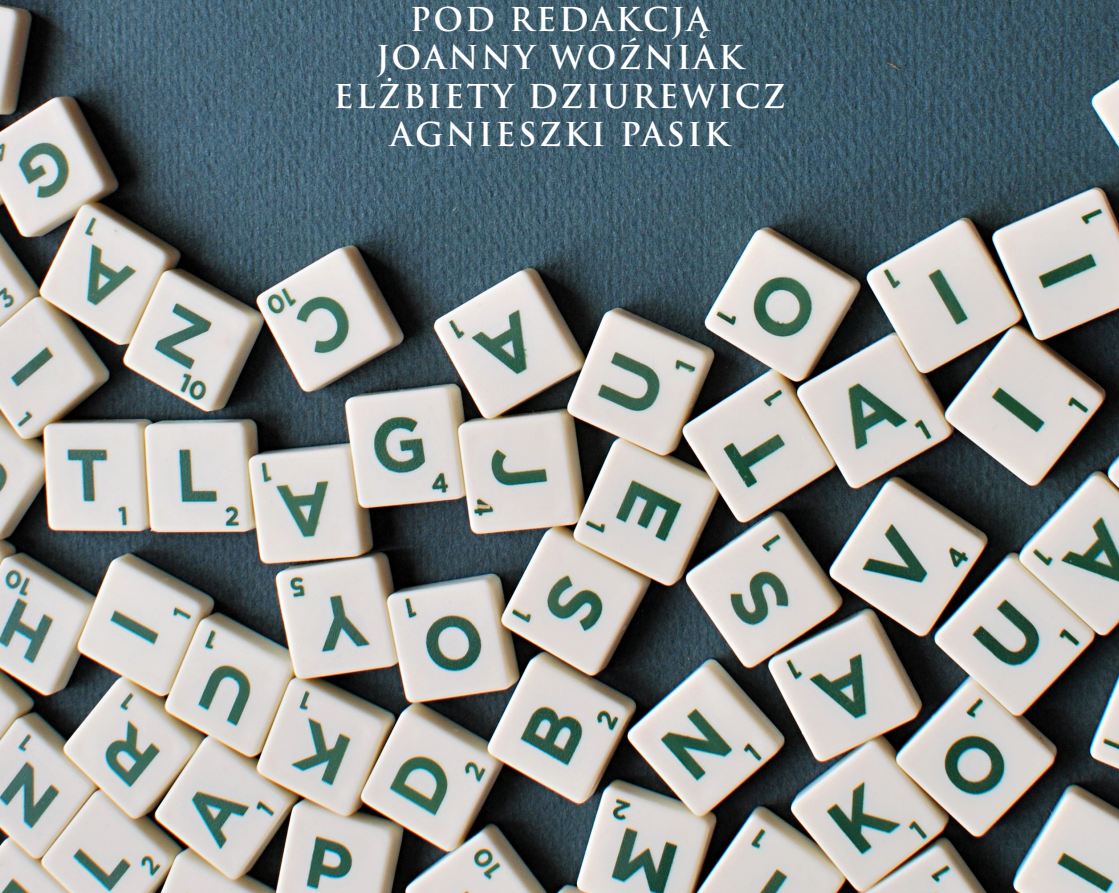
„UBIERZ TO W SŁOWA”

STUDENCKA FRAZEOLOGIA
PRAKTYCZNA DLA UCZĄCYCH SIĘ
JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO

“PUT IT INTO WORDS”

STUDENT PRACTICAL PHRASEOLOGY
FOR FOREIGN LEARNERS

POD REDAKCJĄ
JOANNY WOŹNIAK
ELŻBIETY DZIUREWICZ
AGNIESZKI PASIK

„Ubierz to w słowa”

“Put it into words”

„Ubierz to w słowa”

**Studencka frazeologia praktyczna dla uczących się
języka polskiego jako obcego**

“Put it into words”

Student practical phraseology for foreign learners

Pod redakcją:

Joanny Woźniak, Elżbiety Dziurewicz i Agnieszki Pasik

Autorzy hasel:

**Katarzyna Adamczyk, Anna Brzykcy,
Mikołaj Drożdziel, Anastasiia Hrenda,
Aleksandra Jarosz, Paweł Kurtysiak,
Klaudia Łukaszewska, Agnieszka Pasik,
Weronika Pawłowska, Hubert Słoszewski,
Yuliia Soloviova, Magdalena Springer,
Julia Spychała**

Poznań 2023

Projekt okładki
Wydawnictwo Rys

Recenzja wydawnicza:
prof. zw. Janusz Taborek

Copyright by:
Autorzy

Copyright by:
Wydawnictwo Rys

Redakcja naukowa:
dr Joanna Woźniak, dr Elżbieta Dziurewicz, Agnieszka Pasik

Autorzy haseł:
Katarzyna Adamczyk, Anna Brzykcy, Mikołaj Drożdziel, Anastasiia Hrenda, Aleksandra Jarosz,
Paweł Kurtysiak, Klaudia Łukaszewska, Agnieszka Pasik, Weronika Pawłowska, Hubert Słoszewski,
Yuliia Soloviova, Magdalena Springer, Julia Spychała

Autorzy ilustracji:
Magdalena Drgas, Igor Dubacki, Julia Owczarek, Magdalena Springer, Anna Zabłocka

Korekta językowa:
język angielski – Graham Crawford
język niemiecki – Weronika Pawłowska
język rosyjski i ukraiński – Sandra Mishchenko Krukova, Dmytro Mishchenko, Justyna Woszczyk

Redakcja techniczna i statystyczna:
Lisa Eisele, Marta Kubisiak, Olga Kwoczak

Projekt sfinansowany ze środków Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w ramach programu
Inicjatywa Doskonałości-Uczelnia Badawcza
przyznanych na realizację zadania projektowego Study@research (konkurs nr 034)

Wydanie 1, Poznań 2023

ISBN 978-83-67287-47-0
DOI 10.48226/978-83-67287-47-0

Wydanie:

Wydawnictwo Rys
ul. Kolejowa 41
62-070 Dąbrówka
tel. 600 44 55 80
e-mail: tomasz.paluszynski@wydawnictworys.com
www.wydawnictworys.com

Spis treści

Wprowadzenie do Glosariusza	9
1. Uwagi wstępne	9
2. Teoretyczne uwagi frazeograficzne	11
2.2. Makrostruktura	12
2.3. Mikrostruktura.....	13
3. Studencka frazeologia praktyczna – opis projektu.....	16
3.1. Cel i kroki badawcze	16
3.2. Zebranie wstępnego materiału frazeologicznego	17
3.3. Selekcja zebranego materiału.....	17
3.4. Opracowanie leksykograficzne	18
4. Opis glosariusza	19
4.1. Grupa docelowa.....	19
4.2. Makrostruktura	19
4.3. Budowa artykułu hasłowego	21
4.4. Kwalifikatory	27
4.5. Skróty i symbole stosowane w artykułach hasłowych	27
5. Glossary description.....	27
5.1. Target group.....	27
5.2. Macrostructure	28
5.3. Structure of the entry	30
5.4. Qualifiers	35
5.5. Abbreviations and symbols used in entries	35

Ubierz to w słowa – studencka frazeologia praktyczna dla uczących się języka polskiego jako obcego / “Put it into words” – student practical phraseology for foreign learners	37

ktoś jest ą-ę	38
ktoś nie owija w bawełnę.....	39
z innej beczki	40
ktoś ma zryty берет.....	41
ktoś wykuwa coś na blachę.....	42
ktoś miesza kogoś z błotem	43
Bóg cię (chyba) opuścił!	44
bułka z masłem	46
ktoś trzyma buzię na kłódkę	47
ktoś się urwał z choinki.....	48

ktoś dał ciała	49
cyrk na kółkach	50
czapki z głów	51
ktoś wpada z deszczu pod rynnę	52
pi razy drzwi	53
od dupy strony.....	54
ktoś ma kogoś / czegoś po dziurki w nosie.....	55
ktoś szuka dziury w całym.....	56
ktoś opowiada farmazony	57
ktoś zawraca komuś gitarę	58
głowa do góry	59
ktoś dostaje na głowę	60
ktoś ma głowę w chmurach.....	61
ktoś zaprzęta sobie czymś głowę	62
ktoś ma dużo na głowie	63
ktoś ma coś z tyłu głowy.....	64
ktoś nie ma do czegoś głowy	65
coś wypadło komuś z głowy	66
komuś przychodzi coś do głowy.....	67
ktoś zostawia coś na czarnej godzinę.....	68
ktoś robi z igły widły	70
ktoś robi sobie z kogoś / czegoś jaja.....	71
ale jaja!	72
ktoś ciągnie kogoś za język.....	73
ktoś ma coś na końcu języka.....	74
ktoś trzyma język za zębami	75
komuś spadł kamień z serca.....	76
ktoś trzyma za kogoś kciuki.....	77
kij z tym	78
ktoś ma kij w dupie	79
ktoś przyjmuje coś na klatę.....	81
lecimy z koksem	82
ktoś robi coś na kolanie.....	83
ktoś jest piątym kołem u wozu.....	84
ktoś robi kogoś w konia	85
ktoś odwraca kota ogonem.....	86
ktoś jest w kropce.....	87
krzyż na drogę.....	89
ktoś leci sobie w kulki	90
bez ładu i składu.....	91

na dłuższą metę	92
ktoś myśli o niebieskich migdałach	93
ktoś jest między młotem a kowadłem	94
ktoś ma motyle w brzuchu	95
ktoś jest szarą myszką	97
ktoś bije się z myślami	98
ktoś gra komuś na nerwach	99
ktoś jest w siódmym niebie	99
ktoś wstał lewą nogą	101
połamania nóg	102
ktoś ma nosa do czegoś	103
ktoś kręci nosem	104
ktoś ma kogoś / coś w nosie	105
nóż się komuś w kieszeni otwiera	106
ktoś wbija komuś nóż w plecy	107
a nuż widelec	108
ktoś buja w obłokach	109
ktoś igrza z ogniem	110
ktoś jest oczkiem w głowie	111
ktoś kłamie w żywe oczy	112
ktoś ma oczy dookoła głowy	113
ktoś rzuca na coś okiem	114
ktoś ma kogoś / coś na oku	115
ktoś dolewa oliwy do ognia	116
czarna owca	117
coś jest wysrane z palca	118
ktoś ma coś w małym palcu	119
ktoś puszcza pawia	120
pic na wodę	121
ktoś upiekł dwie pieczenie na jednym ogniu	122
co ma piernik do wiatraka?	123
ktoś / coś schodzi na psy	124
ktoś leży plackiem	125
ktoś nie ma zielonego pojęcia	126
coś woła o pomstę do nieba	127
ktoś spina pośladki	128
syzyfowa praca	129
ktoś jest rannym ptaszkiem	130
ręce opadają	131
ktoś ma dwie lewe ręce	132

ktoś umywa ręce	133
ktoś trzyma rękę na pulsie.....	134
ktoś siedzi z założonymi rękami	135
raz na ruski rok.....	136
z grubej rury	137
ktoś / coś zachodzi komuś za skórę	138
ktoś dostaje gęziej skórki	140
ktoś rzuca słowa na wiatr.....	141
ktoś ubiera coś w słowa	142
ktoś daje słowo.....	143
ktoś bierze kogoś na słowo	144
ktoś zamienia się w słuch.....	145
strzał w dziesiątkę	146
ktoś ma nierówno pod sufitem	147
wyszło szydło z worka	148
ktoś stawia kogoś pod ścianą.....	149
ktoś dostaje zielone światło	150
po uszy	151
ktoś narobił wiochy.....	152
o mały włos	153
ktoś leje wodę	154
ktoś wrzuca wszystko do jednego worka.....	155
na zabój	156
słomiany zapal	157
ktoś zaliczył zgon(a)	158
ktoś na kogoś krzywo patrzy.....	160
ktoś patrzy na kogoś z góry	160
czarno na białym	162
ni w pięć, ni w dziewięć.....	163
jesteśmy kwita.....	164
Bibliografia / Bibliographie	165

Wprowadzenie do Glosariusza

1. Uwagi wstępne

Definicja frazeologizmu i ustanowienie ram granicznych w dziedzinie frazeologii stanowią niezmiennie przedmiot dyskusji (por. Szerszunowicz / Frąckiewicz / Awramiuk 2017, Stein 2018, Lüger 2019). Dla potrzeb niniejszej publikacji autorki i autorzy przyjmują najbardziej rozpowszechnione rozumienie frazeologii i frazeologizmów. Zatem frazeologia to z jednej strony dziedzina naukowa badająca związki frazeologiczne, z drugiej strony to ich zbiór w danym języku. Frazeologizmem natomiast nazywać będziemy względnie stałe (stabilne) związki wyrazowe, składające się z minimum dwóch komponentów (por. Burger 2015). Znaczenie frazeologiczne bywa idiomatyczne, czyli nie jest sumą znaczeń komponentów, z których frazeologizm się składa. Ponadto frazeologizmy są jednostkami zleksykalizowanymi i w pełni odtwarzalnymi, funkcjonują zatem analogicznie do pojedynczych leksemów (por. Burger 2015). Przykładami frazeologizmów w ujęciu klasycznym są m.in. *ktoś idzie po rozum do głowy*, *komuś spadł kamień z serca*, *ktoś traktuje kogoś jak piąte koło u wozu*.

W kontekście glottodydaktycznym przyjęło się również włączać do zasobu frazeologicznego przysłowia, które odróżnia od frazeologizmów w ujęciu klasycznym forma zdaniowa, np. *Niedaleko pada jabłko od jabłoni*. W ostatnich latach przedmiot frazeologii uzupełniono także o kolokacje (*filiżanka kawy*) i zrutynizowane zwroty i formuły pragmatyczne, np. *ja ciebie chrzczę*, *moje uszanowanie*, *Wysoka Izba* (więcej o klasach frazeologicznych por. Chlebda 2005, 2007).

Z punktu widzenia nauki języka obcego frazeologia stanowi dla wielu uczących się duże wyzwanie. Wynika to z nietypowych połączeń komponentów frazeologicznych, bądź z charakterystycznego dla danej kultury sposobu widzenia i oceny świata, który znajduje swoje odzwierciedlenie właśnie we frazeologizmach idiomatycznych. U ich podstaw

leży konkretny obraz rzeczywistości, który czasem jest dla uczących się w pełni zrozumiały, bo koresponduje on z obrazem rzeczywistości w języku i kulturze wyjściowej, a czasem jest zupełnie odmienny od tego, do którego przywykli w swoim dotychczasowym doświadczeniu kulturowo-językowym. Uczący się języka obcego nawet na wyższych poziomach znajomości języka z obawy przed negatywnym transferem z języka ojczystego unikają frazeologizmów w komunikacji. I choć można sobie wyobrazić komunikację pozbawioną zwrotów idiomatycznych, to już ich niezajomość może doprowadzić do niezrozumienia lub błędnego zinterpretowania usłyszanych komunikatów lub przeczytanych w prasie czy Internecie informacji. Frazeologizmy są bowiem integralną częścią języka i bez nich język staje się uboższy, mniej plastyczny, mniej ekspresywny czy obrazowy i przez to mniej naturalny. Dlatego systematyczna wielokanałowa nauka frazeologii języka obcego, nastawiona w pierwszej kolejności na recepcję, rozpoznanie, zrozumienie i na końcu aktywne użycie frazeologizmu powinna towarzyszyć procesowi nauki języka obcego od początku, już od najniższych poziomów kształcenia językowego.

Ucząc się idiomów języka obcego, poznajemy także fragment kultury danego kraju. Jak słusznie wskazują Szerszunowicz, Frąckiewicz i Awramiuk (2017: 28):

[n]auka frazeologii w glottodydaktyce służy [...] przede wszystkim rozwijaniu kompetencji komunikacyjnej, wzbogaceniu słownictwa biernego i czynnego, ale ważne jest także rozwijanie kompetencji kulturowej (Szerszunowicz / Frąckiewicz / Awramiuk 2017: 28).

Rozwojowi kompetencji komunikacyjnej służy nie tylko sama znajomość struktury i jej znaczenia, ale niewątpliwie także informacje metajęzykowe jak właściwości gramatyczne, łączliwość, frekwencja, styl, osadzenie jednostki frazeologicznej w odpowiednim kontekście. Kompetencji kulturowej natomiast sprzyja refleksja nad pochodzeniem i sposobem wykształcenia się frazeologizmu w danej kulturze. Dlatego w celu wsparcia procesu frazeodydaktyki języka polskiego oddajemy do Państwa rąk niniejszą publikację. Jest ona skierowana w pierwszej kolejności do zagranicznych studentek i studentów, którzy

chcą poszerzyć swoje kompetencje frazeologiczne o idiomy często używane w szeroko rozumianym kontekście akademickim (np. podczas prowadzenia zajęć, w studenckiej pracy grupowej czy w odniesieniu do życia studenckiego). Obejmuje ona 120 haseł i może służyć jako punkt wyjścia do zapoznania się z polską frazeologią rozpowszechnioną wśród osób w wieku studenckim, ułatwi zrozumienie komunikatów rówieśniczych i pozwoli choćby w niewielkim stopniu poznać sposób widzenia i opisu świata wyłaniający się z polskiej frazeologii.

Niniejsza publikacja składa się z dwóch części: wstępu i opracowania leksykograficznego. Wstęp obejmuje cztery podrozdziały, w których redaktorki starają się przybliżyć czytelnikowi najważniejsze problemy związane z zapisem leksykograficznym idiomów, przedstawiają projekt, w ramach którego ten zbiór powstał, omawiają przyjętą metodologię i ilustrują budowę artykułu hasłowego. Część główna monografii to opracowanie leksykograficzne. Celem, jaki przyświecał powstaniu niniejszego opracowania (oprócz wspomnianego wyżej poszerzenia kompetencji frazeologicznej) było uświadomienie uczących się, że język polski jest bogaty w idiomy, zafascynowanie odbiorców obrazowością w polszczyźnie oraz uwrażliwienie ich na podobieństwa i różnice pomiędzy językami. Autorzy i autorki są jednak świadomi, że udało się im uchwycić i opisać tylko wycinek frazeologii. Niniejszy zbiór stanowi punkt wyjścia do dalszych opracowań.

2. Teoretyczne uwagi frazeograficzne

2.1. Frazeografia

Frazeografia¹ jest tematem dość często podejmowanym w literaturze przedmiotu. W tym kontekście najczęściej mówi się o deficytach zarówno w makro- jak i w mikrostrukturze (Dobrovol'skij 2009, Filipenko 2009, Steyer 2010). Istnieje tutaj pewnego rodzaju dysonans pomiędzy formułowanymi przez frazeologów i leksykografów postulatami, a słownikową

¹ Definiujemy ją powołując się na Dziamską-Lenart (2018: 9) jako „teorię słowników frazeologicznych, jak i praktykę ich zestawiania, a także jako zbiór wydanych słowników frazeologicznych.”

rzeczywistością (Mellado Blanco 2009). W niniejszym rozdziale podjęta zostanie próba wskazania najważniejszych problemów związanych z zapisem frazeologizmów na przykładzie słowników dwujęzycznych.

2.2. Makrostruktura

Makrostruktura obejmuje kryteria doboru materiału, liczbę haseł oraz ich uporządkowanie. Piirainen (2009: 94) oraz Dräger i Juska-Bacher (2010) podkreślają, że przy wyborze haseł kluczowe powinny być frekwencja oraz znajomość frazeologizmów wśród rodzimych użytkowników. W przypadku słowników adresowanych przede wszystkim do osób uczących się ważną rolę powinno odgrywać również kryterium przydatności poszczególnych związków frazeologicznych w różnych sytuacjach komunikacyjnych.²

Liczba haseł zależy z kolei od wielu czynników m. in. od wielkości słownika, jego funkcji, grupy docelowej, zatrudnionych leksykografów oraz czasu trwania projektu. Ważnym elementem jest także kwestia wyboru klas frazeologizmów. Na rynku wydawniczym przeważają słowniki kolokacji, idiomów oraz przysłów.³

Ostatnie zagadnienie dotyczy uporządkowania haseł. Większość słowników ma porządek alfabetyczny. Rozwiązanie to nie jest bezproblemowe w przypadku frazeologizmów, które mają wielowyrazowy charakter i mogą rozpoczynać się od zaimka, partykuły, przyimka czy jak w przypadku języka niemieckiego od rodzajnika. Optymalna wydaje się tutaj zasada gramatyczno-alfabetyczna (Worbs 1994), w przypadku której hasła uporządkowane są alfabetycznie według rzeczownika. Jeśli frazeologizm nie ma rzeczownika, to o miejscu lematyzacji decyduje przymiotnik.⁴

Ciekawą i przyjazną czytelnikowi propozycję stanowi *Słownik frazeologiczny z ćwiczeniami dla uczących się języka polskiego jako obcego*

² Z tego powodu dużą wagę przypisuje się zwłaszcza nauczaniu frazeologizmów pragmatycznych już od poziomu A1.

³ Listę dostępnych słowników frazeologicznych dla pary językowej niemiecki-polski można znaleźć m.in. w Lipczuk (2011), Szczęk (2021).

⁴ Korhonen (2001: 493) zaproponował dla niemieckich frazeologizmów następującą kolejność: rzeczownik, przymiotnik, przysłówki, liczebnik, czasownik.

(Dziamaska-Lenart et al. 2021), w którym autorzy stworzyli tematyczny układ haseł, obejmujący siedem dużych grup, do których przyporządkowano 30 mniejszych pól semantycznych. Przy takim układzie haseł użytkownicy sprawdzając wybrany frazeologizm napotykać na kolejne, często synonimiczne jednostki, dzięki czemu uświadamiają sobie bogactwo metafor w języku i poszerzają swój zasób frazeologiczny o kolejne idiomy.

2.3. Mikrostruktura

Mikrostruktura obejmuje budowę artykułu hasłowego. Ważną rolę odgrywa tutaj m.in. (A) sformułowanie formy podstawowej, (B) stworzenie definicji, (C) dobór ekwiwalentów, (D) odpowiednich kwalifikatorów oraz (E) przykładów.

(A) Sformułowanie formy podstawowej

Frazeologizm zawierający czasownik może być podany w bezokoliczniku lub 3. osobie liczby pojedynczej. W przypadku słowników dla uczących się uzasadnione wydaje się podanie czasownika w formie odmienionej. Ernst (2011: 183) podkreśla, że dzięki temu użytkownik otrzymuje informację na temat walencji – czyli łączliwości idiomu i jego komponentów – oraz przykład użycia. Poza tym forma odmieniona czasownika ma wyższą frekwencję niż nieodmieniona. Forma wyjściowa powinna powstać w oparciu o analizę danych korpusowych i dostępnych słowników.

(B) Definicja

Jesenšek (2021: 21) słusznie traktuje uchwycenie i opis znaczenia jednostek za jedno z najważniejszych zadań leksykografii zarówno teoretycznej jak i praktycznej. W przypadku definiowania metaforycznych związków frazeologicznych zadanie jest szczególnie trudne. Decydując się na podanie definicji w formie jednowyrazowych „synonimów” bardzo upraszczamy, koncentrujemy się na znaczeniu denotacyjnym, pomijając przy tym znaczenie konotacyjne, obrazowość, nacechowanie stylistyczne czy aspekty pragmatyczne i kontekstowe, które często stanowią integralną część idiomów (Jesenšek 2021: 23). Ten zbiór in-

formacji stanowi pewnego rodzaju instrukcję obsługi poszczególnych idiomów, którą najczęściej już posiadliśmy jako natywni użytkownicy języka. Nasza wiedza obejmuje tym samym nie tylko znaczenie danej jednostki, ale również bardziej szczegółowe informacje dotyczące kiedy, z kim, w jakiej sytuacji, w jakim typowym otoczeniu leksykalnym należy użyć danej jednostki. To „dodatkowe” znaczenie jest dla natywnych użytkowników najczęściej oczywiste, z kolei dla uczących się pozostaje z reguły tylko częściowo odkryte. Brak odpowiedniej wiedzy może skutkować zgrzytem komunikacyjnym, w sytuacji, kiedy np. student użyje w rozmowie z wykładowcą wulgarnego frazeologizmu. Dlatego tak ważne jest holistyczne podejście do idiomów, które zapewni, że definicje w słownikach adresowanych dla uczących się nie będą ograniczały się wyłącznie do znaczenia denotacyjnego.

(C) Ekwiwalenty

Podanie odpowiednich ekwiwalentów jest traktowane jako najważniejsze zadanie w słownikach dwu- i wielojęzycznych. Ekwiwalencja pełna to zjawisko niezwykle rzadkie. Znalezienie w języku docelowym odpowiednika, który odpowiadałby jednostce wyjściowej 1:1 jest trudne, a często nawet niemożliwe. Jak słusznie podkreślają Dobrovol'skij i Piirainen (2009: 161) nawet w przypadku jednostek, które uchodzą za tożsame (tzw. internacjonalizmy frazeologiczne o proveniencji biblijnej czy mitologicznej) – przy wnikliwej analizie na podstawie danych korpusowych – widoczne są różnice pragmatyczne, konotacyjne, dystrybucyjne czy frekwencyjne. Z tego powodu coraz częściej w przypadku frazeologizmów postulowane są ekwiwalenty funkcjonalne, które uwzględniają m.in. dane korpusowe, ograniczenia semantyczne, preferencje w obu językach oraz typową łączliwość (Dobrovol'skij 2015, Mellado Blanco 2019, Taborek 2021).

(D) Glossy i kwalifikatory

Glosami określamy dodatkowe wyjaśnienia czyli doprecyzowanie ekwiwalentu. Można wyróżnić m. in. glosy pragmatyczne (zawierające informacje m.in. o aktach mowy, w jakich dana jednostka jest używana), semantyczne (np. w formie parafrazy) i kolokacyjne (które zawierają informacje dotyczące łączliwości) (Nerlicki 2012). Ich obecność jest uzasadniona szczególnie w przypadku słowników dla uczących się.

Kwalifikator to „skrót, podawany przed definicjami w słowniku, encyklopedii, zawierający informację o zakresie używania danego wyrazu lub jego różnorodnym nacechowaniu (Engelking / Markowski / Weiss 1989: 300). Można wyróżnić kwalifikatory chronologiczne, frekwencyjne, stylistyczne, geograficzne, środowiskowe, specjalistyczne i ekspresywne. Ich obecność w słowniku ma za zadanie ułatwić odpowiednie użycie jednostek. Autorzy słowników dążą do konsekwentnego stosowania kwalifikatorów. Ich przypisywanie jest jednak dość problematyczne, gdyż granice pomiędzy rejestrami bywają rozmyte, a decyzja o zakwalifikowaniu do danego stylu nie jest często podparta wynikami badań przeprowadzonymi wśród większej liczby natywnych użytkowników, lecz bazuje na intuicji leksykografów (Kurkiewicz 2007).⁵

(E) Przykłady

We frazeografii panuje zgodność co do faktu, że słowniki szczególnie dla uczących się powinny zawierać przykłady ilustrujące typowe użycie danej jednostki. Dyskutuje się na temat rodzajów owych przykładów. Możemy wyróżnić ilustrację fingowaną, czyli przykład wymyślony przez autorów słowników (Schemann 2009, Fliciński 2010), przykład autentyczny zaczerpnięty z korpusu w niezmienionej formie (Dobrowol'skij 2009), przykład uproszczony tzn. zaczerpnięty z korpusu, ale skrócony, pozbawiony trudniejszego słownictwa i dostosowany do potrzeb użytkownika (Heine 2009, Jesenšek 2009) oraz optymalny przykład korpusowy, czyli wyszukany w korpusie przykład, który nie jest zbyt obszerny i skomplikowany pod kątem słownictwa i gramatyki, który jest „odpolityczniony” oraz współczesny i który ilustruje typowe preferencje gramatyczne i leksykalne danej jednostki. Ten ostatni wydaje się nam najbardziej uzasadniony. Wiąże się on jednak ze żmudnym procesem wyszukiwania, który oprócz lektury setek przykładów obejmuje również przeprowadzenie analizy kookurencji w celu znalezienia informacji o typowej łączliwości.

⁵ Dziurewicz (2019) przeprowadziła ankietę dotyczącą niemieckich idiomów ze słownika *Duden. Redewendungen*, które posiadały kwalifikator *wulgarny*. Okazało, że postrzeganie danej jednostki jako wulgarnej lub potocznej jest bardzo indywidualne. Wiele idiomów oznaczonych w tym słowniku jako wulgarne ankietowani uznali za potoczne.

Opisane tu konwencje i wyzwania frazeograficzne wpłynęły na ostateczny kształt prezentowanego glosariusza frazeologicznego. Szczegóły dotyczące jego budowy znajdują się w rozdziale czwartym.

3. Studencka frazeologia praktyczna – opis projektu

3.1. Cel i kroki badawcze

W ramach programu Inicjatywa Doskonałości-Uczelnia Badawcza studenci Koła Naukowego Studentów Lingwistyki Stosowanej (Seksja Frazeologiczna) Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM) otrzymali wsparcie w drodze konkursu na realizację projektu pt.: „Studencka frazeologia praktyczna – analiza i opracowanie leksykograficzne”. Celem projektu było zbadanie języka stosowanego w komunikacji formalnej i nieformalnej przez społeczność studencką UAM pod kątem używanych w nim zwrotów idiomatycznych oraz stworzenie podręcznego leksykonu, zawierającego najczęściej stosowane jednostki i ich obcojęzyczne odpowiedniki.

U podstaw idei wyselekcjonowania współczesnych studenckich zwrotów frazeologicznych i opracowania ich w formie wielojęzycznego leksykonu leżała chęć wsparcia tej części społeczności akademickiej, której pierwszym językiem nie jest język polski. W obliczu zwiększającej się internacjonalizacji i zwiększania się liczby studentów i studentek pochodzących z różnych krajów Europy i świata zauważamy, że nawet przy bardzo dobrej kompetencji językowej w zakresie języka polskiego język idiomatyczny i metaforyczny, szczególnie w swojej odmianie nieformalnej, stanowi często przyczynę nieporozumień. Dodatkowo, z uwagi na dynamikę zmian w języku nieformalnym, część zwrotów współcześnie używanych przez studentów nie jest leksykograficznie opisana w dostępnych na rynku opracowaniach.

Stworzenie niniejszego zbioru obejmowało następujące etapy:

- zebranie wstępnego materiału frazeologicznego,
- selekcję zebranego materiału,
- opracowanie leksykograficzne.

3.2. Zebranie wstępnego materiału frazeologicznego

W celu zgromadzenia jak największego i jak najbardziej reprezentatywnego materiału leksykograficznego wśród społeczności akademickiej podjęte zostały paralelne kroki badawcze:

- a) przeprowadzono wywiady z zagranicznymi studentkami i studentami wspólnoty akademickiej na Wydziale Neofilologii oraz na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej UAM, w trakcie których gromadzone były zwroty sprawiające im największe trudności po przyjeździe do Polski,
- b) przeanalizowano nieformalne fora i komunikatory studenckie (pod kątem występujących w nich frazeologizmów),
- c) członkowie koła wynotowywali zwroty, które pojawiały się podczas ich rozmów z koleżankami i kolegami ze studiów,
- d) przeprowadzono ankietę wśród studentek i studentów Instytutu Lingwistyki Stosowanej UAM, w ramach której studium podawali najczęściej używane przez nich jednostki idiomatyczne.

3.3. Selekcja zebranego materiału

Zebrany materiał obejmował w sumie ok. 500 frazeologizmów. Z dalszej analizy wykluczone zostały kolokacje, przysłowia, regionalizmy oraz frazeologizmy porównawcze. Redukcja materiału podyktowana była ograniczonym (zaledwie półtorarocznym) czasem na realizację całego zadania. Pozostałe 250 frazeologizmów poddano weryfikacji w formie ankiet skierowanych do wszystkich studentek i studentów UAM. Krok ten miał na celu sprawdzić, czy wyłonione w pierwszym etapie związki frazeologiczne są faktycznie reprezentatywne dla całej badanej społeczności studenckiej. W ankietach wzięło udział ponad 500 przedstawicielek i przedstawicieli wszystkich wydziałów. Wyjściowe 250 idiomów zostało losowo podzielone na 5 zestawów. Każdy zestaw składał się z 50 pytań, aby wypełnienie ankiety nie było zbyt czasochłonne i monotonne. Ankieta zawierała pytania zamknięte o następującej strukturze:

Idiom: *Cyrk na kółkach*

- a) nie znam i nie używam
- b) znam, ale nie używam
- c) znam i używam.

Na końcu ankiety istniała możliwość wpisywania komentarzy oraz innych „popularnych” wśród studentów idiomów. Do trzeciego etapu, czyli opracowania leksykograficznego zostały zakwalifikowane tylko te idiomy, w przypadku których ponad połowa respondentów zaznaczała opcję (c): „znam i używam”.

3.4. Opracowanie leksykograficzne

W trzecim etapie projektu wyselekcjonowane w drugiej części idiomu zostały opracowane leksykograficznie. Zbiór liczy 120 idiomów i jest bardzo zróżnicowany. Obejmuje frazeologizmy o proveniencji biblijnej i mitologicznej, ale również potoczne oraz kilka wulgarnych. Sporadycznie obecne są związki frazeologiczne zawierające komponenty archaiczne, które nie występują samodzielnie w języku (*na zabój*). Wśród opracowanych 120 idiomów znajdują się jednostki powszechnie znane jak również te, które należą do języka młodzieżowego czy też slangu studentów. To, co je łączy to fakt, że są współczesne, ekspresywne, idiomatyczne i często używane przez studentki i studentów. Artykuły hasłowe sformułowane zostały w języku angielskim i obejmują: transkrypcję fonetyczną, dosłowne znaczenie, definicję, etymologię / motywację, pragmatyczne przesłanki użycia, synonimy, przykłady, a dla zwrotów obrazowych również ilustracje. W niektórych przypadkach uwzględniono także informacje dotyczące typowej łączliwości. Ponadto dla każdej jednostki podane zostały ekwiwalenty w językach angielskim, niemieckim, rosyjskim i ukraińskim. Grupa docelowa, makro- i mikrostruktura glosariusza zostały szczegółowo omówione w kolejnym rozdziale.

4. Opis glosariusza

4.1. Grupa docelowa

Niniejszy glosariusz został stworzony przez studiujących dla studiujących. Doprecyzowując, grupą docelową opracowania są osoby studiujące w Polsce pochodzące z innych krajów, które dopiero rozpoczynają tu edukację lub odwiedzają Polskę w ramach programów stypendialnych, wymian, czy dłuższych pobytów projektowych. Celem autorek i autorów glosariusza jest dotarcie do jak najszerszej grupy niepolskojęzycznych odbiorców, a więc także tych, którzy język polski opanowali jedynie na podstawowym poziomie, ale chcą poszerzyć swoje kompetencje frazeologiczne o idiomy często używane w nieformalnym kontekście akademickim. Dlatego też artykuły hasłowe są w zasadniczej części opracowane w języku angielskim będącym podstawowym środkiem komunikacji między różnojęzycznymi grupami ludzi we współczesnym świecie.

Glosariusz zawiera 120 haseł, które w wyniku przyjętej metodologii okazały się być zwrotami nie tylko znanymi przez większość społeczności studenckiej, ale także aktywnie przez nich używanymi w komunikacji codziennej. Liczba opracowanych haseł nie stanowi podstawy, by nazwać niniejsze opracowanie wyczerpującym. Nie taki też był zamiar autorek i autorów. Celem opracowania jest bowiem zaoferowanie grupie docelowej narzędzia, które pozwoli im z jednej strony pokonać choć część trudności komunikacyjnych wynikających ze stosowania zwrotów frazeologicznych na polskich uniwersytetach, z drugiej strony daje możliwość zapoznania się z niewielkim wycinkiem polskiego zasobu frazeologicznego.

4.2. Makrostruktura

Prezentowany glosariusz zawiera wybór związków frazeologicznych rozumianych jako względnie stałe, polileksykalne i idiomatyczne związki wyrazowe, które w komunikacji służą jako gotowe zleksykalizowane elementy i są przez komunikujących się reprodukowane. W szczególności idiomatyczny charakter zwrotów był dla autorek

i autorów słownika podstawowym kryterium wyboru haseł. Ze względu na ograniczony czas trwania projektu, w ramach którego opracowanie powstało, z analiz i opracowań leksykograficznych wyłączone zostały częściowo idiomatyczne frazeologizmy porównawcze oraz frazeologizmy o charakterze zdaniowym (powiedzenia i przysłowia).

Ze względu na funkcje frazeologizmy podzielić można na:

- 1) związki wyrazowe o funkcji nominatywnej, uzupełniające system słownikowy języka;
- 2) jednostki frazeologiczne, które ze względu na swą obrazowość i ekspresywność wzbogacają system synonimiczny języka, służą emocjonalnemu wyrażaniu sądów i opinii;
- 3) ustabilizowane związki wyrazowe pełniące funkcję pragmatyczną, czyli potrzebne w codziennym porozumiewaniu się zwroty grzecznościowe i inne formuły charakterystyczne dla różnych aktów mowy (Dziamska-Lenart et al. 2021: 9).

Opracowane frazeologizmy to przede wszystkim związki reprezentujące drugą grupę, czyli jednostki idiomatyczne, które poprzez swoją obrazowość i ekspresywność stanowią elementy konkurencyjne dla swoich neutralnych odpowiedników.

czarno na białym = wyraźnie, ewidentnie, jednoznacznie
ktoś wykuwa coś na blachę = ktoś opanowuje / przerabia / przyswaja materiał, ktoś uczy się czegoś na pamięć

W opracowaniu znajdują się również nieliczne frazeologizmy pragmatyczne.

Połamania nóg! – zwrot używany w sytuacjach, w których życzy się komuś powodzenia (np. na egzaminie czy przed publicznym wystąpieniem)

Zebrane w glosariuszu związki frazeologiczne przedstawione są w układzie gramatyczno-alfabetycznym, według elementów nominalnych (według pierwszego rzeczownika w przypadku frazeologizmów z minimum dwoma komponentami nominalnymi). Dla frazeologizmów bez komponentów nominalnych klasyfikacji alfabetycznej podlegały

w kolejności przymiotniki (jeżeli frazeologizm nie posiadał rzeczownika, ale posiadał przymiotnik), czasowniki (jeżeli frazeologizm nie posiadał rzeczownika ani przymiotnika) lub inne części mowy (np. wykrzyknik) w przypadku pozostałych.

W celu ułatwienia właściwego użycia glosariusza frazeologizmy, jak również ich warianty, określenia synonimiczne oraz ekwiwalenty zostały zapisane w poprawnie odtworzonych schematach łączliwości składniowej, czyli w formie odmienionej (*ktoś kręci nosem, ktoś zostawia coś na czarnej godzinę*). Pomoże to odbiorcom w ustaleniu, czy dany frazeologizm łączy się z przedmiotem (*coś, czemuś*) czy osobą (*ktoś, komuś*), w jakiej liczbie stoi podmiot czy w jakim przypadku występuje dopełnienie.

4.3. Budowa artykułu hasłowego

Opis frazeologizmu rozpoczyna (A) transkrypcja fonetyczna. Następnie podane zostały: (B) znaczenie dosłowne frazeologizmu wraz z (C) ilustracją dosłownego znaczenia, (D) definicja, (E) warianty, (F) sposób użycia, (G) etymologia i motywacja, (H) spreparowane i autentyczne przykłady użycia, (I) synonimy. Opis zamykają (J) ekwiwalenty w czterech językach.

A. Transkrypcja fonetyczna

W ukośnikach umieszczona została transkrypcja fonetyczna w zapisie międzynarodowego alfabetu IPA (*International Phonetic Association*). Zapis ten ułatwi osobom znającym symbole IPA prawidłową artykulację zwrotu frazeologicznego.

ktoś nie owija w bawełnę = / ktɔɕ nɛ ɔvʲjɔ w bawɛwnɛ /

B. Znaczenie dosłowne frazeologizmu

Celem autorek i autorów jest wsparcie podejścia dedukcyjnego do zrozumienia idiomatycznych frazeologizmów. W pełni podzielimy zdanie, że „[p]oznawanie frazeologii polega [...] na odsłanianiu przenośnego sensu frazeologizmów, odkrywaniu, na czym polega ich nieregularność semantyczna w stosunku do zwykłych połączeń wyra-

zowych” (Dziamska-Lenart et al. 2021: 12), dlatego przed definicją umieściliśmy dosłowne znaczenie frazeologizmu opisane w języku angielskim. Na tej podstawie odbiorca będzie mógł dokonać wstępnych założeń w odniesieniu do właściwego znaczenia idiomu, które następnie zweryfikuje czytając definicję idiomu.

Ktoś miesza kogoś z błotem = someone is mixing somebody up with mud

C. Ilustracja przedstawiająca dosłowne znaczenie frazeologizmu

Znaczenie dosłowne opisywanego idiomu zostało wyrażone w glosariuszu nie tylko w formie werbalnej, ale także graficznej. Niemal każde hasło w prawym górnym rogu artykułu hasłowego zostało opatrzone ilustracją przedstawiającą dosłowne znaczenie frazeologizmu. W kilku przypadkach, w których komponenty idiomu były zbyt abstrakcyjne i trudne do zobrazowania zrezygnowano z ilustracji. I choć sam obraz nie wskazuje na faktyczne metaforyczne znaczenie frazeologizmu, to może on przyczynić się do szybszego i bardziej efektywnego zapamiętania struktury frazeologizmu.

Ktoś miesza kogoś z błotem = someone is mixing somebody up with mud

D. Definicja

Wyjaśniając sens frazeologizmu podajemy najczęściej definicje realnoznaczeniowe, odwołujące się do treści znaczeniowej hasła lub synonimiczne, uwzględniające inne podobne określenia.

Ktoś miesza kogoś z błotem = someone criticised someone in a completely disrespectful manner
Głowa do góry! = Everything will be fine! You don't have to worry! Everything will turn out fine!

Opis znaczenia został ograniczony do niezbędnego minimum, ponieważ uważamy, że pełne znaczenie frazeologizmu wyniknie ze wszystkich dostępnych w opisie informacji, przede wszystkim z przykładów, informacji dotyczących użycia frazeologizmu czy synonimów.

W przypadkach, gdy frazeologizm wykazuje odmienne znaczenie w zależności od kontekstu, opis definicyjny został rozszerzony. Warianty znaczeniowe zostały podane po średniku.

ktoś ma coś na końcu języka = someone knows a particular piece of information but cannot recall it at the moment;
someone wants to say something, but to avoid offending the interlocutor or causing confusion, stops themselves from doing it

E. Warianty

Część z zaprezentowanych w glosariuszu frazeologizmów to struktury wielokształtne, występujące w kilku wariantach leksykalnych bez zmiany ich znaczenia denotacyjnego. Warianty te zostały wymienione pod definicją hasła. Komponenty wymienne zaznaczone zostały za pomocą ukośnika.

ktoś wrzuca wszystko do jednego worka = ktoś pakuje / wpycha
/ wsadza / wkłada kogoś / coś do jednego worka

F. Sposób użycia

Jedną z trudniejszych kompetencji w nauce frazeologii obcego języka jest jej umiejętne i adekwatne użycie sytuacyjne. Zdecydowana większość skodyfikowanych w glosariuszu idiomów ma charakter ekspresyjny i potoczny. Stąd też używane są zwykle w sytuacjach nieformalnych w komunikacji ustnej. Niektóre z nich mogą być jednak używane również w bardziej formalnych okolicznościach, jak np. rozmowa między studentami a nauczającymi, a innych można użyć w komunikacji pisemnej. Dlatego w opisie każdego hasła znalazły się informacje pragmatyczne o użyciu danej jednostki frazeologicznej, z konkretnymi wskazaniem na komunikację formalną lub nieformalną, ustną lub pisemną. W przypadku bardzo wulgarnych, obraźliwych czy lekceważących idiomów informacje te użytkownik także znajdzie w tej sekcji.

Ktoś ma kij w dupie = used when we disapprovingly want to characterize someone who is unentertaining, lacking spontaneity, rigid. It is very informal and inappropriate in discussions with professors. It is used mainly in oral communication.

Ponadto w tej części opisu znalazły się informacje o typowych kolokacjach czasownikowych dla frazeologizmów niewerbalnych, tak by użytkownik potrafił odpowiednio użyć danego zwrotu w zdaniu:

ktoś jest piątym kołem u wozu = Used when someone is seen as unneeded, unnecessary, and only gets in the way. It occurs frequently with verbs: *(po)czuć się jak* ‘feel like’, *traktować kogoś jak* ‘treat someone like’, *potrzebować kogoś / czegoś jak*, *być jak* ‘need someone / something like’. It is used in informal situations, usually in oral communication.

G. Etymologia i motywacja

Frazeologia łączy się bezpośrednio z kulturą narodu, regionu, części świata. Dla obcokrajowców zetknięcie z frazeologią może mieć wymiar nie tylko językowy, ale właśnie kulturowy. Dlatego w glosariuszu znalazła się sekcja dotycząca pochodzenia (np. biblijne, mitologiczne) i motywacji (czyli sposobu powstania idiomu i okoliczności uzasadniające, że dana treść jest wyrażona w ten a nie inny sposób).⁶ Użytkownicy znajdują w niej informacje lub niekiedy jedynie hipotezy, jak dany idiom powstał i skąd pochodzi. Ponadto w ocenie autorek i autorów opracowania świadome podejście do frazeologii realizujące się poprzez odtworzenie drogi do ukształtowania się idiomu może pozytywnie wpłynąć na zapamiętanie danej jednostki.

⁶ Dla lepszego zrozumienia różnicy między etymologią a motywacją posłużymy się przykładem frazeologizmu „czarna owca”. Jest to idiom o pochodzeniu biblijnym, w źródłach pisanych zatem można znaleźć go w różnych wersjach językowych Biblii. Natomiast powodem, dla którego czarna owca stała się przedmiotem biblijnych parabol była niska wartość czarnych owiec w stadzie, ponieważ preferowana i bardziej ceniona była biała wełna owcza, którą można było potem pofarbować na różne kolory. Czarna wełna przynosiła ich właścicielom niższe dochody, więc dążyli do posiadania w swym stadzie jak najmniejszej liczby takich owiec.

The word migdały ‘almonds’ has existed in the Polish lexicon since the mid-15th century. Due to the nature and the scarcity of the product, almonds became a symbol of a delicacy, something wonderful, a treasure. The blue colour here is a synonym for the Polish word niebiański ‘celestial’, which emphasises that we are talking about things that are beautiful and unearthly.

Nie dla wszystkich zwrotów możliwe jest ustalenie pochodzenia, dlatego sekcja ta nie występuje we wszystkich hasłach.

H. Przykłady użycia

Dla każdego idiomu podane zostały cztery przykładowe zdania. Dwa pierwsze są przykładami spreparowanymi, wymyślonymi przez autorki i autorów hasła. Często, ze względu na grupę docelową, przykłady te odwołują się do rzeczywistości uniwersyteckiej. Dwa kolejne przykłady pochodzą głównie z Narodowego Korpusu Języka Polskiego, z wyszukiwarki korpusowej PELCRA lub (w pojedynczych przypadkach) ze źródeł internetowych. W każdym przypadku zaczerpnięcia przykładów z korpusu lub z Internetu w nawiasie podane zostało źródło. Prezentowane przykłady poza swoją funkcją konkretyzującą użycie mają ukazać preferencje gramatyczne i leksykalne danego idiomu. Szczególnie w przypadku frazeologizmów niewerbalnych przykłady użycia staraliśmy się dobrać w taki sposób, by pokazać różne kolokacje czasownikowe.

Piąte koło u wozu

- (1) W grupie zaawansowanej z angielskiego **czuję się** jak piąte koło u wozu. Muszę spróbować przenieść się do grupy podstawowej.
- (2) Mógłby przestać nam przeszkadzać w pracy. **Jest** dzisiaj piątym kołem u wozu.
- (3) Muszę się dopraszać o różne rzeczy, **jestem traktowany** jak piąte koło u wozu. (Dziennik Łódzki)
- (4) Studenci „zaoczni” płacą czesne w takich kwotach, że aż się w głowie kręci. Z kolei na uczelni **traktuje się** ich jak piąte koło u wozu. (Dziennik Polski)

W przypadku, w którym przykład zaczerpnięty z wyszukiwarki PELCRA zawierał błędy ortograficzne lub interpunkcyjne (dotyczy to

przykładów pochodzących z for internetowych), zdania takie zostały poprawione.

I. Synonimy

W dalszej części opisu uwzględnione zostały synonimy opisywanego idiomu. I choć w wielu przypadkach naturalnymi synonimami są synonimy frazeologiczne, to autorki i autorzy uznali, że dla osób niepolskojęzycznych większą korzyść przyniesie podanie synonimów jednowyrazowych (zarówno neutralnych jak i kolokwialnych). Będą one stanowiły dla użytkowników alternatywny – niemetaforyczny – sposób wyrażenia danej treści. W tej sekcji nie rezygnujemy jednak całkowicie z podawania bliskoznacznych frazeologizmów. Synonim frazeologiczny podany został, gdy jest on uwzględniony w niniejszym glosariuszu. Poprzedza go znak odnośnika „→”. Symbol strzałki stanowi dla użytkownika wskazówkę, że frazeologizm można znaleźć w glosariuszu.

Ktoś jest ą-ę = ktoś jest snobistyczny, pretensjonalny, ktoś się wywyższa, →ktoś patrzy na innych z góry.

J. Ekwiwalenty

Ostatnią sekcją opisu hasła są ekwiwalenty w językach obcych. Autorzy zdecydowali się podać odpowiedniki opisywanych frazeologizmów w językach: angielskim, niemieckim, rosyjskim i ukraińskim. Wybór języka angielskiego podyktowany jest specyfiką opisu całego glosariusza, który został opracowany głównie w tym języku. Ponadto w opisie znalazły się ekwiwalenty niemieckie ze względu na bliskie sąsiedztwo Polski i Niemiec oraz częstą współpracę międzyuczelnianą obu krajów. Wybór języka rosyjskiego i ukraińskiego wynika z wysokiej liczebności studentów rosyjsko- i ukraińskojęzycznych na polskich uczelniach.

Ktoś robi z igły widły

- **eng.:** somebody makes a mountain out of a molehill
- **dt.:** jemand macht aus einer Mücke einen Elefanten
- **ukr.:** хтось робить з мухи слона
- **ru.:** кто-то делает из мухи слона

4.4. Kwalifikatory

Frazeologia jest domeną potoczności, dlatego w opracowaniu tychże kwalifikatorów nie stosuje się. W przypadku kilku frazeologizmów wulgarnych występuje zapis *vulg.* Sporadycznie występują w zbiorze również kwalifikatory środowiskowe, które wskazują na ograniczone użycie zwrotu wśród młodzieży i osób studiujących. Jednostki te nie są skodyfikowane w słownikach ogólnych i zostały oznaczone zapisem *youth slang*. W sposób systematyczny i konsekwentny zamieszczona została adnotacja, że dany idiom jest używany w języku formalnym i / lub nieformalnym oraz że częściej występuje w języku mówionym lub pisanim. W artykule hasłowym znajduje się ona w sekcji sposób użycia.

4.5. Skróty i symbole stosowane w artykułach hasłowych

→ odsyłacz do innego hasła znajdującego się w zbiorze

() komponenty fakultatywne

/ komponenty wymienne

(vulg) – kwalifikator stylu, wulgarny

eng. – ekwiwalent w języku angielskim

dt. – ekwiwalent w języku niemieckim

ukr. – ekwiwalent w języku ukraińskim

ru. – ekwiwalent w języku rosyjskim

5. Glossary description

5.1. Target group

This glossary has been created by students for students. More precisely, this publication is aimed at students from other countries who are studying in Poland, and are just beginning their education here, or are visiting Poland as part of a scholarship, exchange, or longer project stay. The authors of the glossary intend to reach the widest possible audience of non-Polish speakers, including those who have learned

Polish only at a basic level but wish to broaden their phraseological competence with idioms frequently used in informal academic contexts. For this reason, the entries are mainly written in English, which remains the standard language of communication between multilingual groups of people in the modern world.

The glossary contains 120 entries, which, as a result of the adopted methodology, turned out to be expressions not only familiar to most of the student community but also actively used by them in everyday communication. Due to the relatively small number of entries in the glossary, this publication can hardly be considered comprehensive, nor was this the intention of the authors. The aim of the study is to offer the target group a tool that, on the one hand, will allow them to overcome at least some of the communication difficulties resulting from the use of phraseological expressions at Polish universities and, on the other hand, will provide them with an opportunity to familiarise themselves with a relatively small part of the Polish phraseological resource.

5.2. Macrostructure

This glossary contains a selection of phraseological compounds, understood as relatively fixed, polylexical and idiomatic word compounds, which in communication function as ready-to-use, lexicalised elements which are reproduced by people in communication. In particular, the idiomatic nature of the expressions was a fundamental criterion for the dictionary authors in the selection of entries. Due to the limited time frame of the project within which the dictionary was created, idiomatic comparative phraseological units and phraseological units of a sentence-like character (sayings and proverbs) were partially excluded from the analyses and lexicographical studies.

In terms of function, phraseological units can be divided into:

- 1) word compounds with a nominative function, complementing the dictionary system of the language;
- 2) phraseological units, which, due to their figurativeness and expressiveness, enrich the synonymic system of the language and are used to emotionally convey judgements and opinions;

- 3) structured word compounds performing a pragmatic function, namely polite expressions and other formulas characteristic for various speech acts needed in everyday communication (cf. Dziamska-Lenart et al. 2021: 9).

The phraseological units elaborated are mostly compounds, representing the second group, i.e. idiomatic units, which through their imagery and expressivity are elements that compete with their neutral equivalents.

czarno na białym = wyraźnie, ewidentnie, jednoznacznie
Ktoś wykuwa coś na blachę = ktoś opanowuje / przerabia / przyswaja materiał, ktoś uczy się czegoś na pamięć

The paper also includes a few pragmatic phraseological compounds.

Połamania nóg! – Used when we want to wish good luck to someone we know (e.g. a fellow student, but not to a teacher). This wish addressed to people taking an exam, especially a written exam, takes the form of: “Połamania pióra” (break a pen).

The phraseological units gathered in the glossary are presented in a grammatical-alphabetical arrangement, by nominal elements (by the first noun in the case of phraseological units with a minimum of two nominal components). For phraseological units without nominal components, the alphabetical classification was carried out in the order of adjectives (if the idiom lacked a noun but had an adjective), verbs (if the idiom lacked a noun or an adjective), or other parts of speech (e.g. an exclamation mark) for the remaining ones.

To facilitate the correct use of the glossary, the phraseological units, as well as their variants, synonymic expressions, and equivalents, have been written in reconstructed syntactic connective schemes, i.e., in their conjugated form (*ktoś kręci nosem*, *ktoś zostawia coś na czarną godzinę*). This will help recipients determine whether a given phraseological unit is connected with an item (*coś*, *czemuś* / *something*) or a person (*ktoś*, *komuś* / *somebody*), in which number the subject stands or in which case the object occurs.

5.3. Structure of the entry

The description of a phraseological unit begins with (A) pronunciation. This is followed by (B) the literal meaning of the idiom together with (C) an illustration of the literal meaning, (D) a definition, (E) variants, (F) usage, (G) origin and motivation, (H) prepared and authentic examples of usage, (I) synonyms. The description ends with (J) equivalents in the four languages.

(A) Pronunciation

The phonetic transcription in the International Phonetic Association (IPA) notation has been placed in square slashes. This notation will facilitate the correct articulation of the phraseological expression for those familiar with the IPA symbols.

Ktoś nie owija w bawełnę = / ktɔɛ nɛ ɔvʲija w bavɛwnɛ /

(B) Literal meaning of the idiom

The authors' aim is to support a deductive approach to understanding idiomatic expressions. We fully share the view that the study of phraseology consists in uncovering the figurative sense of idioms, and discovering what their semantic irregularity involves in relation to ordinary word combinations (sf. Dziamska-Lenart et al. 2021: 12). Therefore, we have translated the literal meaning of the idioms into English and put the information before the definition. Based on this, the recipients will be able to make initial assumptions about the correct meaning of an idiom and verify them by reading the definition, which will be found just below the literal meaning.

(C) Illustration showing the literal meaning of the idiom

The literal meaning of the idiom has been expressed in the glossary not only in verbal form but also as a picture. Almost every entry has been provided with an illustration in the upper right corner of the description representing the literal meaning of the idiom. In a few cases where the components of the idiom were too abstract and difficult to depict, illustrations do not appear. Thus, although the illustration itself does not indicate the actual metaphorical meaning of the phraseological

expression, it may contribute to the faster and more effective memorisation of the structure.

Ktoś miesza kogoś z błotem = someone is mixing somebody up with mud

(D) Definition

To clarify the meaning of a phraseological unit, we usually give semantic definitions, referring to the content of the entry, or synonymic definitions, taking into account similar expressions.

Ktoś miesza kogoś z błotem = someone criticised someone in a completely disrespectful manner

Głowa do góry! = Everything will be fine! You don't have to worry! Everything will turn out fine!

The definition has been limited to the necessary minimum, as we believe that the full meaning of the idiom will result from all the information available in the description, above all from examples, and information on the usage of the unit or its synonyms. In cases where the phraseological expression shows a different meaning depending on the context, the description has been extended. Meaning variants are provided after a semicolon.

Ktoś ma coś na końcu języka = someone knows a particular piece of information but cannot recall it at the moment; someone wants to say something but, to avoid offending the interlocutor or causing confusion, stops themselves from doing it.

(E) Variants

Some of the phraseological units presented in the glossary are multi-form structures, occurring in several lexical variants without changing their denotational meaning. These variants are listed under the definition. Interchangeable components have been marked with a slash.

Ktoś wrzuca wszystko do jednego worka = ktoś pakuje / wpycha / wsadza / wkłada kogoś / coś do jednego worka

(F) When and how to use an expression

One of the more challenging skills in learning and using phraseological expressions in a foreign language is their competent and situationally appropriate usage. The vast majority of the idioms codified in this glossary are of an expressive and colloquial nature. Hence, they are usually used in informal situations in oral communication. Some of them, however, can also be used in more formal contexts, such as a conversation between a student and an academic lecturer, and others can be used in written communication. Therefore, in the description of each entry, pragmatic information about the use of the phraseological unit has been included, with specific indications for formal or informal, oral or written communication. In the case of highly vulgar, insulting, or disparaging idioms, users will also find this information in this section.

Ktoś ma kij w dupie = used when we disapprovingly want to characterise someone who is unentertaining, lacking spontaneity, rigid. It is very informal and inappropriate in discussions with professors. It is used mainly in oral communication.

In addition, this section includes information on typical verb collocations for non-verbal phraseological units, so that the user is able to use the expression appropriately in a sentence:

ktoś jest piątym kołem u wozu = Used when someone is seen as unneeded, unnecessary, and only gets in the way. It occurs frequently with verbs: *(po)czuć się jak* ‘feel like’, *traktować kogoś jak* ‘treat someone like’, *potrzebować kogoś / czegoś jak*, *być jak* ‘need someone / something like’. It is used in informal situations, usually in oral communication.

(G) Origin and motivation

Phraseology is directly linked to the culture of a nation, a region, and a part of the world. For foreigners, an encounter with phraseology may have not only a linguistic dimension, but also a cultural one. Hence, the glossary includes a section concerning the origin (e.g. biblical,

mythological) and motivation (i.e. the way the idiom originated and the circumstances supporting the fact that a given expression is delivered in this or that way).⁷ A conscious approach to phraseology pursued by reconstructing the path to the shaping and creation of an idiom can, in the opinion of the study's authors, positively influence the learning of the expression. That's why users of the glossary will find information, or hypotheses as to how or where an idiom originated.

Ktoś myśli o niebieskich migdałach = The word migdały (almonds) has existed in the Polish lexicon since the mid-15th century. Due to the nature and the scarcity of the product, almonds became a symbol of a delicacy, something wonderful, a treasure. The blue colour here is a synonym for the Polish word niebiański (celestial), which emphasises that we are talking about things that are beautiful and unearthly.

It is not possible to determine the origin of all expressions, so this section does not appear in all entries.

(H) Examples of usage

There are four example sentences given for each idiom. The first two are customised examples, invented by the authors. Due to the target group, these examples often refer to university reality. The two further examples are mainly taken from the National Corpus of Polish, from the PELCRA corpus search engine, or (in some cases) from Internet sources. After each example sentence from the corpus or the Internet, the source is given in brackets. The examples, apart from their function of concretising usage, demonstrate the grammatical and lexical preferences of a given idiom. Particularly in the case of non-verbal phraseological

⁷ To understand the difference between etymology and motivation more clearly, we shall use the example of the phraseological expression “czarna owca / black sheep”. This is an idiom of biblical origin, so in written sources it can be found in various language versions of the Bible. Whereas the reason why the black sheep (czarna owca) became the subject of biblical parables was the low value of black sheep in the flock, because white sheep's wool was preferred and more appreciated, and could be dyed into different colours. Black wool brought its owners a lower income, so they aimed to have as few such sheep in their flock as possible.

units, we have tried to select examples of use in such a way as to show different verb collocations.

Piąte koło u wozu

- W grupie zaawansowanej z angielskiego *czuję się* jak piąte koło u wozu. Muszę spróbować przenieść się do grupy podstawowej.
- Mógłby przestać nam przeszkadzać w pracy. *Jest* dzisiaj piątym kołem u wozu.
- Muszę się dopraszać o różne rzeczy, *jestem traktowany* jak piąte koło u wozu. (Dziennik Łódzki)
- Studenci „zaoczni” płacą czesne w takich kwotach, że aż się w głowie kręci. Z kolei na uczelni *traktuje się* ich jak piąte koło u wozu. (Dziennik Polski)

Where an example taken from the PELCRA search engine contained spelling or punctuation errors (this applies to examples from online forums), such sentences were corrected by the authors.

(I) Synonyms

Although in many cases natural synonyms for an idiom are other idiomatic synonyms, the authors feel that for non-Polish speakers it will be of greater benefit to provide single-word synonyms (both neutral and colloquial). They will provide users with an alternative, non-metaphorical way of expressing a given idea. In this section, however, we do not completely avoid providing phraseological synonyms. They are given when they are included in this glossary. It is preceded by the cross-reference sign “→”. The arrow symbol is an indication to the user that the phraseological unit can be found in the glossary.

Ktoś jest a-ę = ktoś jest snobistyczny, pretensjonalny, ktoś się wywyższa, →ktoś patrzy na innych z góry.

(J) Equivalents

The last section of the idiom description contains its equivalents in in English, German, Russian and Ukrainian. The choice of English goes hand in hand with the whole concept of the dictionary, which was mainly developed in this language. German equivalents were also included due to the close relationship between Poland and Germany and the frequent

inter-university cooperation between the two countries. The choice of Russian and Ukrainian is based on the high number of Russian- and Ukrainian-speaking students at Polish universities.

Ktoś robi z igły widły

- **eng.:** somebody makes a mountain out of a molehill
- **dt.:** jemand macht aus einer Mücke einen Elefanten
- **ukr.:** робити з мухи слона
- **ru.:** делать из мухи слона

5.4. Qualifiers

The majority of idioms are colloquial. Therefore, the qualifier ‘colloquial’ is not used in the following work. However, in the case of a few vulgar phraseological units, the notation *vulg* is provided. There are also occasional environmental qualifiers in the glossary, which indicate the use of the idiom among young people and / or students. These units are not codified in general dictionaries and have been marked with the notation *youth slang*. A systematic and consistent annotation has been provided to indicate that the idiom is used in formal and / or informal language and whether it is more frequent in spoken or written language. In the description it is found in the section *When and how to use the expression*.

5.5. Abbreviations and symbols used in entries

→ cross-reference to another entry in the glossary

() optional components

/ interchangeable components

(vulg) – style qualifier, vulgar

eng. – equivalent in English

dt. – equivalent in German

ukr. – equivalent in Ukrainian

ru. – equivalent in Russian

*Katarzyna Adamczyk, Anna Brzykcy, Mikołaj Drożdziel,
Anastasiia Hrenda, Aleksandra Jarosz, Paweł Kurtysiak,
Klaudia Łukaszewska, Agnieszka Pasik, Weronika Pawłowska,
Hubert Słoszewski, Yuliia Soloviova, Magdalena Springer,
Julia Spsychala*

„Ubierz to w słowa”

**Studencka frazeologia praktyczna dla uczących się
języka polskiego jako obcego**

“Put it into words”

Student practical phraseology for foreign learners

KTOŚ JEST ą-Ę

Pronunciation: / ktɔɛ jest ɔŃ ɛŃ /

Literal meaning

somebody is “ą-ę”

Definition

to act in a pretentious way, to be exalted and snobbish

Variants

ktoś jest ą i ę, ktoś jest ę i ą

When and how to use the expression

Used when someone tries to act smarter or more important than he / she actually is.

Used rather in informal situations.

May have an offensive effect on the person against whom the idiom is expressed.

Origin and motivation

The origin of this idiom traces back to Polish phonetics. A lot of vowels are subject to the process of neutralisation. Therefore, the careful pronunciation of nasal sounds like ą and ę is not always correct, so people who aspire to appear smarter and more intelligent by being correct, actually make a funny mistake.

Examples

- *Ten nowy wykładowca jest strasznie ą-ę. Trudno będzie z nim wynegocjować przełożenie zajęć.*
- *Ubierz się porządnie. To impreza dla prawników. Sami ą-ę.*
- *No ale wiadomo, to Hubert ma klasę, inteligencję, studia, cały jest taki ą i ę. Podziwiajcie, podziwiajcie. (onet.pl)*
- *Graliśmy wesele w Krakowie, sami starsi ludzie, tak zwana inteligencja. Tacy ą i ę. (Polityka)*

Synonyms

ktoś jest snobistyczny, pretensjonalny, ktoś się wywyższa, →ktoś patrzy na kogoś z góry

Equivalents

- **eng.:** somebody is hoity-toity, snobbish
- **dt.:** jemand ist aufgeblasen, hochnäsiger, abgehoben

- **ukr.:** бути вискочкою / бути гордовитим
- **ru.:** быть надменным / быть высокомерным

KTOŚ NIE OWIJA W BAWELNĘ

Pronunciation: / ktɔɛ nɛ ɔvʲija w bawɛwnɛ /

Literal meaning

somebody doesn't wrap up in cotton wool

Definition

to communicate something directly, regardless of the fact that it may be unpleasant for the recipient

Variants

ktos owija w bawelnę, bez owijania w bawelnę, Nie owijaj w bawelnę!

When and how to use the expression

It can be used in the imperative when we want to encourage the interlocutor to tell the truth. It is also used as an adverbial, as an indicator that we are about to tell the whole truth. Rarely, the idiom can be expressed as an affirmative sentence, in the sense to talk using allusions, not directly, because we don't want to insult anybody or express an inconvenient truth. It is rather an informal expression, but in some contexts also acceptable in formal situations. Used in oral communication.

Origin and motivation

Cotton has multiple meanings, including seed fluff (the fibre covering the seeds of the plant), which is used primarily to make yarn and cellulose. Immediately after flowering, the fruit embryos appear. As the seeds begin to ripen, the sacs in which they are contained burst, and the compressed elastic wool, having made a hole for itself, comes out by itself'. This image of the cotton coming out of the seed, developing, became the basis for the word's figurative meanings. The original expression, which was shortened in the 20th century, was "obwijac słowa w bawelnę" meaning "to twist words with cotton".

Examples

- *Nie owijaj w bawelnę! Mów, co zrobiłeś!*

- *Wykładowca wziął mnie na rozmowę i bez owijania w bawełnę przyznał, że będę musiał powtórzyć egzamin.*
- *Przyznajcie się od razu, bez żadnego owijania w bawełnę!* (Dymny „Opowiadania zwykłe”)
- *Nie będę owijać w bawełnę i powiem od razu, że nie podoba mi się to co robisz ze swoim małżeństwem.* (Samo Życie, odcinek 187)

Synonyms

ktoś mówi otwarcie, szczerze, swobodnie

Equivalents

- **eng.:** somebody doesn't beat around the bush
- **dt.:** jemand redet nicht Drumherum, jemand redet nicht durch die Blume, jemand nimmt kein Blatt vor den Mund, jemand redet nicht um den heißen Brei herum
- **ukr.:** хтось не ходить коло та навколо
- **ru.:** кто-то не ходит вокруг да около, кто-то не переливает из пустого в порожнее, кто-то не тянет резину

Z INNEJ BECZKI

Pronunciation: / z in:ej bɛtʃkʲi /

Literal meaning

from another barrel

Definition

something that differs from what was mentioned and does not seem to be related to it

Variants

z innej parafii

When and how to use the expression

It is a statement indicating the start of a completely different topic from the one currently being dealt with, or the start of the same topic but in a different way. It occurs frequently with verbs *zaczynać* or *spróbować* and with the noun *pytanie*. Used rather in informal situations, usually in oral communication.

Examples

- *Dobra, skończmy już gadać o tym egzaminie. Teraz z innej beczki. Idziemy jutro na miasto?*
- *A z innej beczki. Co sądzisz o nowej dziewczynie Marka?*
- *A teraz opowieść z innej beczki o tym, jak w Gdańsku sprawdzano mieszkania komunalne.* (Trybuna Śląska)
- *Zacniemy z innej beczki: jak do tego doszło, że twój były mąż chce zmienić front?* (Bielecki „Siostra Komandosa”)

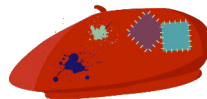
Synonyms

z innej strony, na inny temat, w inny sposób

Equivalentents

- **eng.:** on another subject, unrelatedly, so random! in other news
- **dt.:** jemand schlägt einen anderen Ton, jemand schneidet ein anderes Thema an
- **ukr.:** змінити пісеньку
- **ru.:** сменить пластинку, из другой оперы

KTOŚ MA ZRYTY BERET

Pronunciation: / ktɔɛ ma zryti berɛt /

Literal meaning

someone's got a ripped beret

Definition

somebody is crazy, stupid, an idiot. Someone has lost the ability to properly assess reality or is mentally ill

Variants

ktos ma zryty łeb / zryty mózg / sprany mózg

When and how to use the expression

Used when someone wants to express criticism of someone who has irrational ideas, often very stupid and nonsensical, and cannot rationally and correctly assess reality or a given situation, acts recklessly, brashly, often even taking risks.

The idiom is informal, used mainly in oral communication. It can offend the person against whom it is used.

Examples

- *Ale trzeba mieć zryty beret, żeby się zgodzić na skok ze spadochronem!*
- *Paweł ma chyba zryty beret. Wyrzucił wszystkie naczynia z naszego wynajmowanego mieszkania. Nie wiem co mu odbiło.*
- *Narkotyki to może fajna „jazda”, ale na krótką metę. Koleżanka traci już w wieku 25 lat zęby, ponieważ szkliwo jej się sypie, ma problemy z cerą i zryty beret, bo ze swoim facetem ćpają dzień w dzień od paru lat. (forumowisko.pl)*
- *Trzeba złożyć raport. Nie da się z nim pracować. Ma zryty beret. (Grossman „Sexpolis”)*

Synonyms

ktos jest głupi, ktoś ma niemądre / szalone pomysły, → ktoś ma nierówno pod sufitem

Equivalents

- **eng.:** someone is off their head / nut, someone is out of their tiny mind, someone is a sandwich short of a picnic
- **dt.:** jemand hat nicht alle Tassen im Schrank, jemand tickt nicht richtig
- **ukr.:** хтось втратив розум
- **ru.:** кому-то колпак сорвало, кукуха съехала

KTOŚ WYKUWA COŚ NA BLACHĘ

Pronunciation: / ktɔɕ vɨkuva t͡sɔɕ na blaxɛ /

Literal meaning

someone carves something on metal

Definition

somebody learns something by heart, perfectly and without mistakes

Variants

ktos obkuwa się na blachę, kucie na blachę

When and how to use the expression

Used when you need to memorise something perfectly or learn something by heart.

It is used in informal situations, mostly in oral communication.

Origin and motivation

If we carve something out with a chisel on a piece of metal, the inscription stays forever. It is supposed to be the same with our brains, if we learn something well, we should know it for a long time.

Examples

- *Wow, naprawdę się tego nauczyłaś! Coś ty! Wykułam to na blachę, jutro nie będę już nic pamiętać.*
- *Daty ważnych wydarzeń historycznych musisz wykuć na blachę.*
- *Zdarza się, że materiał, jaki mamy przyswoić, nie ma nic wspólnego z wiedzą praktyczną a bardziej przypomina kucie na blachę wyuczonych regulek. (Onet.pl)*
- *Nawet wykucie kilku słówek na blachę jest dla mnie problemem. (Gazeta Pomorska)*

Synonyms

ktos opanowuje / przerabia / przyswaja materiał, ktoś uczy się czegoś na pamięć, ktoś zakuwa coś

Equivalentents

- **eng.:** someone learns something by rote, someone learns something by heart
- **dt.:** jemand trichtert sich etwas ein, jemand paukt etwas ein, jemand lernt etwas auswendig
- **ukr.:** вчити на пам'ять
- **ru.:** кто-то учит что-то на зубок (кто-то зубрит что-то)

KTOŚ MIESZA KOGOŚ Z BŁOTEM

Pronunciation: / ktɔɛ mjɛʃa kɔgɔɛ z bwɔtɛm /

Literal meaning

someone is mixing somebody up with mud

Definition

someone criticised someone in a completely disrespectful manner

Variants

ktos obrzuca kogoś błotem

When and how to use the expression

Used when we describe somebody who insults or says unfair things about someone, especially with the intention of damaging the other's reputation.

It is used in neutral or informal communication.

Origin and motivation

Mud is an unpleasant substance, although it is derived from noble ingredients: water and earth. It is regarded as something not only dirty, but also filthy. People mixed with mud feel extremely unpleasant as if they have been defiled.

Examples

- *Dziennikarze mają ochotę zmieszać z błotem tę dziewczynę.*
- *Mieszanie z błotem studentów to specjalność tego profesora.*
- *Książka została zmieszana z błotem przez liczne autorytety. (Gazeta Wyborcza)*
- *Oczywiście, nie stanowiłoby dla mnie problemu mieszanie go z błotem, ale lepsza połowa triumfuje. (Urbańczyk „Dziękuję ci, Pacyfiku”)*

Synonyms

ktos kogoś szkaluje, zwymyśla, znieważa

Equivalent

- **eng.:** someone hurls / throws / slings mud at someone
- **dt.:** jemand zieht jemanden in den Schmutz / durch den Schmutz / durch den Dreck
- **ukr.:** ktoś змішує когось з болотом (брудом)
- **ru.:** кто-то смешивает кого-то с грязью

БÓГ ЦІЄ (СНІВА) ОПУСЦІЛ!

Pronunciation: / buk tɛɛ (xɪba) ɔpuɛtɛɪw /

Literal meaning

God must (probably) have abandoned you!

Definition

you must be kidding me, you must have lost your mind, disagreement with someone, or pointing out stupidity at a particular moment

Variants

Chyba cię Bóg opuścił! Chyba cię Bóg opuścił w potrzebie!

When and how to use the expression

We use this expression when we want to communicate that we totally disagree with what our interlocutor says, or when we want to emphasise that someone is considered stupid.

It is used in informal situations and mostly in oral communication with peers. Unacceptable in formal communication with a teacher.

Origin and motivation

This phrase came from a direct reference to the most important element of the Christian religion – God. It suggests that if someone has been forsaken by God, then they must be truly lost in their life or situation, that all their actions are foolish and make little sense.

Examples

- *Mamo, kupisz mi nowy telefon? Chyba cię Bóg opuścił, dziecko. Nie mam pieniędzy!*
- *Nie idziemy na ostatnie zajęcia? Chyba cię Bóg opuścił! A skąd później weźmiemy notatki. Poza tym ja już wykorzystałem obie nieobecności.*
- *Ich chyba Bóg opuścił. Jaki tłok jest na drogach 1 listopada, a co dopiero, kiedy wszyscy będą chcieli wyjechać z Gdańska do Żukowa? (Dziennik Bałtycki)*
- *Szlag cię trafia w ich towarzystwie, a przekonujesz męża, że powinni częściej bywać. No szczyt głupoty. Dziewczyno, bóg cię chyba opuścił. W żadnym wypadku nie namawiaj ich na częstsze wizyty! (f.kafeteria.pl)*

Synonyms

Chyba ogłupiałeś! Chyba kpisz! Chyba sobie żartujesz! Chyba Cię powaliło / pogrzało / porąbało.

Equivalents

- **eng.:** You've got to be kidding me! Have you lost your mind / marbles?
- **dt.:** Tickst du nicht richtig? Spinnst du? Willst du mich verarschen? (*vulg*)

- **ukr.:** Ти певно з глузду з'їхав / ла
- **ru.:** Ты наверное с умы сошел / сошла

BULKA Z MASŁEM

Pronunciation: / buwka z maswem /

Literal meaning

a bun with butter

Definition

something that is very easy to do

Variants

chleb z masłem, kromka chleba z masłem

When and how to use the expression

It is used when we want to highlight that something is (or was) very easy to do. It occurs frequently with the verb *być* 'to be' or with the pronoun *to* 'it'.

It is rather informal and is usually used in oral communication.

Examples

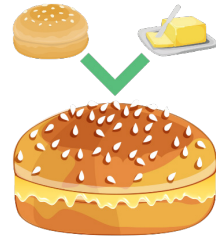
- *Skończyłeś studia filologiczne, dlatego tłumaczenie powinno być dla Ciebie bułką z masłem.*
- *Stworzenie strony internetowej to nie będzie bułką z masłem!*
- *Praktyczny egzamin dla doświadczonego kierowcy to bułką z masłem.* (Super Express)
- *Dla wrocławskich kibiców koszykówki, mistrzostwo Polski to „bułką z masłem”.* (Gazeta Wrocławska)

Synonyms

nic trudnego, drobiazg, łatwizna, bagatela, prościzna, pikus

Equivalentents

- **eng.:** a piece of cake, something is easy-peasy
- **dt.:** das ist kinderleicht / ein Kinderspiel, das ist ein Klacks, das mache ich mit links
- **ukr.:** як раз плюнути
- **ru.:** раз плюнуть

KTOŚ TRZYMA BUZIĘ NA KLÓDKĘ

Pronunciation: / ktɔɛ tʃɨma buzɛ na kwutkɛ /

Literal meaning

someone keeps his mouth padlocked

Definition

to keep quiet, to not say anything, to not engage in conversation; to not reveal a secret or any information

Variants

ktos trzyma gębę na klódkę

When and how to use the expression

When we tell someone a secret and we want them to keep it for themselves or when we don't want that somebody say anything during a conversation.

It is very informal and used in oral communication. The variant with "gęba" instead of "buzia" is rude and insulting.

Origin and motivation

A padlock is a device used to fasten together the locking elements of doors, container lids, etc. When we tell someone to keep his / her mouth padlocked, using the image of a padlock, we wish for his / her mouth to remain closed. The idiom is often followed by a silencing gesture, which the speaker makes by putting the forefinger to the lips.

Examples

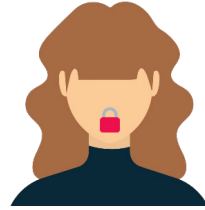
- *Jeżeli sytuacja tego wymaga, potrafię trzymać buzię na klódkę.*
- *Mężczyźni w sprawach dotyczących kobiet powinni trzymać buzię na klódkę.*
- *Mariola nie trzymała gęby na klódkę i wkopała wszystkich.* (Wiktionary)
- *Wy, kobiety, jesteście zawsze zanadto gadatliwe, a tu trzeba trzymać buzię na klódkę.* (Dołęga-Mostowicz „Świat pani Malinowskiej”)

Synonyms

ktos milczy, ktos jest cicho, ktos dochowuje tajemnicy → ktos trzyma język za zębami

Equivalents

- **eng.:** somebody keeps their lips sealed, keep mum, keep your gob shut
- **dt.:** jemand hält die Klappe / Fresse

- **ukr.:** хтось прикусити язика / ні пари з уст
- **ru.:** кто-то держит рот на замке

KTOŚ SIĘ URWAŁ Z CHOINKI

Pronunciation: / ktɔɕ ɛɛ urvaw s xɔiŋkʲi /

Literal meaning

someone's come off the Christmas tree

Definition

someone behaves in a bizarre, unexpected, surprising manner, usually because they are completely unaware of the situation and do not know what is going on

When and how to use the expression

Used when we want to emphasise a person's strange behaviour resulting from confusion in a given situation.

Usually used in the past tense as a comment on an action already performed. Used in informal situations, mostly in oral communication.

Examples

- *Chyba się z choinki urwałeś, przecież księżna Diana od dawna nie żyje.*
- *Z choinki się urwałeś? Co ty wygadujesz?*
- *Agresja budzi się w niej także na wspomnienie dziennikarzy z telewizji, którzy pytali, dlaczego się tu zatrudniły. – Co oni się z choinki urwali? Gazet nie czytają? Nie wiedzą, jakie tu jest bezrobocie? (Polityka)*
- *Trochę się teraz z choinki urwę, ale niestety brak mi czasu na dokładne czytanie wszystkiego, co zostało tu już napisane. (forumowisko.pl)*

Synonyms

ktos zachowuje się w dziwny / nieoczekiwany sposób

Equivalentents

- **eng.:** somebody has lost the plot, has got the wrong end of the stick
- **dt.:** jemand lebt hinter dem Mond, jemand ist lost (*youth slang*)
- **ukr.:** хтось блекоти наївся
- **ru.:** кто-то белены объелся, слететь с катушек

KTOŚ DAŁ CIAŁA

Pronunciation: / ktɔɛ daw ɕɛawa /

Literal meaning

someone gives body

Definition

to make oneself ridiculous with his / her behaviour or inappropriate speech, to let someone down, to not live up to expectations

Variants

ktos dał plamę, ktos dał dupy (*vulg*)

When and how to use the expression

Used when somebody fails, even though they were expected not to.

Used in informal situations, mostly in oral communication.

Examples

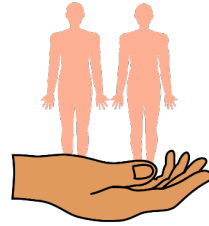
- *Tyle przygotowań a goście dali ciała i nie przyszli.*
- *Przyjdź na 17:00. Tylko nie daj ciała tym razem.*
- *Liczyłem na wspólnotę, a wspólnota dała ciała. (Dlaczego?)*
- *Początek miałem kiepski. Nie ma co się oszukiwać, trochę dałem ciała. Później było już znacznie lepiej. (Gazeta Częstochowska)*

Synonyms

ktos zawodzi czyjeś oczekiwania, ktos nie wykonał zadania, ktos się ośmiesza, →ktos narobił wiochy

Equivalents

- **eng.:** somebody messes something up, somebody blows one's chance
- **dt.:** jemand verpfuscht etwas, jemand kackt ab (*vulg*)
- **ukr.:** хтось наломав дров
- **ru.:** кто-то наломал дрова, обосрался (*vulg*), обкакался (*vulg*)

CYRK NA KÓŁKACH

Pronunciation: / ʦɨrɨk na kuwkax /

Literal meaning

a circus on wheels

Definition

a bizarre, incomprehensible or troublesome situation

Variants

burdel na kółkach (*vulg*)

When and how to use the expression

Used when a ridiculous situation occurs. It occurs frequently with verbs *być, zrobić, mieć, przypominać*.

Usually used maliciously or ironically. The compound is rather informal and used mostly in oral communication.

Examples

- *Może ten człowiek właśnie liczy na to, że wezwę policję i zrobi się tu istny cyrk na kółkach.*
- *Dzień studenta pierwszego roku to prawdziwy cyrk na kółkach. Nikt nic nie wie.*
- *„Mamy tu cyrk na kółkach” – mówią sąsiedzi. – Wszyscy chcą się czegoś dowiedzieć i ciągle pytają. (Gazeta Krakowska)*
- *Perspektywy są nijakie w tym kraju, który coraz bardziej zaczyna przypominać cyrk na kółkach. (forumowisko.pl)*

Synonyms

parodia, farsa, sytuacja groteskowa, szopka, komedia, bałagan, co za burdel (*vulg*)

Equivalents

- **eng.:** a three ring circus, what a shambles / madhouse!
- **dt.:** wie im Zirkus, wie im Irrenhaus
- **ukr.:** цирк на колесах
- **ru.:** цирк на колёсах

CZAPKI Z GŁÓW

Pronunciation: / ʧʌpkʲi z gwuf /

Literal meaning

hats off from heads

Definition

expression of appreciation and respect for someone or something

Variants

chapeau bas

When and how to use the expression

We use it when we are impressed, e.g. when someone has done something very good.

Origin and motivation

The Polish idiom is directly derived from the French *chapeaux bas*. Traditionally, there is a clear link between subordination, respect or humility and the gesture of bowing down (momentarily reducing one's height). Removing one's head covering (hat) also diminishes one's stature. This is why this gesture accompanies men's bows.

Examples

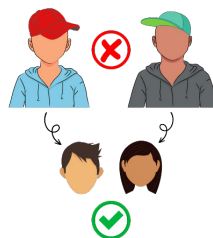
- *Wszyscy zaliczyliście egzamin w pierwszym podejściu. Czapki z głów, drodzy państwo.*
- *Obiady w tym barze są takie, że czapki z głów.*
- *„Wrażenia z jazdy? Czapki z głów panowie! Autu nie można niczego zarzucić. Dobrze przyspiesza, świetnie hamuje, szybko jeździ. (Dziennik Polski)*
- *Ta bajka cały czas trwa! Oczywiście nie potrwa wiecznie, ale za to co już udało się im osiągnąć czapki z głów! 5 zwycięstw, 1 porażka. (Życie Podkarpackie)*

Synonyms

szacun, szacunek, szacuneczek, brawo

Equivalents

- **eng.:** hats off
- **dt.:** Hut ab
- **ukr.:** знімаю перед вами капелюха
- **ru.:** шапку снять

KTOŚ WPADA Z DESZCZU POD RYNNĘ

Pronunciation: / ktɔɛ spada z dɛʃtʃu pɔt rɪnnɛ /

Literal meaning

someone falls from the rain under the gutter

Definition

to switch from a bad to a worse situation

Variants

ktos dostaje się / trafia z deszczu pod rynnę,
z deszczu pod rynnę

When and how to use the expression

We use it to describe when someone finds themselves in a worse situation than before.

The expression is neutral. It can be used in both informal and more formal situations. It is more common in speech, but there is no obstacle to using it also in some genres of written texts.

Origin and motivation

Although dictionaries do not provide any documented origin for the idiom, we can guess its meaning from the underlying image. Someone who gets wet standing without an umbrella in the rain is in a better situation than someone who stands under a gutter from which streams of water flow on a rainy day.

Examples

- *Najpierw stracił prawo jazdy a potem zwolnili go z pracy – to się nazywa trafić z deszczu pod rynnę.*
- *Trafiliśmy z deszczu pod rynnę. Nowym lektorem języka francuskiego został pan Bledurt.*
- *Trafiłem z deszczu pod rynnę – dostałem dwójkę z matematyki, a na poprawie napisałem ją jeszcze gorzej. (Dyktanda.pl)*
- *Mieszkańcy zdenerwowali się jeszcze bardziej, gdy dowiedzieli się, że te obiecanki nie będą za darmo. W zamian za to miasto wybuduje sortownię odpadów. Z deszczu pod rynnę, mówią. (Życie Podkarpackie)*

Synonyms

ktos pogarsza swoją sytuację, ktos ma jeszcze bardziej przechłapanie / przerąbane

Equivalents

- **eng.:** somebody jumps out of the frying pan into the fire
- **dt.:** jemand kommt vom Regen in die Traufe
- **ukr.:** з дощу та під ринву
- **ru.:** из огня да в полымя

PI RAZY DRZWI

Pronunciation: / pi razi dzvʲi /

Literal meaning

pi times door

Definition

inaccurately estimated

Variants

pi razy oko

When and how to use the expression

Used when you try to estimate something, especially jokingly. It is informal and used usually in oral communication.

Origin and motivation

In this expression the number Pi occurs, which isn't a precise number. Usually only its approximate value (3.14) is used. That's why the number Pi here symbolises something approximate and imprecise. "Pi razy drzwi" is even more imprecise and this expression is probably based mainly on the rhyme.

Examples

- *Z uczelni do dworca jest tak pi razy drzwi 500m.*
- *Gratuluję piątki z kolokwium. Pewnie długo się do niego przygotowywałaś — 3 dni pi razy drzwi.*
- *Czy pan należy do tak zwanych fenomenalnych rachmistrzów? — spytał GOD. — Nie. Pochodzę z czasu, kiedy rachowało się i bez komputerów. Albo działało się „pi razy oko”. Kto nie umiał, umierał w moim fachu młodo. (Lem „Fiasko”)*
- *Bo według mnie, panie, tu nic się nie da przebudować, tylko trzeba wyburzyć i od nowa wszystko. Jaka pana zdaniem jest wytrzyma-*

łoś fundamentów? Tak pi razy drzwi... – Niewielka – zaryzykował.
(Horwath „Ultra Montana”)

Synonyms

mniej więcej, około

Equivalents

- **eng.:** Roughly speaking
- **dt.:** Pi mal Daumen, über den Daumen (gepeilt)
- **ukr.:** приблизно
- **ru.:** приблизительно

OD DUPY STRONY

Pronunciation: / od dupi stroni /

Literal meaning

from the arse side

Definition

doing something wrong or in the wrong order

Variants

ktoś zaczyna coś robić od dupy strony

When and how to use the expression

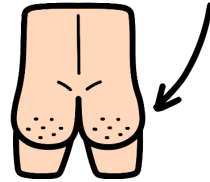
Used mainly when an action is performed in reverse or in the wrong order, so that the final action is performed incorrectly. It occurs frequently with verbs (*za*)*brać się za coś* ‘to start something’, *robić coś* ‘to do something’. It is vulgar and very informal. Used mainly in oral communication.

Origin and motivation

A phrase created with the obvious connotation that the ‘arse’ is the back part of the body, which in the sense of this idiom means that something is actually done without any order or chronology.

Examples

- *Najpierw kupujesz meble do salonu a dopiero jutro podpisujesz umowę najmu? Jak zwykle bierzesz się za coś od dupy strony!*
- *Najpierw kazał nam robić ćwiczenia a potem dopiero tłumaczył teorię. Jak dla mnie od dupy strony to wszystko.*

- *Koleś ma model, może sobie ustawiać go w dowolnym miejscu i robić „zdjęcia” z dowolną ogniskową, z dowolnej perspektywy, a robi od dupy strony.* (pl.rec.foto)
- *Zabraliście się do tego śledztwa od dupy strony – zauważyła z niesmakiem, kiedy już ruszyli sprzed sejmiku.* (Matuszkiewicz „Nie zabijać pajaków”)

Synonyms

nie z tej strony co trzeba, nie po kolei

Equivalents

- **eng.:** someone is doing something back to front, arse about face
- **dt.:** total verkehrt, jemand geht etwas von der falschen Seite an
- **ukr.:** задом наперед
- **ru.:** задом наперед, шиворот-навыворот, через жопу / задницу (vulg)

KTOŚ MA KOGOŚ / CZEGOŚ PO DZIURKI W NOSIE

Pronunciation: / ktɔɛ ma kɔgɔɛ / tʃɛgɔɛ po dʒurki
v nɔɛɛ /

Literal meaning

someone is up to their nose in someone / something

Definition

someone feels tired or bored by the situation

Variants

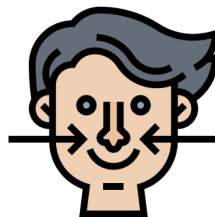
ktos ma po dziurki od nosa kogos / czegos, ktos ma po same uszy kogos / czegos, ktos ma powyzej / wyzej uszu kogos / czegos

When and how to use the expression

We use this expression when we no longer tolerate someone's behaviour, or when we become bored with something or someone, or something annoys us.

Examples

- *Dłużej tego nie wytrzymam. Mam już go po dziurki w nosie. W niczym mi nie pomaga, a mieliśmy wspólnie przygotować tę prezentację.*

- *Mam już po dziurki w nosie tej sesji. Pięć egzaminów to zdecydowanie za dużo. Marzę o wakacjach.*
- *Mam po dziurki w nosie niby-sympatyków, kolegów, którzy wybrzydząją na ten czy inny detal programu, kręcąc nosem, udzielają dobrych rad. (Polityka)*
- *I choć pielęgniarki miały już drących się dzieci po dziurki w nosie, jakoś przypadłam do serca tej Anieli. Naprawdę zajęła się mną, a potem (już sporo potem) nawet chciała dać mi swoje nazwisko. (Chądzyńska „Przez ciebie, Drabie!”)*

Synonyms

ktos ma dość czegoś

Equivalentents

- **eng.:** somebody is sick and tired of someone / something, someone is fed up to the back teeth with something / somebody
- **dt.:** jemand hat die Nase voll von etwas
- **ukr.:** Хтось ситий по горло від чогось
- **ru.:** Ко-то сыт чем-то по горло, все достало

KTOŚ SZUKA DZIURY W CAŁYM

Pronunciation: / ktɔɛ ʃuka d͡zuri f ʦawim /

Literal meaning

someone's looking for holes in the whole

Definition

someone is looking for defects, deficiencies and inadequacies in something that does not have them

When and how to use the expression

Used in situations in which someone picks on and looks for insignificant matters and seeks a problem unnecessarily.

It is informal, used both in oral and written communication.

Examples

- *Nie mamy testu, pracy w grupach ani zadania domowego. Trochę to podejrzane. — Nie szukaj dziury w całym tylko ciesz się wolnym weekendem!*

- *Ostatnie poprawki w mojej pracy licencjackiej to już naprawdę szukanie dziury w całym. Muszę między innymi zmienić czcionkę na większą.*
- *Wniosek z tego jest prosty: nie ma co narzekać, szukać dziury w całym. Trzeba działać, i to robimy. (Dziennik Zachodni)*
- *Kazałaś w poniedziałek przerwać roboty? Kazałaś. To teraz nie szukaj dziury w całym! (Matuszkiewicz „Nie zabijać pajaków”)*

Synonyms

ktos się czepia, krytykuje, szuka problemów tam, gdzie ich nie ma

Equivalentents

- **eng.:** someone is nit-picking, someone picks holes in something
- **dt.:** jemand sucht das Haar in der Suppe
- **ukr.:** хтось прискіпується до чогось
- **ru.:** кто-то докапывается до мелочей, придирается к чему-то, выискивать недостатки, выискивать недостатки там, где их нет

KTOŚ OPOWIADA FARMAZONY

Pronunciation: / ktɔɛ ɔpɔvʲjɔdɐ farmazɔni /

Literal meaning

someone's talking nonsense

Definition

to talk about a statement that is untrue or nonsensical

Variants

ktos opowiada bzdury, plecie / gada / pieprzy
(*vulg*) farmazony

When and how to use the expression

When we want to emphasise the absurdity of the words spoken by another person. It may be interpreted by the addressee of that statement as offensive.

The expression is informal. It is used mostly in oral communication.

Examples

- *Co? Egzamin był łatwy?! Ale ty farmazony opowiadasz!*
- *Co ty opowiadasz za farmazony, przecież to nieprawda.*

- *Głupoty i farmazony mówią takie, że się wierzyć nie chce.* (Gazeta Wyborcza)
- *Ci, którzy nas nie znają, a krytykują, pieprzą po prostu farmazony.* (Więści Podwarszawskie)

Synonyms

ktoś opowiada niestworzone historie, ktoś kłamie, ktoś wymyśla

Equivalents

- **eng.:** someone is telling stories
- **dt.:** jemand redet dummes Zeug, jemand quatscht
- **ukr.:** плести нісенітниця
- **ru.:** вертеть вола

KTOŚ ZAWRACA KOMUŚ GITARĘ

Pronunciation: / ktɔɕ zavrɔtsa kɔmuɕ ɡitɔrɛ /

Literal meaning

someone turns someone's guitar

Definition

to unnecessarily preoccupy someone with their own affairs or problems, disturb, be intrusive, or make them uncomfortable

Variants

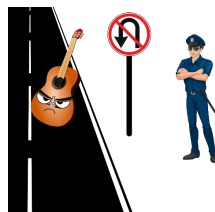
ktoś zawraca komuś głowę, ktoś zawraca komuś tyłek, ktoś zawraca komuś dupę (*vulg*)

When and how to use the expression

Used when someone disturbs somebody by occupying his / her attention with matters that do not interest them or when somebody is obtrusive towards someone, pushy, or imposes oneself on someone. This idiom is informal and used in oral communication. It can be understood as offensive.

Origin and motivation

This phrase occurs more often in the negated form “nie zawracaj gitary”. It was already known in the second half of the 19th century. The origin of this phrase is probably a renewal of the commonly known (and expressionless) “nie zawracać głowy”.

Examples

- *A co ja będę ci zawracać gitarę swoimi problemami. Ty masz ważniejsze sprawy.*
- *Masz chwilę? Nie zawracaj mi teraz gitary. Jutro mam ważne kolokwium.*
- *Powiedział coś ciekawego? Pewnie, szefie, przecież inaczej bym ci nie zawracał gitary. (Konatkowski „Nie ma takiego miast”)*
- *Nie, naprawdę, nic nie mów, idź się pobawić. Idź i nie wracaj więcej, nie zawracaj gitary. (Siemion „Niskie Łąki”)*

Synonyms

ktoś kogoś niepotrzebnie niepokoi, ktoś komuś przeszkadza, ktoś się komuś naprzykrza

Equivalentents

- **eng.:** somebody bothers someone
- **dt.:** jemand vergeudet jemandes Zeit, jemand geht jemandem auf die Nerven / auf den Sack (*vulg*)
- **ukr.:** хтось морочить голову комусь
- **ru.:** кто-то морочит кому-то голову

GŁOWA DO GÓRY

Pronunciation: / gwɔva dɔ guri /

Literal meaning

Head up!

Definition

everything will be fine, you don't have to worry, everything will turn out fine

Variants

uszy do góry

When and how to use the expression

A phrase used to console the person to whom one is speaking in a distressing situation. We use it when we want to cheer someone up, improve their mood or support them.

It is used both in informal as well as in formal situations, mostly in oral communication.

Origin and motivation

When we are sad, disappointed, or worried we quite naturally drop our head, we focus on our thoughts, and we do not want to show our sadness to the world. By saying the phrase chin up, we use the encouragement to change the person's posture and thereby their mood.

The expression also refers to the conceptual metaphor: good, happiness is upwards, bad, unhappiness is downwards.

Examples

- *Nie dostałam w tym roku stypendium, ale nie martwię się, mama zawsze powtarzała „Głowa do góry”.*
- *Nie zdałeś matematyki? Głowa do góry, jest jeszcze egzamin poprawkowy.*
- *Fakt. Trochę ci się skomplikowało. Ale głowa do góry. (Głębski „Kuracja”)*
- *Owszem, rozstania są bolesne (i każda porzucona osoba wie, jak bardzo), ale nie można całej winy brać na siebie. Więc – głowa do góry. (Cosmopolitan)*

Synonyms

nie martw się, będzie dobrze

Equivalents

- **eng.:** Chin(s) up!
- **dt.:** Kopf hoch! Noch ist Polen nicht verloren!
- **ukr.:** вище ніс
- **ru.:** выше нос

КТОŚ ДОСТАЈЕ НА ГЛОВОЋ

Pronunciation: / ktɔɛ dɔstaje na gwɔvɛ /

Literal meaning

someone gets on the head

Definition

to go mad, to behave irrationally, to be messed up

When and how to use the expression

When someone, because of an excess of responsibilities or because of having spent too many hours in a place where he or she feels uncomfortable, or with people whose company disturbs him or her, feels

that he or she has had enough of the situation and therefore feels that he or she is about to go mad.

The expression is rather informal and is mainly used in oral communication.

Examples

- *Od tego hałasu w sali dostają już na głowę.*
- *Gdy człowiek zbyt często się izoluje, zwyczajnie może dostać na głowę.*
- *Twoja siostra jest stuknięta. Nie wiem jak ty z nią wytrzymujesz, ja bym na głowę dostał.* (miejski.pl)
- *Nie idzie wytrzymać tego siedzenia w domu, już dostają na głowę.* (Echo Gorzowa)

Synonyms

ktos oszaleje, ktos zaraz zwariuje

Equivalents

- **eng.:** someone is going crazy, someone is losing their mind / marbles
- **dt.:** jemand verliert gleich den Verstand, jemand wird gleich verrückt
- **ukr.:** хтось з глузду зійде, хтось збожеволіє
- **ru.:** кто-то сел на голову и ноги свесил, кто-то сойдет с ума

KTOŚ MA GŁOWĘ W CHMURACH

Pronunciation: / ktɔɛ ma gwɔvɛ f xmurax /

Literal meaning

somebody has their head in the clouds

Definition

someone is daydreaming and not interested in realistic and down-to-earth matters

Variants

ktos chodzi z głową w chmurach, ktos żyje z głową w chmurach

When and how to use the expression

This idiom is used to emphasise that someone is drifting away from the topic of a conversation, not focusing or paying attention to important aspects of the conversation.

Examples

- *Ona znowu mnie nie słucha i ma głowę w chmurach.*
- *Z głową w chmurach rodziny nie wykarmisz.*
- *Najdawniejsi znajomi Manueli pamiętają, że w szkole pisała świetne wypracowania, chodziła z głową w chmurach, uduchowiona i rozmarzona.* (Polityka)
- *Rak stał się moją szansą, by zobaczyć ludzi wokół siebie, wielkość miłości, żabę, której nigdy nie zauważałam, bo chodziłam z głową w chmurach, pyszna i dumna.* (Dziennik Zachodni)

Synonyms

ktos oddaje się marzeniom, ktos marzy, ktos nie skupia się na meritum, →ktos buja w obłokach, →ktos myśli o niebieskich migdałach

Equivalents

- **eng.:** somebody has their head in the clouds
- **dt.:** jemand schwebt in den Wolken
- **ukr.:** хтось літає в хмарах
- **ru.:** кто-то витает в облаках

KTOŚ ZAPRZĄTA SOBIE CZYMŚ GŁOWĘ

Pronunciation: / ktɔɛ zapʁɔnta sɔbjɛ tʃɨmɛ gwɔvɛ /

Literal meaning

someone messes up their head with something

Definition

thinking very hard about something all the time, to overthink something

Variants

ktos zawraca sobie czymś głowę

When and how to use the expression

It describes a situation in which someone keeps overthinking a situation and won't let up.

It is appropriate in both formal and informal situations, in oral and written communication.

Examples

- *Nie zaprzataj sobie głowy tamtą porażką, tylko żyj dalej!*
- *Zamiast uczyć się do egzaminu, zaprzata sobie głowę prezentami świątecznymi.*
- *Dobrze ci radzę, przestań zawracać sobie głowę randkami i weź się za naukę, bo to wszystko źle się dla ciebie skończy!* (bryk.pl)
- *Dziś ludzkość w ogóle nie zaprzata sobie głowy myślą o końcu świata. Czy to dobrze?* (Onet.pl)

Synonyms

ktoś się przejmuję, ktoś się czymś niepokoi, ktoś się czymś trapi

Equivalents

- **eng.:** someone dwells on something
- **dt.:** jemand macht sich einen Kopf über etwas
- **ukr.:** хтось забиває / захаращує / задурює собі голову
- **ru.:** кто-то забивает себе чем то голову

KTOŚ MA DUŻO NA GŁOWIE

Pronunciation: / ktɔɛ ma duʒɔ na gwɔvʲje /

Literal meaning

someone has a lot on his / her head

Definition

someone has a lot of things they need to deal with, someone is responsible for doing many tasks, someone has a lot of worries

Variants

ktoś ma coś na głowie

When and how to use the expression

When we want to emphasise (expressing concern) that someone has many tasks or responsibilities to take care of.

The expression is used both in formal and informal situations, in oral and written communication.

Examples

- *Ania ma dużo na głowie, odkąd łączy studia z pracą.*
- *Dlaczego mi nie powiedziałaś, że masz długie? Może mogłabym ci jakoś pomóc — Nie chciałem ci dokładać problemów. Masz wystarczająco dużo na głowie.*

- *Mąż wygrał konkurs na stanowisko wiceprezesa [...]. Wtedy już miał za dużo rzeczy na głowie: uczelnia, agencja i jeszcze własna firma.* (Gazeta Wyborcza)
- *Poza tym jestem jednym z organizatorów tego festiwalu i będę miał na głowie dużo ważniejsze rzeczy niż bieganie w żółtym sweterku, chociaż bardzo to lubię.* (Esencja)

Synonyms

ktoś ma dużo spraw do załatwienia, ktoś ma dużo obowiązków, ktoś ma dużo zmartwień

Equivalents

- **eng.:** someone has a lot on their plate / head, someone is lumbered with something / somebody
- **dt.:** jemand hat viel um die Ohren, jemand hat viel am Hals
- **ukr.:** у когось голова йде обертом
- **ru.:** у кого-то голова идет кругом (нужно многое сделать)

KTOŚ MA COŚ Z TYŁU GŁOWY

Pronunciation: / ktɔɛ ma ʦɔɛ s tɨwɨ gwɔvi /

Literal meaning

someone has something at the back of their head

Definition

someone subconsciously thinks about something, e.g. a task to do

Variants

ktoś ma coś w tyle głowy

When and how to use the expression

The idiom is used when we want to let someone know that we will keep in mind an obligation, a commitment, even though it will probably not be our priority to fulfil. The expression is also used when some thought that is not fully verbalised at the moment has an impact on our expressed judgements and opinions.

It is used both in written and spoken situations, mostly in oral communication.

Origin and motivation

The term *z tyłu* 'at the back' suggests metaphorically that what we are supposed to remember is not that important, so it may be left "at the back of our minds", it may be left for later, but nevertheless, we should remember to get it done eventually.

When, say, a thought is at the back of a person's head it may also mean that it is not a conscious thought at that particular moment.

Examples

- *Nie martw się. Będę mieć twoją prośbę z tyłu głowy.*
- *Opiekując się małymi dziećmi, powinien mieć z tyłu głowy to że potrzebują one stałej uwagi, i że w każdej chwili może zdarzyć się wypadek.*
- *W trakcie rozmowy, gdzieś w tyle głowy odniosłem mgliste wrażenie, że jestem wciągany w coś niedobrego i bezmyślnie zacząłem pleść bzdury.* (Dziennik Polski)
- *Kiedy Pan dziś mówi o zwycięstwie, nie ma Pan z tyłu głowy przymiotnika „pyrrusowe”?* (Gazeta Wyborcza)

Synonyms

ktos stara się o czymś pamiętać

Equivalents

- **eng.:** someone has something at / in the back of their mind, someone keeps something in mind
- **dt.:** jemand hat / behält etwas im Hinterkopf
- **ukr.:** хтось має щось на підсвідомості, хтось підсвідомо про щось пам'ятає
- **ru.:** у кого-то что-то есть в подсознании

KTOŚ NIE MA DO CZEGOŚ GŁOWY

Pronunciation: / ktɔɛ nɛ ma dɔ tʃɛgɔɛ gwɔvi /

Literal meaning

someone does not have the head for something

Definition

somebody doesn't have the time or power for a particular activity, because he / she is so concerned about something else, somebody doesn't know how to do something

When and how to use the expression

The idiom describes a situation in which someone does not have the time or willingness to do something because they are busy with other things. It is usually used as a negation (don't have).

It is typical for both formal and informal situations, mostly in oral communication.

Examples

- *Po całym dniu nauki nie mam głowy do wyjścia ze znajomymi.*
- *Mariolka ostatnio po kłótni z rodzicami nie ma głowy do nauki.*
- *W grach politycznych nikt bowiem nie ma głowy do pracy merytorycznej.* (Gazeta Wyborcza)
- *To na pewno z tym nie przyjdę do pana. Pan nie ma głowy do interesów.* (Mrożek, „Kontrakt”)

Synonyms

ktos nie może / nie chce się czymś zająć, ktos jest zaaferowany czymś innym, ktos się na czymś nie zna

Equivalents

- **eng.:** someone has other things on one's mind
- **dt.:** jemand hat keinen Kopf für etwas
- **ukr.:** у когось інше на думці, хтось не може чи не хоче чимось зайнятися, хтось не знається на чомусь
- **ru.:** у кого-то другое на уме, кто-то не может / не хочет заниматься чем-то, кто-то занят чем-то другим, кто-то чего-то не знает

COŚ WYPADŁO KOMUŚ Z GŁOWY

Pronunciation: / ʦɔɛ vipadwɔ komuc z gwɔvi /

Literal meaning

something fell out of someone's head

Definition

someone forgot something

Variants

coś wyleciało komuś z głowy

When and how to use the expression

used when someone as apology or excuse admits that he / she has forgotten to do something

Origin and motivation

The idiom is based on the belief that all thoughts are accumulated in every person's head and they determine people's behaviour. Through the metaphor of something falling out of one's head, to a certain extent, the speaker shrugs off the responsibility of forgetting something, as the process of "falling out of one's head" is independent of the speaker. From the acting person (who has forgotten something), they become someone to whom something has happened (something has fallen out of their head).

Examples

- *Nie rozwiązałam ostatniego zadania. Zupełnie wyleciał mi z głowy ten wzór.*
- *Przepraszam, że nie oddzwoniłem. Zupełnie wyleciało mi to z głowy.*
- *Treść listu pochłonęła go do tego stopnia, że wyleciało mu z głowy, po co w ogóle tu przyszedł. (Kaszyński „Martwe światło”)*
- *Zagładałeś do ciężarówki? Wstyd przyznać, ale najpierw wyleciała mi z głowy nasza ostatnia rozmowa, a później nie było okazji. (Baniwicz „Afrykanka”)*

Synonyms

ktoś o czymś zapomniał

Equivalents

- **eng.:** something slipped somebody's mind
- **dt.:** etwas ist jemandem entfallen
- **ukr.:** щось вилетіло комусь з голови з голови
- **ru.:** что-то вылетело кому-то из головы

KOMUŚ PRZYCHODZI COŚ DO GŁOWY

Pronunciation: / kɔmuɛ pʃɪxɔdʑi tʂɔɛ dɔ gwɔvi /

Literal meaning

something comes somebody into head

Definition

something, that wasn't taken into consideration previously, comes very quickly into mind

Variants

coś przychodzi komuś na myśl, coś wpada komuś do głowy, coś przyszło komuś do głowy / łba (*vulg*)

When and how to use the expression

Used when something suddenly, unexpectedly comes to mind, while thinking / talking about something else. The expression can be used in both informal and more formal situations, usually in oral communication.

Examples

- *Podobno chcesz zrezygnować ze studiów? — Skąd ci to przyszło do głowy?*
- *Przyszło mi do głowy, żeby wspólnie przygotowywać się do tego egzaminu.*
- *Ludziom nie przychodzi do głowy, że można trochę posprzątać. (Gazeta Wyborcza)*
- *Nigdy nie wiadomo, co im przyjdzie do głowy, zwłaszcza, gdy są na hajju. (Gazeta Wrocławska)*

Synonyms

ktos o czymś pomyślał, ktoś wpadł na pomysł

Equivalents

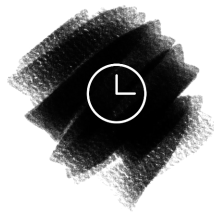
- **eng.:** something springs / comes to mind
- **dt.:** etwas kommt jemandem spontan in den Sinn, etwas fällt jemandem ein, jemandem kommt etwas in den Sinn
- **ukr.:** комусь щось прийшло до голови, комусь щось спало на думку
- **ru.:** кому-то что-то пришло в голову

KTOŚ ZOSTAWIA COŚ NA CZARNĄ GODZINĘ

Pronunciation: / ktɔɛ zɔstɔvʲjɐ t͡sɔɛ na t͡ʃarnɔv̞
godzine /

Literal meaning

someone is saving something for a black hour

Definition

someone is saving to protect oneself in case of trouble, illness, misfortune

Variants

(ktoś odkłada coś) na czarną godzinę

When and how to use the expression

Used in situations where we save an item, usually money, just in case worse times come along.

The expression can be used in both informal and more formal situations, usually in oral communication.

Origin and motivation

A *black hour* generally signifies a period of great difficulty, especially financial. The meaning of the idiom refers to the underlying symbolism of the colour black, which, not only in the Slavic tradition, is the colour of night, destruction, mourning and death. A colour indicating bad luck, misfortune and danger.

Examples

- *Nie idę jutro na zajęcia. Wykorzystam swoją nieobecność. Ja wolę swoją zostawić na czarną godzinę, np. gdy będę chora.*
- *Pod koniec miesiąca zdarza mi się korzystać z pieniędzy zarobionych w wakacje, które odłożyłam sobie na czarną godzinę.*
- *Nie pójdę do fryzjera, żeby mieć na czarną godzinę, jak mnie znowu ten kraj wystawi.* (Wyborcza.pl)
- *Po wyjściu oszustów kobieta zauważyła brak pieniędzy w kwocie 350 zł. Zgłoszenia dotyczące tej kategorii przestępstw policjanci odbierają co pewien czas, a łupem przestępców padają często oszczędności starszych osób trzymane na „czarną godzinę”.* (Dziennik Polski)

Synonyms

ktoś coś oszczędza, ktoś coś zachowuje na wszelki wypadek

Equivalentents

- **eng.:** someone saves something for a rainy day
- **dt.:** jemand legt etwas auf die hohe Kante, jemand legt für schlechte Zeiten zurück, jemand bewahrt etwas für schlechte Zeiten auf
- **ukr.:** хтось залишає щось про чорний день
- **ru.:** кто-то оставляет что-то на черный день, хтось щось зберігає про всяк випадок

KTOŚ ROBI Z IGŁY WIDŁY

Pronunciation: / ktɔɛ rɔbi z igwi vidwi /

Literal meaning

someone makes pitchfork out of a needle

Definition

someone is exaggerating

When and how to use the expression

We use the idiom when we want to say that someone overstates something, or considers a problem to be worse than it actually is.

The idiom is used rather in informal situations although in certain formal situations it is acceptable. It is typical of oral communication.

Origin and motivation

The idiom is based on the juxtaposition of extremes. A needle is small, almost unnoticeable, a pitchfork, on the other hand, although like the needle ending in sharp points, is large, heavy and difficult to miss.

Examples

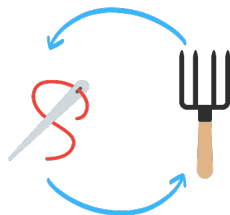
- *Matka jak zwykle robi z igły widły. Nie zdałem statystyki, ale do wyrzucenia mnie ze studiów jeszcze daleko.*
- *Jeśli uświadomisz sobie, że robisz z igły widły, będziesz mógł się z siebie pośmiać.*
- *Dwudziestoczwierogodzinne stacje informacyjne mają to do siebie, że robią z igły widły, usiłując zappełnić czas antenowy. (wiktionary.org)*
- *Jacek, przestań robić z igły widły. Opanuj się. Tu jest za mało faktów, żeby prokuratura się tym zainteresowała. (Samo życie, odcinek 250)*

Synonyms

ktos przesadza, hiperbolizuje, wyolbrzymia

Equivalentents

- **eng.:** somebody makes a mountain out of a molehill
- **dt.:** jemand macht aus einer Mücke einen Elefanten
- **ukr.:** робити з мухи слона
- **ru.:** делать из мухи слона

KTOŚ ROBI SOBIE Z KOGOŚ / CZEGOŚ

JAJA

Pronunciation: / ktɔɛ rɔbʲi sɔbjɛ s kɔgɔɛ / tʃɛgɔɛ
jaja /

Literal meaning

someone is making eggs of someone or something

Definition

someone is making fun of someone or something, someone pranks somebody

Variants

ktos robi sobie z kogos żarty

When and how to use the expression

Used to recognise that a situation has a humorous character, it is a joke. Someone can also use this expression in a conversation when they can't believe what the other one is saying or when they think that a statement is not true.

It is informal and typical mostly for oral communication. The idiom occurs very often in the form of a question, as an expression of someone's surprise.

Origin and motivation

Jaja 'eggs' is a metaphor for something funny in the Polish language. Why this is so is not entirely clear. It is supposed that at the root of this imagery ('a funny situation is men's testicles') was the desire to deprecate persons or phenomena by relating them to that which concerns sexuality.

Examples

- *Nie rób sobie ze mnie jaj, dobrze wiem, że kłamiesz.*
- *Jaja sobie robisz? Cały miesiąc ma padać?*
- *Niby że taki śliczny jestem. Akurat. Jeszcze bym musiał z dziesięć kilo zrzucić, pochodzić na siłownię, kupić jakieś ciuchy, no to wtedy bym może uwierzył. Jaja sobie ze mnie robi.* (Cieślik „Śmieszni kochankowie”)
- *Pomijam, że przesadziłeś trochę, bo zrobiłeś sobie najzwyklejsze jaja z ludzi, którzy wtedy przelewali krew za kraj, więc jeśli to żart, to niesmaczny i nie na miejscu.* (forum.historia.org)

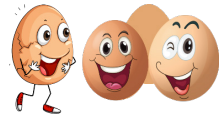
Synonyms

ktoś żartuje sobie z kogoś / z czegoś, ktoś kogoś wkręca

Equivalentents

- **eng.:** someone takes the piss (out of someone), Are you kidding me?
- **dt.:** jemand zieht jemanden durch den Kakao, Verarschst du mich?
- **ukr.:** хтось знущається над кимсь
- **ru.:** кто-то издевается над кем-то

ALE JAJA!

Pronunciation: / ale jaja /

Literal meaning

Oh! What eggs!

Definition

an exclamation in response to something surprising, often funny

Variants

Ale jajca!

When and how to use the expression

Used as a reaction to a situation that is completely unexpected and sometimes funny or shocking (e.g. when a lecturer cancels a colloquium).

It is informal and typical mostly for oral communication.

Origin and motivation

Jaja ‘eggs’ is a metaphor for something funny in the Polish language. Why it is so is not entirely clear. It is supposed that at the root of this imagery (‘a funny situation is men’s testicles’) was the desire to depreciate persons or phenomena by relating them to that which concerns sexuality.

Examples

- *Profesor Koziół napisał dziś maila, że odwołuje kolokwium. Ale jaja! Naprawdę? Nie wierzę!*
- *Ale jaja! Zdałam wszystkie egzaminy w sesji.*
- *Ale chciałem Ci powiedzieć sam. Więc mówię: oświadczyłem się. Ale jaja, co? Sam nie wiem, co mnie podkuśiło.* (Półtorak „Tak trudno być mną”)
- *W 2002 roku wybrano mnie na kadencję 2002–2006 do przewodnictwa MOZ NSZZ „Solidarność” Fiat Auto Poland i wtedy słyszałam*

jak mówili niektórzy moi przeciwnicy: „kobieta przewodniczącą, ale jaja”. (redakcja.pl)

Synonyms

ale numer, nie wierzę, nie do wiary

Equivalents

- **eng.:** What a laugh! Blow me! Well I never! Would you believe it?! I can't believe it.
- **dt.:** Das ist ja ein Ding! Das ist ja ein Hammer! Das kann ja nicht wahr sein!
- **ukr.:** Bay! Нічого собі!
- **ru.:** Bay! Ничего себе!

KTOŚ CIĄGNIE KOGOŚ ZA JĘZYK

Pronunciation: / ktɔɕ tɕɔŋɲɛ kɔgɔɕ za jɛʑzɨk /

Literal meaning

someone pulls somebody's tongue

Definition

somebody asks someone a lot of questions in order to get information

When and how to use the expression

Used when someone persistently asks myriad questions and tries to make the other person say what they want.

It is rather informal and typical mostly of oral communication.

Examples

- *Rozmawiałam z profesorem, trochę go pociągnęłam za język i powiedział, że pytań będzie mniej niż ostatnio.*
- *Sama o sobie nigdy nic nie powie, a mnie ciągle ciągnie za język i chce się o wszystko wypytać.*
- *Idziemy, ja nic nie mówię, nie będę go przecież ciągnąc za język, a on też milczy. (Kowalewski „Czarne okna”)*
- *Proszę mnie nie ciągnąć za język, nie mogę powiedzieć, ile klub ma płacić za korzystanie ze stadionu. (Dziennik Zachodni)*

Synonyms

ktoś kogoś o coś wypytuje, ktoś kogoś o coś pyta nachalnie

Equivalents

- **eng.:** somebody cross-questions someone, somebody grills someone about something
- **dt.:** jemand fragt jemanden aus, jemand zieht jemandem etwas aus der Nase
- **ukr.:** ХТОСЬ ТЯГНЕ КОГОСЬ ЗА ЯЗИК
- **ru.:** ТЯНУТЬ ЗА ЯЗЫК

KTOŚ MA COŚ NA KOŃCU JĘZYKA

Pronunciation: / ktɔɛ ma t͡sɔɛ na kɔɲtsu jɛw̥zɨka /

Literal meaning

someone has something at the end of his or her tongue

Definition

someone knows a particular piece of information but cannot recall it at the moment; someone wants to say something, but to avoid offending the interlocutor or causing confusion, stops themselves from doing it

When and how to use the expression

When we want to say something but cannot quite remember the right word. Also when we have an urge to say something possibly rude or unpleasant, but at the last moment we decide not to say it, we hold it in.

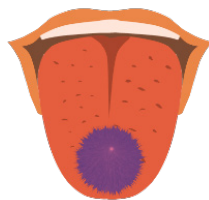
It is used both in formal and informal language, mostly in oral communication.

Origin and motivation

In literal terms, if something is on the tip of the tongue, it is very close to the lips, i.e. it is almost out of the mouth, or almost spoken.

Examples

- *Ale mnie wkurzyła. Już miałem ciętą ripostę na końcu języka, ale się powstrzymałem. Nie chciałem pogarszać sytuacji.*
- *Cześć, pamiętasz mnie? Tak, tak, jesteś Hm Przepraszam, mam twoje imię na końcu języka.*
- *Pamiętam... pani się nazywa, zaraz, zaraz, mam to na końcu języka... – Halina Rotter. – Jasne, Halina Rotter, no pewnie. (Dehnel „Balzakiana”)*

- *Wstałem i powiedziałem, że tak dalej nie będę rozmawiał. Na końcu języka miałem, że z pijanymi, ale się powstrzymałem i [...] wyszedłem.* (Gazeta Wyborcza)

Synonyms

ktoś sobie prawie coś przypomniał, ktoś prawie coś powiedział

Equivalents

- **eng.:** someone has something on the tip of their tongue
- **dt.:** etwas liegt jemandem auf der Zunge
- **ukr.:** хтось має щось на кінчику язика, у когось крутиться щось на язичі
- **ru.:** у кого-то вертется что-то на языке (на кончике языка)

KTOŚ TRZYMA JĘZYK ZA ZĘBAMI

Pronunciation: / ktɔɛ tʃɪma jɛʑwʑɪk za zɛmbami /

Literal meaning

someone holds one's tongue behind teeth

Definition

someone does not speak, remains silent, although he feels like saying something,

someone is obliged or forced to keep a secret, to be careful in statements

Variants

ktoś ma język za zębami

When and how to use the expression

Used when someone does not want to, or cannot speak. When someone has to keep a secret, he is cautious in his statements. Usually the phrase appears in the form of an imperative sentence and is a form of coercion or pressure applied by the person uttering the idiom to the addressee.

The idiom is used more in informal situations, although in certain formal situations it is acceptable. It is typical of oral communication.

Origin and motivation

The tongue is the organ through which we speak. As we speak, the tongue emerges from behind the teeth on certain sounds. The expression *hold your tongue behind your teeth* gives the idea of a tongue trapped,

hidden behind the teeth. A trapped organ cannot be active, so a person with a tongue trapped behind the teeth, cannot speak.

Examples

- *Profesor uważał, że mówi świetnie po francusku, ale robił błąd na błędzie. Musiałem jednak trzymać język za zębami, żeby się nie narazić.*
- *Nawet jeśli wiesz, kto okradł Kowalskich, to dla własnego bezpieczeństwa trzymaj język za zębami.*
- *Zawsze zazdrościłam tym cichym laskom, że one się nie odzywają. Ja zawsze jak mi coś nie pasuje, muszę się odezwać a potem latam od dyrektora do wychowawcy [...], dlatego właśnie je podziwiam, że potrafią trzymać język za zębami. (forumowisko.pl)*
- *Wszyscy wiedzieli o niespodziance, ale trzymali język za zębami. (Dziennik Łódzki)*

Synonyms

ktoś się nie odzywa, ktoś dochowuje tajemnicy, kto nie wspomina o czymś słowem → ktoś trzyma gębę na kłódkę

Equivalents

- **eng.:** someone holds one's tongue, buttons one's lip, keeps his or her mouth shut
- **dt.:** jemand hält die Zunge im Zaun, jemand hält den Mund
- **ukr.:** тримати язик за зубами
- **ru.:** кто-то держит язык за зубами

KOMUŚ SPADŁ KAMIEŃ Z SERCA

Pronunciation: / komuś spadw kamjɛjn s serts̩a /

Literal meaning

someone fell a stone from a heart

Definition

someone is no longer worried and, thanks to the fact that his or her worry has disappeared, he or she can experience relief

Variants

kamień z serca, komuś spadł ciężar z piersi / z ramion, ktoś zdejmuje komuś kamień z serca

When and how to use the expression

This is mainly used in conversation to let the speaker know that we are no longer upset / worried about something. This shows that we can breathe a sigh of relief again.

The idiom can be used both in formal and informal situations, usually in oral communication.

Origin and motivation

The heart symbolises life. A heart crushed by a stone (a problem) is a metaphor for a limited, suffering, oppressed life. When the stone falls from the heart, life also becomes more full, light and free.

Examples

- *Oddałem już mojemu promotorowi pracę licencjacką – kamień w końcu spadł mi z serca!*
- *Zdałem! Kamień z serca!*
- *Tak się cieszę. Spadł mi kamień z serca. Nawet nie wiesz, jakie to było dla mnie ważne.* (Niklewicz „Niezwykła kariera Antoniego K”)
- *[...]jednego z nich skazano na karę śmierci i jak mi kamień z serca spadł, że go ulaskawiono.* (Polityka)

Synonyms

ktos odetchnął z ulgą, Co za ulga! Uff!

Equivalents

- **eng.:** it was a load off somebody's mind, it took a weight off somebody's mind
- **dt.:** jemandem fällt ein Stein vom Herzen
- **ukr.:** комусь камінь з душі впав
- **ru.:** кому-то камень с плеч свалился

KTOŚ TRZYMA ZA KOGOŚ KCIUKI

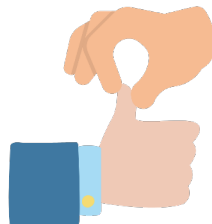
Pronunciation: / ktɔɛ tʃɨma za kɔgɔɛ kɕeuki /

Literal meaning

someone is holding his or her thumb for somebody

Definition

someone wishes someone good luck in a particular endeavour, supports someone

Variants

ktos ściska za kogoś kciuki, ktoś zaciska za kogoś kciuki

When and how to use the expression

Used when we want to wish someone good luck, show support, show that we are rooting for someone.

It can be used both in formal and informal situations, mostly in oral communication.

Origin and motivation

The superstition of holding a thumb originated in ancient times. For a warrior, the thumb was important because without it he could not hold his weapon. Holding the thumbs was therefore a protective gesture. The custom first became widespread among the Germans.

Examples

- *Jutro mecz Polaków, trzymaj kciuki!*
- *Ja już zdałam, teraz trzymam kciuki za ciebie.*
- *Martynie gratulujemy i trzymamy kciuki za dalsze sukcesy.* (Tygodnik Podhalański)
- *Kibice nerwowo trzymają kciuki. Nasz skoczek staje na rozbiegu.* (Życie Warszawy)

Synonyms

ktos dobrze komus życzy, ktos ma nadzieję na sukces drugiej osoby, ktos komus sprzyja, ktos komus dopinguje

Equivalentents

- **eng.:** someone keeps one's fingers crossed, fingers crossed
- **dt.:** jemand hält / drückt jemandem die Daumen
- **ukr.:** хтось тримає кулачки
- **ru.:** кто-то держит за кого-то кулачки

KIJ Z TYM

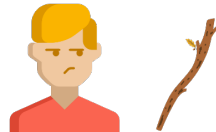
Pronunciation: / kʲij s tɨm /

Literal meaning

stick with it

Definition

I don't care

Variants

Chuj z tym! (*vulg*), w dupie z tym (*vulg*)

When and how to use the expression

Used when we want to express our indifference or to show that we do not care about something and when we wish to emphasise categorically that we are not at all interested in the person or thing in question.

It is very informal and inappropriate in discussions with professors. It is used mainly in oral communication.

Origin and motivation

The expression is a euphemism for the phrase *chuj z tym*. The vulgar word *chuj* 'dick', denoting penis, has been replaced here by the neutral word *stick*.

Examples

- *Jak się czujesz? Nawet dobrze, trochę niewyspana, ale kij z tym.*
- *Auto do kasacji, ale kij z tym. Najważniejsze, że nikomu nic się nie stało.*
- *Na koncert jednak poszłam, trochę się spóźniłam, ale nie żałuję, było genialnie i mam autograf wokalisty! (kij z tym, że chłopak uczy się w tej samej szkole i mogłabym codziennie dostawać jego autograf).* (forumowisko.pl)
- *Przy obecnych obostrzeniach i tak nie mógłby być przy porodzie, ale kij z tym.* (Wałęka „Pozostań w domu”)

Synonyms

nieważne, nieistotne, olać to (*vulg*)

Equivalents

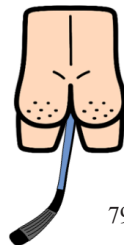
- **eng.:** what do I care, whatever
- **dt.:** egal, scheißegal (*vulg*), es ist mir einerlei, Scheiß drauf! (*vulg*)
Da scheißt der Hund drauf (*vulg*).
- **ukr.:** мені плювати, мені байдуже
- **ru.:** мне плевать, хрен с ним (*vulg*)

KTOŚ MA KIJ W DUPIE

Pronunciation: / ktɔɛ ma kij v dupjɛ /

Literal meaning

someone has a stick up his or her arse

Definition

someone behaves rigorously, coldly and harshly to those around them; a person who has a stick up his or her ass is antipathetic, rigid, treats people with superiority, is proud; such a person is often defined as lacking a sense of humour and distancing oneself

Variants

ktoś ma kij w tyłku, ktoś połknął szczotkę, ktoś ma kija w dupie

When and how to use the expression

Used when we disapprovingly want to characterise someone who is unentertaining, lacking spontaneity, rigid.

It is very informal and inappropriate in discussions with professors. It is used mainly in oral communication.

Origin and motivation

This idiom is similar to the Polish idiom *połknąć szczotkę* ‘to swallow a brush’. A person who has swallowed the brush is upright and inflexible in their movements, thus giving the impression of being unapproachable, unentertaining and haughty. A similar image emerges from the idiom someone has a stick up their arse. The stick, like the brush, is stiff and long.

Examples

- *Zapraszasz Monikę na urodziny? Nie, tylko zepsuje imprezę. Zachowuje się, jakby miała kij w dupie.*
- *Nie lubię tego wykładowcy. Zawsze naburmuszony i wyniosły, jakby miał kij w dupie.*
- *Nasz wychowawca ma wielki kij w dupie. Nigdy nie potrafi pożartować a każdy problem zawsze wyolbrzymia. (miejski.pl)*
- *I co pogadałeś wczoraj z dyrektorem? Próbowałem, ale ma kija w dupie i trudno się z nim dogadać. (miejski.pl)*

Synonyms

ktoś jest pozbawiony spontaniczności, ktoś jest sztywniakiem, ktoś jest snobem

Equivalentents

- **eng.:** someone has a stick up their ass (*vulg*)
- **dt.:** jemand hat einen Stock im Arsch (*vulg*)
- **ukr.:** хтось є занозою в дупі (*vulg*), хтось позбавлений безпосередності, хтось сноб

- **ru.:** быть занозой в заднице (*vulg.*), кто-то лишен непосредственности, кто-то чопорный, кто-то сноб

KTOŚ PRZYJMUJE COŚ NA KLATĘ

Pronunciation: / ktɔɛ pʃijmuje ʦɔɛ na klatɛ /

Literal meaning

someone takes something on the chest

Definition

someone is brave enough to deal with an unpleasant situation

Variants

ktos bierze cos na klatę, ktos przyjmuje cos na klatkę

When and how to use the expression

Used when somebody considers him / herself obliged to do something or responsible for something and bravely and endures some kind of setback, trouble, misfortune or negative consequence.

It is informal and used mainly in oral communication.

Origin and motivation

The expression originated from a situation where a weightlifter takes a barbell with a certain weight on his chest and has to lift it up. The barbell with the weight corresponds to the problem, and lifting it up corresponds to dealing with the problem.

Examples

- *Bartek nie zdał egzaminu, ale musiał przyjąć tę porażkę na klatę.*
- *Nie zapłaciłam w terminie, muszę teraz zapłacić odsetki, ale przyjmuję to na klatę.*
- *Niekiedy trzeba przyjąć na klatę parę mocnych ciosów. A później wstać, otrzepać się z brudu tego świata, po czym znowu ruszyć.* (Wiktionary.org)
- *On stara się przed niczym nie uciekać, ale nie da się przyjmować wszystkiego na klatę.* (Blog „Zasuwanie”)

Synonyms

ktos coś akceptuje, ktos próbuje czemuś trudnemu sprostać, ktos znosi coś (po męsku)

Equivalents

- **eng.:** someone takes something on the chin, someone faces (up to) something
- **dt.:** jemand beißt in den sauren Apfel
- **ukr.:** прийняти наслідки
- **ru.:** принять последствия

LECIMY Z KOKSEM

Pronunciation: / ɛtɕimi s kɔksem /

Literal meaning

let's go with the coke

Definition

confirmation that someone is just starting to do an activity that was mentioned earlier, with the conviction that it will be done well

Variants

lecimy z tym koksem, jedziemy z (tym) koksem

When and how to use the expression

Used in a close circle of friends to jointly encourage the performance of an action previously discussed or planned, with the conviction that everything will go well.

It is rather informal, used usually in oral communication.

Origin and motivation

The idiom developed from a direct reference to coke, an industrial fuel characterised by a high calorific value and much greater efficiency than coal. It was therefore associated with the efficiency of performing some action with the belief that one would succeed in achieving or doing something at a given time.

Examples

- *Dwa dni do egzaminu. Przynieś notatki, jedziemy z koksem.*
- *Piątek po południu a ja wciąż myślę o nowym sezonie mojego ulubionego serialu. Jeszcze jeden wykład i można lecieć z koksem.*
- *Nauczyłem się robić salto, chcesz zobaczyć? Jasne, lecisz z koksem!* (slang.pl)

- *Czekam na twój biznesplan, bo ja już hurtownię załatwiłam, teraz czekam tylko na twoją produkcję i możemy jechać z koksem.* (forumowisko.pl)

Synonyms

Lecimy! Dajemy!

Equivalents

- **eng.:** Let's get this over with. Let's roll!
- **dt.:** Los geht's! Mach's mal auf! Bringen wir's hinter uns! Ab geht die Post!
- **ukr.:** нумо, гайда
- **ru.:** погна́ли

KTOŚ ROBI COŚ NA KOLANIE

Pronunciation: / ktɔɛ rɔbʲi tɕɔɛ na kɔlɔɲɛ /

Literal meaning

someone is doing something on his or her knee

Definition

someone does something in a hurry and thus without the expected care and precision

Variants

ktos pisze coś na kolanie

When and how to use the expression

Used when somebody wants to emphasise the sloppiness of someone's work.

It is used in informal situations, usually in oral communication.

Origin and motivation

When we want to do an activity properly and correctly, we make sure to do it in the right place, e.g. when writing something, we need a desk, paper and a pen. If we try writing something on the knee, it is very likely to be done sloppily and incorrectly.

Examples

- *Jego praca nie jest dobrym przykładem, wygląda jakby robił ją na kolanie.*
- *Zrobiłam ten projekt na kolanie pięć minut przed zajęciami a i tak dostałam dobrą ocenę.*

- *Ustawy przygotowywane na kolanie nigdy i nigdzie dobrze nie działały.* (Polityka)
- *Odebrali tam szereg oświadczeń od pracowników, spisywali je na kolanie. Nie było żadnych protokołów przyjęcia wyjaśnień, nie pobierano żadnych dokumentów do weryfikacji tych oświadczeń.* (Trybuna Śląska)

Synonyms

ktoś robi coś szybko i niechlujnie, ktoś nie przykłada się do wykonania jakiejś czynności

Equivalents

- **eng.:** somebody does something in a slapdash way
- **dt.:** jemand bricht etwas übers Knie
- **ukr.:** хтось робить щось нашвидкуруч, поквапом, хтось робить з дуба шпичку
- **ru.:** сделать что-то на коленке, кто-то что-то делает быстро и неаккуратно

KTOŚ JEST PIĄTYM KOŁEM U WOZU

Pronunciation: / ktɔɛ jɛst pjɔntɪm kɔwɛm u wɔzu /

Literal meaning

someone is the fifth wheel on the wagon

Definition

something unnecessary and superfluous or someone in the way, obstructing

Variants

piąte koło u wozu, trzecie koło u wozu

When and how to use the expression

Used when someone is seen as unneeded, unnecessary, and only gets in the way. It occurs frequently with verbs: *(po)czuć się jak* ‘feel like’, *traktować kogoś jak* ‘treat someone like’, *potrzebować kogoś / czegoś jak, być jak* ‘need someone / something like’. It is used in informal situations, usually in oral communication.

Origin and motivation

The phrase indicates that in a particular situation excess is an unwelcome feature – just as a carriage is stable and rolls perfectly well on

four wheels, so in certain matters it is better to stop at a smaller number of elements, and in certain activities at a smaller number of helpers.

Examples

- *W grupie zaawansowanej z angielskiego czuję się jak piąte koło u wozu. Muszę spróbować przenieść się do grupy podstawowej.*
- *Mógłby przestać nam przeszkadzać w pracy. Jest dzisiaj piątym kołem u wozu.*
- *Muszę się dopraszać o różne rzeczy, jestem traktowany jak piąte koło u wozu. (Dziennik Łódzki)*
- *Studenci „zaoczni” płacą czesne w takich kwotach, że aż się w głowie kręci. Z kolei na uczelni traktuje się ich jak piąte koło u wozu. (Dziennik Polski)*

Synonyms

ktos lub cos jest balastem, cięzarem, ktos gdzieś nie pasuje, ktos jest niepotrzebny

Equivalents

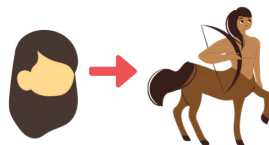
- **eng.:** someone is a waste of space, someone is third / fifth wheel
- **dt.:** jemand ist das fünfte Rad am Wagen
- **ukr.:** п'яте колесо до воза, хтось є зайвим
- **ru.:** пятое колесо в телеге, кто-то лишний

КТОŚ РОБИ КОГОŚ В КОНІА

Pronunciation: / ktɔɛ rɔbʲi kɔgɔɛ f kɔnʲa /

Literal meaning

someone makes someone into a horse

Definition

someone has deceived somebody by taking advantage of his or her naivety

Variants

ktos robi kogoś w bambuko, ktos robi kogoś w balona, ktos robi kogoś na szaro

When and how to use the expression

We use it when somebody makes someone else believe a thing that is not true in order to make fun of him or her.

It is used in informal situations, usually in oral communication.

Origin and motivation

The expression refers to the now deprecated practice of using animals as draught power. A man who has been made into a horse is one who has managed to make himself do some exceptionally hard work that he could have avoided.

Examples

- *Nie rozumiem, jak można dać się robić w konia pomimo tak łatwego dostępu do informacji w internecie.*
- *Nie wesprę tej zbiórki. Nie dam się zrobić w konia kolejny raz.*
- *Dziewczyny zrobiły nas w konia i nie pojawiły się. (Dziennik Polski)*
- *Metody, którymi polscy politycy robią w konia wyborców, są banalne, ale skuteczne. (Ozon)*

Synonyms

ktoś z kogoś drwi, ktoś z kogoś kpi, ktoś robi sobie z kogoś żarty

Equivalents

- **eng.:** someone pulls somebody's leg, to make a monkey out of somebody
- **dt.:** jemand nimmt jemanden auf den Arm, jemand schickt jemanden in den April
- **ukr.:** обвести навколо пальця, хтось пошив когось в дурні
- **ru.:** кто-то обвел кого-то вокруг пальца, объегорит, облапошит

KTOŚ ODWRACA KOTA OGONEM

Pronunciation: / ktɔɛ ɔdvratsa kɔta ɔgonɛm /

Literal meaning

someone turns the cat by its tail

Definition

someone misrepresents a case by distorting the facts

Variants

ktoś wykręca kota ogonem, ktoś wywraca kota ogonem

When and how to use the expression

Used when somebody wants to say about someone that he or she is telling an untruth, misinterpreting facts or focusing on a snippet of facts and thus distorting the message.

It is used in informal (in certain circumstances allowed in formal) situations, usually in oral communication.

Origin and motivation

This phrase was known as early as the mid-19th century and referred to a real situation when someone, trying to grab the cat by the tail, wanted to turn it over on its back. It was extremely difficult to do so. Cats do not like it, so they immediately run away and hide. Since it was impossible to turn a cat on its head in a literal sense, people began to use this expression figuratively when someone was telling an untruth, distorting facts, or simply lying.

Examples

- *Nie odwracaj kota ogonem! Wszyscy i tak wiedzą, jak było.*
- *Nie mogę dogadać się z Markiem. Zawsze, gdy zwracam mu uwagę, odwraca kota ogonem i wychodzi na to, że to ja jestem wszystkiemu winna.*
- *Zauważyłam, że lubisz odwracać kota ogonem. Nie było w mej wypowiedzi ataku, jedynie czyste napomnienie.* (forumowisko.pl)
- *To, co zrobiłem, było klasycznym odwróceniem kota ogonem. Pokazałem temu mężczyźnie, że to jego problem, a nie mój.* (Santorski „Jak żyć żeby nie zwariować”)

Synonyms

ktoś mówi nieprawdę, ktoś przeinacza fakty, ktoś kręci

Equivalentents

- **eng.:** somebody turns something on its head, put the cart before the horse
- **dt.:** jemand verdreht die Tatsachen, jemand stellt etwas auf den Kopf
- **ukr.:** повернути з ніг на голову
- **ru.:** поставить с ног на голову

KTOŚ JEST W KROPCE

Pronunciation: / ktɔɛ jest f krɔptɕɛ /

Literal meaning

someone is in a spot

Definition

someone is in a difficult, complicated situation with no way out, does not know how to act in an unfavourable situation

Variants

ktos znalazł się w kropce, ktoś jest w (czarnej) dupie (*vulg*)

When and how to use the expression

Used when someone does not know what to do, seems to have found himself in a situation without a way out. It is used both in formal and informal situations, usually in oral communication.

Origin and motivation

Originally the expression meant: ‘to get out of a troublesome situation’. If you hit the bullseye, you were on the spot. Someone who hit the bullseye again and again would be a role model. This led to the figurative sense of ‘to act correctly, to behave in the right way’. To make sense out of a difficult situation, though, one first had to find oneself in a difficult situation. So people associated the two circumstances and gave the expression ‘be in a difficult situation and get out of it’ an expanded meaning. Over time, its first part became dominant, and the second part – the proper one – was forgotten.

Examples

- *Jestem w kropce, nie mam kasy na czynsz, bo wszystko wydałam u weterynarza.*
- *Jestem w kropce. Powinnam nie zaliczyć studentowi roku, ale wiem, przez co przechodził w tym semestrze i chyba dam mu jeszcze jedną szansę.*
- *Teraz abonenci są w kropce – albo będą zmuszeni do korzystania z droższych usług, albo mogą wyrzucić do kosza zakupione urządzenia. (Dziennik Internautów)*
- *Poradźcie, co mam teraz zrobić, bo jestem w kropce. (forumowisko.pl)*

Synonyms

ktos nie ma wyjścia, ktoś nie wie, jak postąpić w bardzo trudnej sytuacji → ktoś jest między młotem a kowadłem

Equivalentents

- **eng.:** somebody is in a fix, somebody is at their wits’ end
- **dt.:** jemand sitzt in der Tinte / Klemme, jemand ist aufgeschmissen, jemand steckt in einer schwierigen Situation
- **ukr.:** хтось є у глухому куті
- **ru.:** быть в тупике

KRZYŻ NA DROGĘ

Pronunciation: / kʃɨʒ na drɔgɛ /

Literal meaning

a cross on the road

Definition

dismiss somebody without feeling sorry about it

Variants

krzyżyk na drogę

When and how to use the expression

When we want to show that we don't care about somebody's leaving or that their further actions don't bother us, often when we feel resentment towards somebody, e.g. during a dispute. It is used rather in informal situations, mostly in oral communication.

Origin and motivation

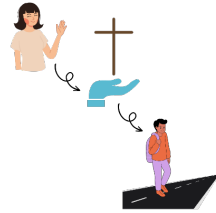
The expression initially meant a blessing, wishing someone a safe journey with God's protection on the road. Now it is more like an ironic commentary on a given situation, e.g. often when we want someone out of our sight, when we don't care what happens to them, after they leave. It may also be used as a kind of 'curse' when we want to laugh at someone else's plans (then it would mean an ironic "Good luck!").

Examples

- *Mam serdecznie dosyć kłótni z tobą! Odchodzę! – Nie ma sprawy. Krzyż na drogę!*
- *Pola rzuciła studia. Chce zacząć karierę w modelingu. Mała strata, krzyż na drogę!*
- *Przyszedł tu do mnie na górę ze swoimi żalami. Dlaczego go okłamałam. „Więc mnie zabij” – powiedziałam ze złością. A on na to: „Dobrze, zabiję cię”. Zaczęłam się śmiać i myślałam, że mnie uderzy. Ale po prostu odwrócił się i wyszedł. I krzyżyk na drogę. (Nurowska „Miłośnica”)*
- *Joanna Fiodorow, olimpijka i medalistka mistrzostw Europy w rzucie młotem, rozstaje się z trenerem Czesławem Cybulskim. – Skoro tak chce, to krzyż na drogę – mówi poznański szkolenowiec i rozważa wycofanie się z trenowania. (Wyborcza.pl)*

Synonyms

trudno, spadaj, spierdalaj (vulg)

Equivalents

- **eng.:** good riddance, good riddance to bad rubbish, don't let the door hit you on the way out!
- **dt.:** jemand macht hinter jemandem drei Kreuze, Reisende soll man nicht aufhalten
- **ukr.:** скатертиною дорога
- **ru.:** скатертью дорога

KTOŚ LECI SOBIE W KULKI

Pronunciation: / ktɔɛ lɛtɛi sɔbjɛ f kulki /

Literal meaning

someone flies himself / herself in balls

Definition

someone disrespects someone or something and acts in an unacceptable manner toward a person, somebody messes around

Variants

ktoś leci w kule, ktoś leci w chuja (*vulg*)

When and how to use the expression

Used when someone irritates us, deceives us, disrespects us or makes jokes. It is very informal and used mostly in oral communication.

Origin and motivation

This is a euphemistic and less vulgar variant of the expression someone fucks around (literally somebody flies himself in the dick). In both variants, the components *dick* and *balls* respectively refer to the male genitalia.

Examples

- *Facet od naprawy komputera leci sobie w kulki. Miał być dwie godziny temu, a teraz nawet nie odbiera ode mnie telefonu.*
- *Nie leć ze mną w kulki. Skoro obiecałaś, że mi pomożesz w przygotowaniu do egzaminu, to znajdź dla mnie choćby dwie godziny w tym tygodniu.*
- *Facet najwyraźniej kpił sobie ze mnie w żywe oczy. Wiele można znieść, ale jawnego lecenia w kulki nie! (Ćwiczkła „Wędkarskie opowieści Stynki”)*

- *Życzę Ci teraz dużo siły i wytrwania w tym wszystkim. Wiem, co to chłopak, który sobie leci w kulki.* (forumowisko.pl)

Synonyms

ktos kogoś / coś ignoruje, ktoś się z kimś drażni, ktoś się wygłupia, ktoś sobie z kimś pogrywa

Equivalents

- **eng.:** someone screws around with somebody
- **dt.:** jemand nimmt jemanden auf den Arm, jemand verarscht / ver-gackeiert jemanden
- **ukr.:** хтось водить когось за ніс
- **ru.:** кто-то водит кого-то за нос

BEZ ŁADU I SKŁADU

Pronunciation: / bez wadu i skwadu /

Literal meaning

without order and composition

Definition

something is chaotic, without any order, without much sense or logic

Variants

bez składu i ładu

When and how to use the expression

It is used when you want to express that someone's activity or statement does not make sense. It occurs frequently with the verbs *robić coś* 'to do something', *mówić coś* 'to say something'. It can be used both in formal and informal situations, usually in oral communication.

Examples

- *Ostatnio mówisz tylko bez ładu i składu, dlatego nic nie rozumiem.*
- *Jego wykłady są bez ładu i składu. Nikt nic nie rozumie.*
- *Po drugiej stronie stały stłoczone bez ładu i składu koszmarne budy i stragany.* (Gazeta Wyborcza)
- *Opuszczone budynki i rozległa piwnica służyły bezdomnym z całego miasta za bezpłatną noclegownię [...]. Ale i tutaj policjanci nie natrafili na żaden ślad poszukiwanej dziewczyny, a rozbudzeni ze snu pijackowie belkotali bez ładu i składu.* (Detektyw)

Synonyms

chaotycznie, bez sensu

Equivalents

- **eng.:** (be) no / without rhyme and reason
- **dt.:** ohne Hand und Fuß
- **ukr.:** ні складу ні ладу
- **ru.:** ни складу не ладу

NA DŁUŻSZĄ METĘ

Pronunciation: / na dwuf:ɔw̃ metɛ /

Literal meaning

on the longer finish line

Definition

concerning a longer period of time

Variants

na dalszą metę, na długą metę

When and how to use the expression

It is used when somebody wants to determine that the effects of an action will be visible over a significant and long period of time. It occurs frequently with verbs *znosić coś* ‘stand up to something’, *wytrzymać* ‘endure something’, *dogadać się z kimś* ‘get along with someone’. It can be used both in formal and informal situations, usually in oral communication.

Origin and motivation

The expression is directly linked with the word *finish line*, i.e. the final stage of something. Since it usually takes a long amount of time to reach some sort of end, the idiom *na dłuższą metę* indicates that something has long-lasting effects before completing its action.

Examples

- *Nie wytrzymam łączenia pracy i studiowania na dłuższą metę. Nie mogę wiecznie spać po pięć godzin.*
- *Na dłuższą metę nie dasz rady uczyć się do trzeciej w nocy. Ten egzamin nie jest tego warty. Odpuść.*
- *Na dłuższą metę nie będziemy w stanie jej pomagać, bo sami mamy szóstkę dzieci. (Super Express)*

- *Kłóćą się więc, ale po chwili rozglądają się wkoło i widzą, że nie ma innego partnera, z którym byliby w stanie dogadać się na dłuższą metę.* (Gazeta Wyborcza)

Synonyms

nieprędko, w przyszłości, w perspektywie lat

Equivalents

- **eng.:** in the long run
- **dt.:** auf lange Sicht, langfristig, auf Dauer
- **ukr.:** у довгостроковій перспективі
- **ru.:** в долгосрочной перспективе,

KTOŚ MYŚLI O NIEBIESKICH MIGDAŁACH

Pronunciation: / ktɔɕ miɛlʲi ɔ nɛbʲɛskʲix mʲigdalax /

Literal meaning

someone thinks about blue almonds

Definition

someone thinks about irrelevant things that aren't important at the time of speaking

Variants

ktos marzy o niebieskich migdałach, ktos śni o niebieskich migdałach

When and how to use the expression

This is mainly used when someone asks us to come down to earth and start listening and thinking carefully. It is often used as an admonition. It is a rather informal expression and common mostly in oral communication.

Origin and motivation

The word *migdały* ‘almonds’ has existed in the Polish lexicon since the mid-15th century. Due to the nature and the scarcity of the product, almonds became a symbol of a delicacy, something wonderful, a treasure. The blue colour here is a synonym for the Polish word *niebiański* ‘celestial’, which emphasises that we are talking about things that are beautiful and unearthly.

Examples

- *Zacznij się uczyć, a nie tylko myślisz o niebieskich migdałach!*
- *A ty chyba znowu myślisz o niebieskich migdałach! Słyszaleś co do Ciebie powiedziałam?*
- *Każdy z nas miewa dni, kiedy „myśli o niebieskich migdałach”, w efekcie przypala obiad, wychodzi na ulicę w kapciach albo przegapia w tłumie uśmiechniętą twarz znajomego. (Gazeta Wyborcza)*
- *Pamiętaj także, aby przynajmniej raz w ciągu dnia wyjść na chociaż krótki spacer, aby nie tylko dotlenić się, ale i skorzystać z dobrodziejstw naturalnego światła dziennego. Pomyśl o niebieskich migdałach. (Glamour)*

Synonyms

ktos błądzi myślami, ktos myśli o czymś przyjemnym, →ktos buja w obłokach, →ktos ma głowę w chmurach

Equivalentents

- **eng.:** someone daydreams, somebody has their head in the clouds, somebody lives in la-la land
- **dt.:** jemand träumt mit offenen Augen, jemand schwebt in den Wolken / über den Wolken
- **ukr.:** літати в хмурах
- **ru.:** витать в облаках

KTOŚ JEST MIĘDZY MŁOTEM A KOWADŁEM

Pronunciation: / ktɔɛ jɛst mjɛndʑi mwɔtɛm a kɔvadvɛm /

Literal meaning

someone is between the hammer and the anvil

Definition

someone is in a problematic situation in which it is hard to make the right decision or in which there is no easy solution

Variants

ktos znajduje się (po)między młotem a / i kowadłem

When and how to use the expression

When we are in a difficult situation in which we need to choose between (usually two) extreme options and either of them will probably

have unpleasant consequences. It can be used both in formal and informal situations, more often in oral communication but also in press articles.

Examples

- *Z jednej strony szef wymaga od niego pracy po godzinach pod groźbą zwolnienia. Z drugiej strony żona domaga się, by więcej czasu spędzał w domu. Jest teraz między młotem a kowadłem.*
- *Wykładowca często jest między młotem a kowadłem. Czy dać wyższą ocenę, bo student systematycznie pracował cały rok, czy sztywno trzymać się wytycznych.*
- *Proszę państwa, można by określić, że znajdujemy się między młotem i kowadłem. Każda decyzja jest w tym wypadku bardzo trudna i powiedzmy sobie szczerze – każda decyzja będzie w pewnym stopniu związana z olbrzymim ryzykiem, chodzi o jej skutki. (Sejm RP)*
- *Kiedy zbliżają się wybory prezydenckie, zawsze jestem między młotem a kowadłem, ponieważ żaden z kandydatów nie wydaje mi się odpowiednio wykształcony i przygotowany do bycia głową państwa, ale spoczywa na mnie obywatelski obowiązek oddania głosu. (dyk-tanda.pl)*

Synonyms

ktos się miota, ktoś jest w rozterce, ktoś nie wie, co robić, → ktoś jest w kropce, ktoś jest w dupie (*vulg*)

Equivalents

- **eng.:** someone is between a rock and a hard place, someone is between the hammer and the anvil, someone is between the devil and the deep blue sea, someone is in a no-win situation.
- **dt.:** jemand ist zwischen Hammer und Amboss, jemand sitzt zwischen zwei Stühlen
- **ukr.:** між молотом і ковадлом
- **ru.:** между молотом и наковальной, между двух огней

KTOŚ MA MOTYLE W BRZUCHU

Pronunciation: / ktɔɕ ma mɔtɨlɛ v bʒuxu /

Literal meaning

someone has got butterflies in the stomach

Definition

someone feels a pleasant tension in connection with an event or thinking about someone that is close to one's heart

Variants

ktoś ma motylki w brzuchu, ktoś czuje motyle w brzuchu

When and how to use the expression

Through this expression one emphasises that one reacts to an event or person with clear excitement. It is used mostly in informal situations, in oral communication.

Origin and motivation

The idiom in Polish was directly borrowed from English. Its origin, however, refers to a physiological feeling in the stomach during stressful or exciting situations. This is when one can actually feel a kind of tingling in the stomach, which has been given the more poetic image of fluttering butterflies.

Examples

- *Przez całą naszą randkę miałam motyle w brzuchu.*
- *Gdy go widzę na korytarzu, czuję motyle w brzuchu, ale on nawet nie wie, że ja istnieję.*
- *Weszłam do pustej salki, zdjęłam spódnicę i bluzkę i owinęłam się ręcznikiem. Już na tym etapie robiło mi się dziwnie – no wiecie, galop tętna, motyle w brzuchu, suchość w ustach. Położyłam się na brzuchu na stole do masażu. Za chwilę przyjdzie, powie: – Dzień dobry. Jak kręgosłup? (Siarkiewicz „Kuźniak na rozdrożu”)*
- *Zaczynamy zauważać wady naszego idealnego partnera. Motyle w brzuchu już dawno zdechły. (superstyler.pl)*

Synonyms

ktoś jest zdenerwowany, zakochany, podekscytowany

Equivalents

- **eng.:** somebody has butterflies in their stomach
- **dt.:** jemand hat Schmetterlinge im Bauch
- **ukr.:** хтось має метелики в животі
- **ru.:** у кого-то бабочки в животе

KTOŚ JEST SZARĄ MYSZKĄ

Pronunciation: / ktɔɕ jɛst ʃarɔw̃ miʃkɔw̃ /

Literal meaning

someone is a grey mouse

Definition

someone who does not draw attention to themselves around other people. This is often a shy and insecure person

Variants

szara mysz / szara mysza

When and how to use the expression

It is usually used to emphasise that someone is shy and closed-minded. Most commonly used towards women, it can be perceived as a pejorative expression or insult. It is an informal expression and typical of oral communication.

Examples

- *Nie chcę być już szarą myszką. Chcę być towarzyska i mieć dużo znajomych.*
- *Na studiach była taką szarą myszką, a teraz bierze udział w tak odważnej sesji.*
- *Oto szara myszka z ambicjami. Skończyła Bóg wie jakie studia z wyróżnieniem, a pracuje jako sekretarka, która robi kawę. (Gazeta Wyborcza)*
- *Nie jestem jedną „z nich” i też nie jestem szarą myszką. Lubię się udzielać na forum i kiedy trzeba, walczę o swoje. (forumowisko.pl)*

Synonyms

ktoś jest nieśmiały, ktoś się nie wyróżnia

Equivalentents

- **eng.:** somebody is a mouseburger, a plain Jane
- **dt.:** jemand ist eine graue Maus
- **ukr.:** хтось є сірою мишкою
- **ru.:** быть серой мышкой

KTOŚ BIJE SIĘ Z MYŚLAMI

Pronunciation: / ktɔɕ bijɛ sɛ z mɨɕlamɨ /

Literal meaning

someone beats himself up with thoughts

Definition

someone hesitates before making an important decision, to try hard to come up with the best solution in a situation

When and how to use the expression

The expression is used when somebody is unsure about what to do, because it's hard to make an important decision which could carry repercussions. The expression is quite neutral, used both in formal and informal situations, mostly in oral but also in written communication.

Origin and motivation

The idiom can be explained in the context of a conceptual metaphor. Decision-making is illustrated as an internal war between values. A person who is beating himself up with his thoughts also engages in such a war between the consequences of making one choice or another.

Examples

- *Od wczoraj biję się z myślami, czy kupić sobie szóstą parę kozaków.*
- *Zamiast bić się z myślami, czy się obraziła, czy nie, zadzwoń do niej.*
- *Odłożyłam gazetę, bijąc się z myślami. Powinnam ulec kapryswi i wstąpić jutro do Pałacu? (Wągrowski „Ofensywa szulerów”)*
- *Widać było, że bije się z myślami. – Chciałbym grać w klubie, ale także potrzebuję pieniędzy. (Express Ilustrowany)*

Synonyms

ktos się waha, ktos się zastanawia, ktos nie moze podjac decyzji

Equivalents

- **eng.:** somebody is in two minds, is not able to make up one's mind
- **dt.:** jemand zerbricht sich den Kopf
- **ukr.:** хтось вагається
- **ru.:** кто-то медлит, кто-то колебается, кто-то сомневается

KTOŚ GRA KOMUŚ NA NERWACH

Pronunciation: / ktɔɛ gra kɔmuɛ na nervax /

Literal meaning

someone plays on somebody's nerves

Definition

someone annoys someone, especially by doing something again and again

Variants

ktos̄ działa komuś na nerwy

When and how to use the expression

The idiom is used to express irritation caused by someone or something. It is used in informal situations in oral communication.

Examples

- *Ona zaczyna grać mi na nerwach, umyślnie wzbudza we mnie zazdrość.*
- *Siostry to zwykle ekspertki od grania na nerwach swoim braciom.*
- *Głupi dzieciak – myślał – działa mi na nerwy. I ta nieznośna, ciełęca pewność siebie. (Mostowicz „Świat pani Malinowskiej”)*
- *Teściowa porządnie grała mi na nerwach, mąż udawał, że tak ma być, mamusi się nie stawiał bynajmniej, a ja cierpiałam. (forumowisko.pl)*

Synonyms

ktos̄ kogoś irytuje / denerwuje / wkurza

Equivalents

- **eng.:** somebody gets on someone's nerves
- **dt.:** jemand geht jemandem auf die Nerven / auf den Keks / auf den Wecker / auf den Sack (*vulg*)
- **ukr.:** хтось діє комусь на нерви
- **ru.:** кто-то действует кому-то на нервы

KTOŚ JEST W SIÓDMYM NIEBIE

Pronunciation: / ktɔɛ jest f ɛudmim nɛbjɛ /

Literal meaning

someone is in seventh heaven

Definition

someone is extremely happy and feels very positive emotions

When and how to use the expression

It is used to emphasise that one is filled with joy and happiness. It can be used both in formal and informal situations, usually in oral communication.

Origin and motivation

Heaven is a synonym for paradise. A place where people are happy. The number seven, on the other hand, comes from Jewish and Muslim beliefs. According to Jewish, and also Muslim cosmography, there are precisely seven heavens, and the last one is the residence of Jehovah (or alternatively Allah). It is not possible to be there, but it is possible, experiencing the highest states of bliss or euphoria, to feel that greater happiness cannot be felt.

Examples

- *Dzisiejsza pogoda sprawia, że jestem w siódmym niebie.*
- *Będę w siódmym niebie, jeśli z zaliczenia dostanę trójkę.*
- *Byłam w podstawówce, kiedy pierwszy raz poleciałem w chmury i czułam się jak w siódmym niebie. (Gazeta Krakowska)*
- *Byłyśmy w siódmym niebie, kiedy pani naczelnik powiedziała, że dostaniemy piękne, nowe i duże mieszkania. (Polityka)*

Synonyms

ktoś jest bezgranicznie szczęśliwy, ktoś skacze z radości, ktoś nie posiada się z radości

Equivalentents

- **eng.:** somebody is in seventh heaven, on cloud nine, over the moon
- **dt.:** jemand ist im siebten Himmel, jemand schwebt auf Wolke sieben
- **ukr.:** хтось є на сьомому небі
- **ru.:** быть на седьмом небе (...от счастья)

KTOŚ WSTAŁ LEWĄ NOGĄ

Pronunciation: / ktɔɛ fstaw lɛvɔŃ nɔgɔŃ /

Literal meaning

someone got up on the left leg

Definition

someone is in a bad mood without any particular reason

Variants

ktos wstał z łóżka lewą nogą

When and how to use the expression

The expression is used when someone is irritated or angry (often first thing in the morning) and there is no sensible reason behind it. It is usually used in informal situations, but it is acceptable to use it in certain formal situations. Typical for oral communication.

Origin and motivation

According to superstition, getting out of bed with your left foot brings bad luck and puts you in a bad mood, so this should be avoided.

Examples

- *Dzisiaj wykładowczynie wstała lewą nogą i przez cały dzień była niemila dla studentów.*
- *Janek ciągle dziś marudzi, na wszystkich krzyczy i nic mu nie pasuje. Chyba wstał lewą nogą.*
- *Któregoś dnia właściciel garbarni wstał lewą nogą i ostro pokrzykiwał na personel. (Nurowska „Księżyc nad Zakopanem”)*
- *Wielką sztuką jest mieć poczucie humoru na własny temat, dlatego też nawet jak wstanę z łóżka lewą nogą, obracam wszystko w żart i sprawiam, że inni czują się dobrze. (Onet.pl)*

Synonyms

ktos ma zły humor, ktos nie jest w dobrym nastroju, ktos jest wkurzony bez powodu

Equivalents

- **eng.:** someone gets up on the wrong side of bed
- **dt.:** jemand ist mit dem falschen Bein aufgestanden, jemandem ist eine Laus über die Leber gelaufen
- **ukr.:** хтось встав лівою ногою (на ліву ногу), хтось встав не тією ногою (не на ту ногу), хтось встав не з тієї ноги
- **ru.:** кто-то встал с левой (не с той ноги)

POŁAMANIA NÓG

Pronunciation: / pɔwamaɲa nuk /

Literal meaning

break legs

Definition

to wish good luck to a person who is taking an exam, competition, entering a stage as an artist or speaker

Variants

połamania piór, połamania pióra (only to wish good luck before a test or written exam)

When and how to use the expression

Used when we want to wish good luck to someone we know (e.g. a fellow student, but not to a teacher). This wish addressed to people taking an exam, especially a written exam, takes the form of: “Połamania pióra” (break a pen). It occurs frequently with the verb *życzyć komuś* ‘wish somebody’. It is used mostly in informal situations, in oral communication.

Origin and motivation

The idiom is based on superstition. According to it, wishes come true the other way round. Therefore, the wish “Połamania nóg!” can and even should be thanked, because the thanking will reverse the content of the wish and bring something good – good luck.

Examples

- *Wszystkim tegorocznym zawodnikom życzymy połamania nóg.*
- *Mam dziś egzamin z niemieckiego. – No to połamania nóg!*
- *Życzcie mi dzisiaj zwyczajem teatralnym – połamania nóg. Albo tym razem, po prostu, powodzenia, bo nie jest to zwykła premiera. Na pewno nie.* (małpa.pl)
- *Życzymy wobec tego powodzenia w maratonie. – Dziękuję. Biegaczom, życzy się zazwyczaj... połamania nóg.* (IKAT Gazeta Braniewska)

Synonyms

(Życzę) powodzenia! Trzymam kciuki!

Equivalentents

- **eng.:** Break a leg! Good luck!
- **dt.:** Viel Glück! Hals- und Beinbruch! Toi toi toi! Viel Glück!
- **ukr.:** ні пушинки ні шерстинки / ні пуха ні пера
- **ru.:** ни пуха ни пера

KTOŚ MA NOSA DO CZEGOŚ

Pronunciation: / ktɔɛ ma nosa do tʃɛgɔɛ /

Literal meaning

someone has a nose to something

Definition

someone makes accurate assessments

When and how to use the expression

The idiom is used referring to a person who has a good feeling / intuition about something, or makes good assessments about something. It is used mostly in informal situations, but is acceptable in more formal ones, used usually in oral communication.

Origin and motivation

This idiom refers to the sense of smell and the part of the body responsible for it, the nose. It allows animals in particular to sense danger (disadvantage) or food (advantage).

Examples

- *Ta restauracja jest świetna! Zresztą jak każda, którą wybierasz. Ty to masz nosa do fajnych miejsc.*
- *Koncert odwołali przez burzę. Miałam nosa, żeby tam nie jechać.*
- *W Monopoly wygrywa tylko ten, kto ma „nosa” do interesów. (Gazeta Krakowska)*
- *Stoję na progu firmy i robię pierwszy odsiew. Mam nosa do ludzi. Po tylu latach jeden rzut oka wystarczy i wiem, czy ktoś ma talent i chce pracować. (Polityka)*

Synonyms

ktoś dokonuje trafnych ocen, ktoś ma dobre przeczucie

Equivalents

- **eng.:** somebody has a nose for something, somebody has a sharp eye for something
- **dt.:** jemand hat ein gutes Auge / eine gute Nase für etwas, jemand hat ein sicheres Händchen für etwas
- **ukr.:** хтось має нюх до чогось
- **ru.:** у кого-то нюх на что-то

KTOŚ KRĘCI NOSEM

Pronunciation: / ktɔɕ kreŋtɕi nosem /

Literal meaning

someone is spinning his or her nose

Definition

someone complains about something

When and how to use the expression

We use it to describe someone who shows his or her dissatisfaction. The expression is rather informal, although it is acceptable to use it in some formal situations, usually in oral communication.

Origin and motivation

The idiom probably expresses an observation of human reactions. When someone is unhappy and complains, he or she often makes a face during which the nose does not turn through 360 degrees, but does move slightly from side to side.

Examples

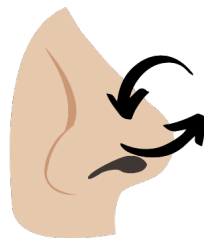
- *Nieważnie jak wysoka będzie wypłata Janka, on zawsze będzie kręcił nosem.*
- *Trudno sobie wyobrazić studenta, który kręci nosem na wieść o godzinach dziekańskich.*
- *Niektórzy studenci kręcili nosem, bo mogli znaleźć pracę za 12 euro. Teraz biorą i tę za 5 euro. (Polityka)*
- *Wszyscy kręcili nosem, gdy usłyszeli, że startują, ale za to jak wygrałem, to już było OK. (Polityka)*

Synonyms

ktos marudzi, wybrzydza, narzeka

Equivalents

- **eng.:** someone turns their nose up (at something)
- **dt.:** jemand rümpft die Nase über etwas
- **ukr.:** хтось крутить носом
- **ru.:** кто-то крутит носом

KTOŚ MA KOGOŚ / COŚ W NOSIE

Pronunciation: / ktɔɛ ma kɔgɔɛ / tɕɔɛ v nɔɛɛ /

Literal meaning

someone has someone / something in his / her nose

Definition

someone disregards someone or something and doesn't care about someone or something

Variants

ktos ma kogos / cos glęboko w nosie, ktos ma kogos / cos w duzym / w najglębszym powazaniu, ktos ma kogos / cos (glęboko) w pompie, ktos kogos / cos (glęboko) w dupie (*vulg.*), ktos ma cos (glęboko) gdzieś

When and how to use the expression

Used when someone disregards someone or something, has no interest in, or is indifferent to someone or something.

Examples

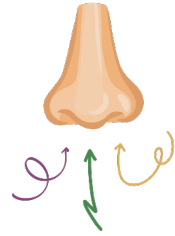
- *Ewy od tygodnia nie było na zajęciach, wygląda na to, że ma naukę w nosie.*
- *Mam to w nosie, co sobie o mnie pomyślą inni. Ja nie mam zamiaru ściągać. Przyszedłem tutaj, aby zdobyć wiedzę, a nie nauczyć się oszukiwać.*
- *Mówienie o tym, że na AWF studenci biegają, skaczą, imprezują i wszystko mają w nosie jest bzdurą.* (Dziennik Polski)
- *Nie zwracają na mnie uwagi, mają mnie w nosie. Nie wiem, czemu tak jest, wszystkich to dziwi.* (Terakowska „Władca Lewawu”)

Synonyms

ktos się nie przejmuje (kimś, czymś), ktos kogos / cos lekceważy, ktos gwizdże / bimba (na kogos, cos)

Equivalents

- **eng.:** somebody doesn't care, somebody blows off something, somebody doesn't care / give a fig for something / somebody
- **dt.:** jemand pfeift auf etwas, etwas kann jemandem gestohlen bleiben, jemand pelzt sich ein Ei auf etwas, jemand schert sich einen Dreck, jemanden juckt etwas nicht
- **ukr.:** по барабану (калька), по цимбалах
- **ru.:** кому-то все до лампочки

NÓŻ SIĘ KOMUŚ W KIESZENI OTWIERA

Pronunciation: / nuʒ sɛ kɔmuɛ w kɛʃɛni ɔtfjɛra /

Literal meaning

a knife opens in someone's pocket

Definition

strong displeasure or anger is aroused in someone over something particularly galling

Variants

komuś się scyzoryk w kieszeni otwiera

When and how to use the expression

Used when a situation, or event arouses irritation in someone, something upsets someone, rather informal, usually in oral communication.

Examples

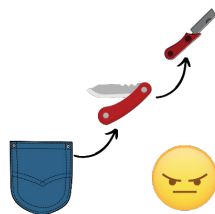
- *Jak patrzę na niektórych kolegów z roku, to mi się nóż w kieszeni otwiera. Są tak irytujący.*
- *Nóż mi się w kieszeni otwiera, jak słyszę takie brednie. Ten człowiek nie powinien być nauczycielem akademickim.*
- *Niejednen powie: nóż w kieszeni się otwiera. Ja proponuję inne rozwiązanie. Zanim kupimy polisę w jakiegokolwiek firmie, sprawdźmy wśród znajomych, jak ich potraktowano po kolizji. (Gazeta Ubezpieczeniowa)*
- *Z rodziną tak bywa. Ja mam jednego kuzyna i jak go widzę, to mi się nóż w kieszeni otwiera. (Samo życie, odcinek 260)*

Synonyms

kogoś ktoś / coś bardzo irytuje, kogoś ktoś / coś wyprowadza z równowagi, kogoś coś oburza

Equivalents

- **eng.:** something makes one's blood boil, something makes someone extremely angry
- **dt.:** jemandem geht das Messer in der Tasche / Hose auf, jemand wird zornig
- **ukr.:** кров закипає
- **ru.:** кровь кипит

KTOŚ WBIJA KOMUŚ NÓŻ W PLECY

Pronunciation: / ktɔɕ vbija kɔmuɕ nuʃ f pletʂi /

Literal meaning

someone sticks a knife in someone's back

Definition

someone contributed to someone's failure by betraying him or her in a difficult situation

Variants

ktos wsadza komus noz w plecy, ktos zadaje komus cios w plecy

When and how to use the expression

Used when we refer to someone who has betrayed someone, contributed in a deceitful, disgraceful manner to someone's defeat, to someone's failure. It can be used both in formal and informal situations, in oral communication and written texts.

Origin and motivation

The metaphor is based on the image of someone being attacked unexpectedly and in a disgraceful way from behind, when there is no possibility to react to an attack or to defend oneself.

Examples

- *Prawdziwy przyjaciel nigdy nie wbije ci noża w plecy.*
- *To była ostatnia osoba, po której mogłabym się spodziewać, że wbije mi nóż w plecy. Przyjaźniłyśmy się od przedszkola. Byłyśmy w tej samej klasie i obie poszłyśmy na studia do Poznania.*
- *Prawdziwym nieszczęściem są jednak intryganci, którzy kopią pod tobą dołki i chętnie wbijają nóż w plecy. Jest i na to rada – napisz na kartce imiona swoich wrogów, zwiń ją i włóż do zamrażarki. (CKM)*
- *Nie potrzeba nam takich kompanów. Przy pierwszej okazji wsadzą nóż w plecy i zwieją. (Surmik „Talizman złotego smoka”)*

Synonyms

ktos zdradza kogos

Equivalents

- **eng.:** somebody stabs someone in the back
- **dt.:** jemand fällt jemandem in den Rücken
- **ukr.:** хтось встромив комусь ніж (ножа) у спину
- **ru.:** кто-то воткнул кому-то нож в спину

A NUŻ WIDELEC

Pronunciation: / a nuʒ ˈvʲidɛlɛts̪ /

Literal meaning

a fork perhaps

Definition

to express the hope that something not expected will eventually happen (usually something positive)

Variants

a nuż

When and how to use the expression

Used when someone hopes something will happen, rather informal, usually in oral communication.

Origin and motivation

This idiom is actually a play on words. In Polish, ‘widelec’ means ‘fork’, while ‘nuż’ is an archaic expression, a particle used when someone wanted to particularly emphasise that they hoped something would happen. What makes it a play on words is the use of the word ‘nuż’ in combination with ‘widelec’ (=fork), as the first one is pronounced identically to the word ‘nóż’, which actually means ‘knife’. As it is originally derived from the particle ‘nuż’, only this spelling is correct.

Examples

- *Napisz cokolwiek, a nuż widelec dostaniesz punkty!*
- *Spróbuj ubiegać się o to stypendium, a nuż widelec Ci się uda.*
- *Tak więc nie wyłączamy telefonów, bo a nuż widelec ktoś ważny zadzwoni? (pinezka.pl)*
- *Zastanawiam się, czy to bezpieczne, bo a nuż któryś zechce przeczytać moje zapiski, ale jeśli zacznę chować notes pod prześcieradło albo nosić wciąż przy sobie, od razu wyda się to podejrzane i mogliby koniecznie chcieć się dowiedzieć, jaki skarb tak przed nimi chronię. (Głębski „Kuracja”)*

Synonyms

kto wie, może

Equivalents

- **eng.:** You never know! What if?
- **dt.:** Und wenn doch. Vielleicht... doch.
- **ukr.:** А що як вдасться?!
- **ru.:** А вдруг получится!

KTOŚ BUJA W OBŁOKACH

Pronunciation: / ktɔɛ buja w ɔbwɔkax /

Literal meaning

somebody swings in the clouds

Definition

someone thinks about unreal things, does not consider reality, fantasises

When and how to use the expression

Used when someone is not thinking realistically. It is rather informal and used in both oral and written communication.

Origin and motivation

Clouds symbolise unconsciousness, unawareness, delusion.

Examples

- *Przeastań bujać w obłokach i zejdź na ziemię. Raczej mała szansa, że dostaniesz stypendium.*
- *Moja współlokatorka nie poświęca czasu na naukę, woli całymi dniami bujać w obłokach.*
- *Wolisz raczej bujać w obłokach niż twardo stąpać po ziemi. (Kona-szewska-Rymarkiewicz „Interpretacja horoskopu – podstawy”)*
- *Weź, zejdź na ziemię i przestań bujać w obłokach. Trochę realizmu. (Chętkowski „Ostatni weekend”)*

Synonyms

ktoś fantazjuje / duma, ktoś traci kontakt z rzeczywistością, →ktoś myśli o niebieskich migdałach, →ktoś ma głowę w chmurach

Equivalents

- **eng.:** somebody has their head in the clouds, somebody lives in la-la land
- **dt.:** jemand schwebt in den Wolken, jemand schwebt in/über den Wolken
- **ukr.:** хтось літає в хмарах
- **ru.:** кто-то витает в облаках

KTOŚ IGRA Z OGNIEM

Pronunciation: / ktɔɛ igra z ognem /

Literal meaning

someone plays with fire

Definition

someone takes risks and act in a dangerous way

Variants

ktoś igra ze śmiercią

When and how to use the expression

Used when we want to say that someone is behaving in a risky and ill-considered way.

Origin and motivation

The metaphor behind this phrase is easy to understand: playing with fire is very dangerous and we can get burned.

Examples

- *Atmosfera na zajęciach zaczęła się robić coraz bardziej napięta. Wykładowca zarzucił nam, że igramy z ogniem.*
- *Próba ściągania na egzaminie z literatury u profesora Kowalskiego to igranie z ogniem.*
- *Miałem wtedy osiemnaście lat, był wieczór, zza okien dochodziły dźwięki imprezy. I była piękna dziewczyna, która mnie na nią zapraszała. Bardzo mi się podobała, ale byłem wtedy zakochany w kimś innym i postanowiłem nie igrac z ogniem. (Gazeta Krakowska)*
- *Chcesz żenić ludzi wbrew ich woli? Co się tobie stało? Ej, nie igray z ogniem, bo się sparzysz! (Makuszyński „Szaleństwa Panny Ewy”)*

Synonyms

ktoś kusi los, ktoś naraża się na niebezpieczeństwo, ktoś ryzykuje

Equivalents

- **eng.:** someone plays with fire
- **dt.:** jemand spielt mit dem Feuer
- **ukr.:** хтось грає з вогнем
- **ru.:** кто-то ишрает с огнем, кто-то играет

KTOŚ JEST OCZKIEM W GŁOWIE

Pronunciation: / ktɔɕ jɛst ɔtʃkijɛm w gwɔwjiɛ /

Literal meaning

someone is a little eye in someone's head

Definition

someone is the most loved and important person to somebody

When and how to use the expression

Used to describe people / things that are special to us and we need to take care of. Mostly refers to children, family members, pets, projects people work on or activities. It is used in both formal and informal situations, in oral and written communication.

Examples

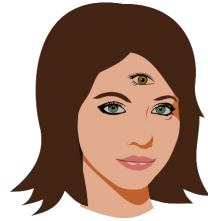
- *Asia jest oczkiem w głowie profesora od fonetyki. Upodobał ją sobie najbardziej w grupie.*
- *Chociaż mój brat jest już na trzecim roku studiów nadal jest oczkiem w głowie naszych dziadków i rodziców. To chyba się nigdy nie zmieni.*
- *Jako jedyny wnuk, byłem jego oczkiem w głowie. Wiem, że dziadek bardzo mnie kocha, a ja tej miłości pragnąłem jak wody. (Antonowicz-Włazińska „Klucze do twojego wnętrza”)*
- *Jako jedynaczka jest naszym oczkiem w głowie. Kiedy mieszkała w gdańskim akademiku nie było dnia, żebyśmy do siebie nie zadzwonili. (Gazeta Wyborcza)*

Synonyms

ktos jest czyims ulubieńcem / ulubienicą, faworytem, ktos jest dla kogoś najważniejszą osobą

Equivalentents

- **eng.:** somebody is the apple of someone's eye
- **dt.:** jemand ist jemandes ein und alles, jemand hat einen Narren an jemandem gefressen
- **ukr.:** хтось береже щось як зіницю ока
- **ru.:** кто-то бережет что-то как зеницу ока

KTOŚ KŁAMIE W ŻYWE OCZY

Pronunciation: / ktɔɕ kwamije v žive ɔtʃi /

Literal meaning

someone lies someone to living eyes

Definition

someone tells someone something that is an obvious lie

Variants

ktoś łąe w żywe oczy

When and how to use the expression

It is used mostly when we want to say that we have been lied to in a very obvious and disrespectful manner. It can be used both in formal and informal situations, in oral communication and written texts.

Examples

- *Ona kłamie w żywe oczy. Jak można być takim człowiekiem...*
- *Doskonale wiem, że Anka jeszcze nie zaczęła pisać licencjatu, ale kłamie w żywe oczy mówiąc, że już napisała całą teorię.*
- *Nie mogę znieść tej buty, bezczelności, z jaką kłamią w żywe oczy, i przekonania, że wszystko im wolno. (Jagielski „Wieże z kamienia”)*
- *Co innego coś czasem przemilczeć, ale tak kłamać, w żywe oczy. Po prostu nie potrafiłaby tego zrobić. (Dunin „Tabu”)*

Synonyms

ktoś bezczelnie kłamie, ktoś mówi nieprawdę, ktoś kituje, ktoś kantuje, ktoś zmyśla

Equivalentents

- **eng.:** somebody lies through one's teeth / to someone's face
- **dt.:** jemand lügt ins Gesicht
- **ukr.:** хтось відкрито брехає, хтось відкрито бреше, хтось бреше дивлячись в очі
- **ru.:** кто-то врет прямо в лицо

KTOŚ MA OCZY DOKOŁA GŁOWY

Pronunciation: / ktɔɛ ma ɔtʃi dɔ ɔkɔwa gwɔvi /

Literal meaning

someone has eyes around the head

Definition

someone is very attentive and vigilant

Variants

ktoś ma oczy (i uszy) szeroko otwarte, ktoś ma oczy z tyłu głowy

When and how to use the expression

When we want to say that someone sees everything. It is rather informal and used in both oral and written communication.

Origin and motivation

This metaphor seems straightforward. The eyes are situated at the front. If we had eyes around our head we would see everything better, we would be able to see everything what is to the side and what is behind us.

Examples

- *Moja współlokatorka rok temu urodziła dziecko i jako młoda mama musi mieć oczy dookoła głowy. Jej córka ciągle ma jakieś niebezpieczne pomysły.*
- *Bądź ostrożna wymykając się z domu. Twój tata ma oczy dookoła głowy.*
- *Jako szpieg powinienem mieć oczy dookoła głowy, tymczasem dalem się głupio zaskoczyć. (Jabłoński „Uczeń czarnoksiężnika”)*
- *Chcemy robić filmy szczerze, co nie jest równoznaczne z autobiograficznymi. Jeżeli ma się oczy dookoła głowy, jeżeli umie się słuchać i obserwować, to w każdym z nas jest scenariusz życia. Ten film to obserwacja i kilka scenariuszy z życia połączonych w całość. (Cosmopolitan)*

Synonyms

ktoś jest czujnym, ktoś zachowuje czujność

Equivalentents

- **eng.:** someone has eyes in the back of their head
- **dt.:** jemand hat Augen (und Ohren) offen, jemand hält die Augen weit offen, jemand gibt Acht
- **ukr.:** хтось дивиться в сто очей
- **ru.:** у кого-то глаза на затылке

KTOŚ RZUCA NA COŚ OKIEM

Pronunciation: / ktɔɛ ʒʊtsa na tɕɔɛ ɔkʲɛm /

Literal meaning

someone throws an eye on something

Definition

someone looks at someone or something for a brief moment in order to check something or become cursorily familiar with something

When and how to use the expression

This idiom is used when referring to someone having a look at something. It is rather informal and used in both oral and written communication.

Examples

- *Panie Profesorze czy mógłby Pan rzucić okiem na problem opisany w moim mailu?*
- *Czy rzucisz okiem na propozycje tematów mojej pracy licencjackiej. Do jutra muszę coś wybrać.*
- *Rzucił okiem na zegarek i oświadczył, że musi się śpieszyć. Nina chciała iść z nim do gabinetu męża, lecz Nikodem poprosił ją, by lepiej zaczekała. (Dołęga-Mostowicz „Kariera Nikodema Dyzmy”)*
- *Proszę podejść i rzucić okiem na ten dokument. (Sapkowski „Wieża Jaskółki”)*

Synonyms

ktos na coś pobieżnie spogląda / patrzy / zerka / luka

Equivalent

- **eng.:** somebody has a look / peep at something, somebody gives somebody / something the once-over
- **dt.:** jemand wirft einen Blick / ein Auge auf etwas
- **ukr.:** окинути поглядом, роззирнутися
- **ru.:** кто-то окидывает что-то взглядом, бросить взгляд на что-то, глянуть на что-то, взглянуть

KTOŚ MA KOGOŚ / COŚ NA OKU

Pronunciation: / ktɔɛ ma kɔgɔɛ na ɔku /

Literal meaning

someone has someone / something on their eye

Definition

used to describe focus on somebody or something, to take an interest in someone / something, to bind one's own plans to someone / something, to keep a close eye on someone / something

When and how to use the expression

This idiom is used when referring to someone having a look at something to observe someone's actions, or supervise someone or something. It is rather informal and used in both oral and written communication.

Examples

- *Na studiach należy mieć na oku ważne terminy takie jak zaliczenia i egzaminy.*
- *Lepiej miej na oku nową lokatorkę. Dziwnie się zachowuje.*
- *To spory teren i dużo ludzi — mówią. W zasięgu kamery znajdzie się także park miejski, popularny Lasek. Strażnicy chcą mieć na oku szczególnie okolice skate parku. (Dziennik Zachodni)*
- *Wiem, że to dzięki niemu zachowałam ten dom, ale dlaczego to zrobił? — Może chciał cię mieć na oku. Może czuł wyrzuty sumienia? — zastanawiała się Lu. (Bolceka „Concerto d'amore”)*

Synonyms

któs sprawuje nad kimś nadzór / opiekę, ktoś nadzoruje kogoś / coś, ktoś się czymś interesuje, ktoś ma plany w stosunku do czegoś

Equivalentents

- **eng.:** someone has something in their sights, have one's eye on something
- **dt.:** jemand behält jemanden / etwas im Auge, jemand hat jemanden / etwas auf dem Kieker
- **ukr.:** хтось поклав на когось око
- **ru.:** кто-то положил на кого-то глаз

KTOŚ DOLEWA OLIWY DO OGNIA

Pronunciation: / ktɔɛ dɔleva ɔlivɨ dɔ ɔɲna /

Literal meaning

someone adds oil to the fire

Definition

someone or something makes an already bad situation (e.g. a conflict / a dispute) even worse

When and how to use the expression

When someone does something to make matters worse, either deliberately or not, or when some other factor negatively affects the situation. Used both in formal and informal situations, in written and spoken language.

Origin and motivation

Adding oil is a way to fuel a fire. Metaphorically, it means that some external factor, or we ourselves do something that worsens an already bad situation.

Examples

- *Po ostrej kłótni swoich rodziców Janek jeszcze dolał oliwy do ognia mówiąc mamie, że widział tatę na mieście z inną kobietą.*
- *Najpierw okazało się, że Franek nie przygotował się do zajęć z gramatyki opisowej, a potem dolał jeszcze oliwy do ognia i niepotrzebnie dyskutował z prowadzącą.*
- *Nowe produkty, które są nam podtykane pod nos, nie tyle służą zaspokojeniu prawdziwych potrzeb, co zachcianek. Dlatego koncerny dolewają oliwy do ognia wmawiając nam, że najważniejszym kryterium wyboru jest moda [...] (Polityka)*
- *Co pani wyprawia, co pani sobie wyobraża? My tu cały czas mamy problemy, pobicia [...], a pani jeszcze dolewa oliwy do ognia? (Dehnel „Lala”)*

Synonyms

któs pogarsza sytuację, ktoś podjudza / podburza / prowokuje kogoś (do zrobienia czegoś), ktoś komuś dowala

Equivalents

- **eng.:** someone adds fuel to the fire / flames, someone fans the flames, someone pours gas / oil on(to) the fire
- **dt.:** jemand gießt Öl ins Feuer, jemand legt die Lunte ans Pulverfass

- **ukr.:** хтось підливає масло у вогонь
- **ru.:** кто-то подливает масло в огонь

CZARNA OWCA

Pronunciation: / ʧarna ɔftsa /

Literal meaning

black sheep

Definition

a person who stands out negatively in his / her environment and brings shame to it

Variants

parszywa owca

When and how to use the expression

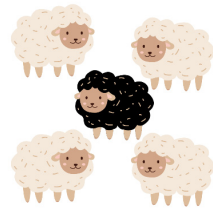
Used when we want to describe a person who is regarded by members of his social group or environment (usually family, friends or work) as shameful, disgraceful or embarrassing. It is commonly used both in formal and informal situations, in oral and written communication.

Origin and motivation

The idiom is of biblical origin. Sheep appeared frequently in biblical parables. Because of its different colour, a black sheep stands out from the others. Black sheep were often not popular because their wool could not be dyed.

Examples

- *W mojej grupie czuję się jak czarna owca. Nikt ze mną nie rozmawia w przerwach, nie chce pożyczyć notatek i nie zaprasza mnie na imprezy.*
- *Nigdy go nie lubiliśmy, nie pasował do nas, był dziwny i przynosił nam wstyd, i właśnie dlatego traktowaliśmy go jak czarną owcę.*
- *Mamy stu kierowców. W tak dużej grupie może znaleźć się czarna owca. Bardzo nam przykro, że tak się stało. To nasz długoletni pracownik. Wcześniej nie stwarzał żadnych problemów. (Gazeta Wrocławska)*
- *Wszędzie znajdzie się wyjątek i czarna owca, wszędzie za granicą. W Polsce za dużo mamy czarnych owiec, a za mało wyjątków. Ludzie wolą politykować niż pracować, wolą się objąć niż wypracowywać wspólnie lepsze warunki. (polonka54.redakcja.pl)*

Synonyms

wyrzutek, zakała (rodziny), degenerat

Equivalents

- **eng.:** black sheep, bad apple, rotten apple
- **dt.:** das schwarze Schaf
- **ukr.:** біла ворона, чорна вівця
- **ru.:** белая ворона, черная овца (паршивая овца)

COŚ JEST WYSSANE Z PALCA

Pronunciation: / tsɔɛ jest vissanɛ s paltsa /

Literal meaning

something is being sucked out of someone's
finger

Definition

something is made up, a lie

Variants

któs wyssał coś z palca

When and how to use the expression

Used when we know that someone lied about something. It can be also used without the verb *być*: *bsdura, historia wyssana z palca / brednie, zarzuty wyssane z palca*. It is used mostly in oral communication.

Examples

- *Historia, którą przedstawił jest wyssana z palca.*
- *Niektóre artykuły w Internecie to wyssane z palca bzdury.*
- *Po chwili milczenia dodaje: – Nie wrócę do więzienia. Jestem niewinny. Wszystkie zarzuty są wyssane z palca. Prokurator nie będzie decydował o moim losie. (Gazeta Wyborcza)*
- *Przepraszam ile stworzyłaś kawalków Techno? Jeżeli żadnego to skąd możesz wiedzieć ile to zajmuje? Twoje argumenty są żalodne i wyssane z palca. (forumowisko.pl)*

Synonyms

coś jest zmyślone, coś jest naciągane, coś jest nierealne

Equivalents

- **eng.:** something is trumped up / made up
- **dt.:** das ist völlig aus der Luft gegriffen

- **ukr.:** щось вигадане, висмоктане з пальця
- **ru.:** что-то выдуманное, высосанное из пальца

KTOŚ MA COŚ W MAŁYM PALCU

Pronunciation: / ktɔɛ ma ʦɔɛ v mawim pałtsu /

Literal meaning

somebody has something in their small finger

Definition

someone is the best in an area, someone can do something excellently

Variants

ktos ma cos w malym paluszku, ktos ma cos w jednym palcu, ktos ma cos w jednym paluszku

When and how to use the expression

This idiom is mainly used when talking about skills and knowledge. When someone has prepared well for a test, it means that they have mastered the subject perfectly and can emphasise this in conversation by using this idiom.

Origin and motivation

The metaphor can be explained as follows: The little finger is the weakest, and someone who can do something with its help must be particularly well suited for it.

Examples

- *Język angielski mam w małym palcu. Potrafię się dogadać z każdym, gdziekolwiek pojedę.*
- *Mój współlokator studiuje matematykę i wszystkie wzory ma w małym palcu.*
- *Był jednak urodzonym Naczelnym – człowiekiem z ogromnym autorytetem, mającym w małym palcu wszystkie tajniki tego zawodu. Był także Nauczycielem, niezwykle chętnie przekazującym swoje doświadczenie młodym adeptom sztuki dziennikarskiej, celnie wykazując błędy, naprowadzając ich na właściwy trop. (Tygodnik Ciecchanowski)*
- *Studiujecie w SGH, więc teorię macie pewnie w małym palcu. Czego praktycznego nauczyliście się w czasie zakładania firmy? (Dłaczego?)*

Equivalents

- **eng.:** someone has something at one's fingertips
- **dt.:** jemand hat etwas im kleinen Finger, jemand kann etwas aus dem Effeff
- **ukr.:** хтось знає / вміє щось як свої п'ять пальців
- **ru.:** кто-то знает / умеет что-либо как свои пять пальцев

KTOŚ PUSZCZA PAWIA

Pronunciation: / ktɔɕ puʃtʃa pavja /

Literal meaning

someone lets a peacock go

Definition

someone vomits

When and how to use the expression

Used to describe the action of vomiting. It is very informal, used in oral communication.

Examples

- *Twój kolega właśnie puszcza pawia. Po raz trzeci na naszej imprezie integracyjnej.*
- *Jest mi mega niedobrze, zaraz puszczę pawia.*
- *I wreszcie mogłam się ruszyć. Postanowiłam nie robić z siebie widowiska i puścić pawia w łazience. (Siarkiewicz „Kuchnia głupców”)*
- *Czy mam już puścić pawia? Czy poczekać jeszcze kilka minut? Feta jakby wymierała. Co było do wypicia, zostało wypite. (Shuty „Zwa”)*

Synonyms

któś wymiotuje, zwraca, rzyga (*vulg*)

Equivalents

- **eng.:** someone pukes, someone shoots the cat
- **dt.:** jemand kotzt, jemand füttert die Fische
- **ukr.:** блювати
- **ru.:** сблевать, блевать, рвать

PIC NA WODĘ

Pronunciation: / pʲits na vɔdɛ /

Literal meaning

cheat on the water

Definition

what is said is, in the opinion of the one speaking, a deception, a lie or a fiction

Variants

pic na wodę fotomontaż

When and how to use the expression

Used when something is meant to impress us, although in reality, it is nothing in particular. It is an informal expression, used rather in oral communication.

Origin and motivation

Pic is a noun derived from a verb *picować*, which most likely comes from the German verb *putzen* 'to clean'. In contrast, 'picować' has connotations of something negative.

Examples

- *Daj spokój, chyba nie wierzysz, że dostaniesz podwyżkę. Pic na wodę fotomontaż.*
- *To wszystko, co on opowiada o swoich sukcesach, licznych nagrodach to tylko pic na wodę.*
- *Przecież to wszystko było na niby, a ty nikogo nie skrzywdziłeś! Zrobiłeś to dla świętego spokoju. Druga strona też o tym wiedziała. Taki pic na wodę, fotomontaż. (Górniak „Siostra i byk”)*
- *Te testy to tylko taki pic na wodę. Zżerają w cholerę stresu, a potem śmiejesz się ze swojej głupoty, że się tak bardzo tym przejmowałaś. (forumowisko.pl)*

Synonyms

ściema, oszustwo, gadanie głupot, lipa

Equivalents

- **eng.:** a load of bull
- **dt.:** purer Unsinn, das ist Schmutz, der reine Mumpitz, fauler Zauber
- **ukr.:** плести нісенітниці
- **ru.:** нести чушь

KTOŚ UPIEKŁ DWIE PIECZENIE NA JEDNYM OGNIU

Pronunciation: / ktɔɛ upjɛkw dvjɛ
pjɛtʃɛnɛ na jɛdnim ogniu /

Literal meaning

someone roasted two roasts on one fire

Definition

someone settles two matters at one go

Variants

ktos upiekł dwie pieczenie przy jednym ogniu, ktos upiekł dwie pieczenie przy / na jednym ruszcie

When and how to use the expression

This idiom can be used when someone has achieved two or more goals on one occasion. It is commonly used both in oral and written communication, also in slightly more formal situations.

Examples

- *Idąc na imprezę przed sesją możesz upiec dwie pieczenie na jednym ogniu: rozluźnisz się przed egzaminami i zintegrujesz się ze znajomymi ze studiów.*
- *Wyjeżdżając na stypendium do Niemiec, upieczesz dwie pieczenie na jednym ogniu, nauczysz się języka i poznasz nowych ludzi.*
- *Po prostu są święta i można upiec dwie pieczenie na jednym ruszcie: ugościć rodzinę i przy okazji wyprawić wesele – mówi nowożeńcy. (Gazeta Wrocławska)*
- *Pozwala to upiec dwie pieczenie na jednym ogniu: z jednej strony odwołać się do najważniejszej mitologii serii, z drugiej – dzięki młodym, nieogranym, przystojnym aktorom – przyciągnąć do kin młodzież, dla której klasyczny Star Trek nie jest legendą, lecz śmieszoną ramotką. (Esensja nr 04)*

Synonyms

ktos załatwił dwie sprawy za jednym zamachem

Equivalents

- **eng.:** someone kills two birds with one stone
- **dt.:** jemand schlägt zwei Fliegen mit einer Klappe, jemand erreicht einen doppelten Zweck auf einmal

- **ukr.:** хтось убив одним пострілом двох зайців
- **ru.:** кто -то убил одним выстрелом двух зайцев

CO MA PIERNIK DO WIATRAKA?

Pronunciation: / tɕɔ ma piɛrɲik dɔ vjatraka /

Literal meaning

what has a gingerbread to the windmill

Definition

when two things are paired together even though they have nothing to do with each other

When and how to use the expression

Usually used when we want to express surprise that such different issues – in our opinion – are being linked together. It's rather informal, usually used in oral communication.

Examples

- *A dlaczego nie napisałeś jeszcze pracy semestralnej? Bo byłem na weekend w domu. Co ma piernik do wiatraka? Trzeba było zabrać komputer i pracować z domu.*
- *Pytam się Ciebie, jak Ci idą zaliczenia na studiach, a Ty mi coś tutaj opowiadasz o pingwinach. Co ma piernik do wiatraka?*
- *Doroti a co ma piernik do wiatraka? Według mnie dzieci, jeśli chcą, mogą obchodzić Halloween 31 października a drugiego dnia iść na cmentarz wraz z całą rodziną i pomodlić się za bliskich zmarłych. Jedno nie wyklucza drugiego. (forumowisko.pl)*
- *Ten argument wszystkich dosłownie powalił z nóg, bo (za przeproszeniem przewodniczącego) co ma piernik do wiatraka, czyli godzina rozpoczęcia sesji, do jej opłacenia? (Gazeta Wrocławska)*

Synonyms

Co to ma do rzeczy? Co ma jedno z drugim wspólnego?

Equivalents

- **eng.:** What's that got to do with the price of eggs? What's that got to do with anything?
- **dt.:** das sind zwei Paar Stiefel, Was hat das eine mit dem anderen zu tun?

- **ukr.:** Який це має зв'язок?
- **ru.:** Какая между этим связь?

КТОŚ / COŚ SCHODZI NA PSY

Pronunciation: / ktɔɛ tsɔɛ sxɔdʑi na psi /

Literal meaning

someone / something goes down to dogs

Definition

someone or something loses its previous position, reputation or status

When and how to use the expression

This idiom is used for describing something that has spoiled or changed for the worse. It is an informal expression, used usually in oral communication.

Origin and motivation

This idiom has its origin in the cruel fate of dogs in the past when they were treated with contempt and their fate was often tragic. People kept them only to protect farmsteads from thieves and wild animals. Food was given to dogs infrequently, as it was believed that the more hungry they were, the better, as their aggression increased. When, over time, imprisoned and malnourished dogs began to fall ill, they were thrown out of the farms and left to fend for themselves. So the poor creatures would later wander the neighbourhood in search of food or water. At the end of their tragic lives, they would die on a field or in a roadside ditch.

Examples

- *Odkąd zaczęła się pandemia mam wrażenie, że świat schodzi na psy.*
- *Nie mogę się pogodzić z tym, że on tak zszedł na psy. Kiedyś był najlepszym studentem na roku, pomocny, ze świetnym poczuciem humoru. Wszyscy go podziwiali i uwielbiali.*
- *Według mnie ostatnio polski rap zaczyna schodzić na psy. Powstają nowe komercyjne składy, które nie są w stanie dorównać klasyce. (Onet.pl – Rozmowy)*
- *Transport w Rybniku schodzi na psy. Ograniczają kursy autobusów, a teraz zamykają jeszcze poczekalnię na dworcu. (Tygodnik Rybnicki)*

Synonyms

kto się stacza, ktoś podupada, coś traci na jakości

Equivalentents

- **eng.:** someone is going to the dogs, goes to pot, someone goes / runs to seed
- **dt.:** jemand geht vor die Hunde, jemand kommt auf den Hund, etwas geht zugrunde
- **ukr.:** хтось / щось пускається на пси
- **ru.:** что то идет коту под хвост (вылетает в трубу, котится под откос)

KTOŚ LEŻY PLACKIEM

Pronunciation: / ktɔɕ leʒi platskʲjem /

Literal meaning

someone is lying pie

Definition

someone lies down, motionless for an extended period of time

When and how to use the expression

Used when we want to emphasise a state of doing nothing. It is used in oral and written communication, rather informal.

Examples

- *Mam ochotę dzisiaj leżeć plackiem na łóżku cały dzień i niczym się nie zajmować.*
- *Moim marzeniem jest leżeć plackiem na plaży, a nie przygotowywać się do tych wszystkich egzaminów.*
- *Nie powinnam się nagrzewać, przecież wiesz — bronilałm się. — Nie musisz leżeć plackiem na słońcu, ale wykąpać się chyba możesz? — Woda jest brudna, pełno w niej paprochów.* (Nurowska „Rosyjski kochanek”)
- *Co prawda z Wrocławia nie odjeżdża żaden specjalny pociąg za granicę, za to jednak do kilkunastu składów dołączane są wagony dla turystów, którzy podróżują z rowerem. W tym roku więc wrocławianie na plaży nie muszą tylko leżeć plackiem.* (Gazeta Wrocławska)

Synonyms

ktoś leży i nic nie robi

Equivalents

- **eng.:** somebody lies flat on their back
- **dt.:** jemand liegt auf dem Bauch
- **ukr.:** лежнем лежати
- **ru.:** кто-то лежит пластом

KTOŚ NIE MA ZIELONEGO POJĘCIA

Pronunciation: / ktɔɛ nɛ ma zɛlɔnɛgɔ pɔjɛntɛa /

Literal meaning

someone has no green idea

Definition

someone knows nothing about something,
completely fail to imagine something

Variants

ktoś nie ma pojęcia / bladego pojęcia / najmniejszego pojęcia

When and how to use the expression

This idiom is used when referring to someone who knows nothing, or very little about a subject. It is rather informal and used in both written and oral communication.

Origin and motivation

The expression means that this person knows nothing about the matter in question. To understand the meaning of this expression, one should refer to the symbolism of colours: the colour green is associated with young vegetation, with fruits that have not reached maturity, so it becomes a synonym for the adjective unripe, and in relation to people – immature (hence, knowing little or nothing, the offensive term “zielony szczawik” (eng. green sorrel) about someone very young and stupid).

Examples

- *Pani Aniu, nie otrzymałem od Pani pracy zaliczeniowej w terminie. To skutkuje oceną niedostateczną. – Byłam przekonana, że ją wysłałam. Nie mam zielonego pojęcia, jak to się mogło stać!*
- *Po minucie widziałam, że nie ma zielonego pojęcia, o czym mówi i zaczęłam żalować, że musimy przygotować razem prezentację.*
- *Co z tego, że studiuję i znam języki obce, skoro nie mam zielonego pojęcia o pracy w restauracji. (Glamour)*

- *Przepraszam – powiedziałam. – A wiesz przynajmniej, czym wkurzyłaś tego kogoś? – spytała. Nie mam bladego pojęcia. Może to pomyłka. Może chodziło o kogoś innego.* (Siarkiewicz „Kuźnia głupców”)

Synonyms

ktos się na czymś nie zna, ktos jest zielony, ktos się w czymś nie orientuje

Equivalents

- **eng.:** somebody has not the (slightest) idea about something, somebody has not the foggiest idea / notion
- **dt.:** keinen blassen Schimmer von etwas haben, keine blasse / nicht die geringste Ahnung von etwas haben, von Tuten und Blasen keine Ahnung haben
- **ukr.:** не мати уявлення (=не знати)
- **ru.:** не иметь ни малейшего понятия

COŚ WOŁA O POMSTĘ DO NIEBA

Pronunciation: / ʦɔɛ vɔwɔ ɔ pɔmstɛ dɔ nɛbɔ /

Literal meaning

something cries for revenge to heaven

Definition

something is extremely outrageous and deserves strong condemnation

When and how to use the expression

something outrages, something deserves condemnation

Origin and motivation

This expression means that an act is so cruel that it no longer falls within the jurisdiction of this world's justice system, but reaches God directly. This image was already used in the Old Testament in the case of Cain's fratricide of Abel.

Examples

- *Zachowanie naszego kolegi z grupy w ostatnim czasie woła o pomstę do nieba. Czy on czasem nie ma jakichś poważnych problemów zdrowotnych albo rodzinnych?*
- *Stan budynku, w którym pracujemy woła o pomstę do nieba. Strach tam wchodzić.*

- *Zamieszkał w pięknym domu w Rucianem: ogromnym, drewnianym, odzworowującym przewróconą łódź wikingów. Dom stoi do dziś, niestety w stanie wołającym o pomstę do nieba. (Gałczyńska „Nie wrócę tu nigdy czyli Pożegnanie z Mazurami”)*
- *Jednak problem zaczyna się, gdy nadchodzi zima, bo nie ma co ukrywać, że choćby na ul. Wąskiej są kamienice, których stan woła o pomstę do nieba. Dawno nie remontowane, szczególnie mieszkania parterowe. (Gazeta Tczewska)*

Synonyms

coś zasługuje na potępienie, coś jest w okropnym stanie, coś jest oburzające

Equivalentents

- **eng.:** something cries to heaven
- **dt.:** etwas schreit zum Himmel, etwas stinkt zum Himmel, etwas ist empörend, skandalös
- **ukr.:** не сумуй, хтось благає небо про помсту
- **ru.:** что вопиет к небу

KTOŚ SPINA POŚLADKI

Pronunciation: / ktɔɛ spina poɛlatki /

Literal meaning

someone clenches their buttocks

Definition

someone tries hard to gain or achieve something

Variants

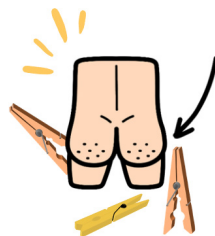
ktos spina poślady

When and how to use the expression

Used when someone wants to indicate that they are prepared to make every effort and take action to achieve a certain goal, very informal. Used usually in oral communication.

Origin and motivation

The idiom comes directly from the fact of being firmly committed and mobilised to the point where all the muscles in the body are straining to achieve a goal, including the buttocks.

Examples

- *Spinamy pośladki i bierzemy się do roboty! Musimy to dziś skończyć.*
- *Nie marudź tylko zepnij pośladki i skończ pisanie pracy na czas.*
- *Panowie! Spinamy poślady, bo nie ma czasu. Musimy skończyć malowanie do 18! (miejski.pl)*
- *Zawsze musisz spinać poślady, nawet jak nie ma o co. (slang.pl)*

Synonyms

ktos się stara / wysiła, ktoś się spina, ktoś się mobilizuje

Equivalents

- **eng.:** roll up one's sleeves, get one's arse in gear
- **dt.:** jemand reißt sich zusammen, jemand legt sich ins Zeug, jemand kneift den Arsch zusammen (*vulg*)
- **ukr.:** хтось бере ноги на плечі
- **ru.:** нужно шевелить булками! шевели булками! Шевелись! Пошевелевай! Шевели колготками! Шевели помидорами!

SYZYFOWA PRACA

Pronunciation: / sɨzɨfɔva pɾatsa /

Literal meaning

Sisyphean work

Definition

hard work or a feat without the desired result

Variants

syzyfowa robota / walka, syzyfowy wysiłek

When and how to use the expression

When we want to emphasise that our, or someone else's efforts are pointless, arduous and extremely difficult. It is rather a formal expression. It can be used both in written and spoken language.

Origin and motivation

The expression comes from Greek mythology, namely the myth of Sisyphus, king of Corinth, who repeatedly offended the gods and was severely punished for his actions. His punishment after death was to roll a huge, heavy stone to the top of a mountain. This drudgery went

on indefinitely, because whenever Sisyphus approached the top, the boulder fell and he had to roll it up again.

Examples

- *Nauczanie matematyki w klasie 3d to syzyfowa praca. Piąty raz tłumaczę im ułamki a i tak połowa wciąż nie rozumie.*
- *Próbowałam nauczyć mojego współlokatora niemieckiego, ale to syzyfowa praca. Wciąż wplata angielskie słowa do najprostszych wypowiedzi.*
- *Najniebezpieczniejsze dziury staramy się naprawiać na bieżąco, choć jest to syzyfowa praca, gdyż po dwóch dniach powstają kolejne.* (Dziennik Łódzki)
- *[...] często praca psychiatry to taka syzyfowa robota, ponieważ z chorymi różnie bywa.* (Dziennik Zachodni)

Synonyms

praca bezcelowa, bezsensowna, nie przynosząca żadnych efektów, głupiego robota

Equivalents

- **eng.:** Sisyphean task
- **dt.:** Sisyphusarbeit
- **ukr.:** сизифова праця
- **ru.:** сизифовый труд

KTOŚ JEST RANNYM PTASZKIEM

Pronunciation: / ktɔɛ jest ran:im ptɔʃkɛjm /

Literal meaning

someone is a morning bird

Definition

someone is a person who gets up very early in the morning

When and how to use the expression

This idiom is used to emphasise how early one gets up. This is often spoken by an interlocutor who, as a result of being surprised by the hour someone gets up, calls them an early bird.

Examples

- *Taki ze mnie ranny ptaszek, że śniadanie zjadłam już o piątej rano.*
- *Nie wierzę, że zadzwoniłeś do mnie o szóstej! Ja nie jestem takim rannym ptaszkiem jak ty.*

- *Pan to wyjątkowo dziś ranny ptaszek – Wanda oderwała wzrok od kolorowego pisma „Twój Weekend” z biuściastą modelką na okładce. (Zaremba „Plama na suficie”)*
- *Kaj, co ty taki ranny ptaszek. 6:00 a ty już nie śpisz? Nie wiem. Zawsze tak wstaję. (forumowisko.pl)*

Equivalents

- **eng.:** someone is an early bird / early riser, someone is up with the larks
- **dt.:** jemand ist Frühaufsteher
- **ukr.:** хтось є ранньою пташкою
- **ru.:** быть ранней пташкой

RĘCE OPADAJĄ

Pronunciation: / rɛntʂɛ opadajɔw̃ /

Literal meaning

hands are falling

Definition

feeling helpless and powerless in a given situation, a feeling of total lack of further motivation

Variants

ręce komuś opadają

When and how to use the expression

Used when the situation is so hopeless that no solutions can be seen to a problem. The expression is rather informal, and can be used in both oral and written communication.

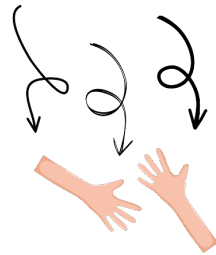
Origin and motivation

A phrase that directly describes a movement associated with helplessness made when one does not know what to do next.

The characteristic gesture of ‘dropping the hands’ is a non-verbal signal that the person has given up on performing a certain action or task, because, after a series of unsuccessful actions, they see no other solutions.

Examples

- *Aż ręce opadają, jak się spojrzy, co piszą ci młodzi ludzie w Internecie.*
- *Ręce opadają, jak ludzie przeklinają. Na uczelnię jadę ok. 30 minut tramwajem i czasami nie mogę słuchać, co ludzie potrafią powiedzieć, nawet w miejscu publicznym.*

- *Kiedy się przysłuchuję obradom Senatu, ręce opadają. To są gry polityczne.* (Gazeta Wyborcza)
- *Forum internetowe jest rzeczywiście miejscem gdzie można usłyszeć takie rzeczy, że ręce opadają. Ludzie którzy twierdzą, że kierują się rozumem i stoją twardo na ziemi, gadają jak...* (Onet.pl – Rozmowy)

Synonyms

załamka, masakra, dno, kiszka, totalna porażka

Equivalentents

- **eng.:** words fail someone, to give up
- **dt.:** Ich fasse es nicht! Es ist zum Verzweifeln! Eine Katastrophe!
- **ukr.:** опускаються руки
- **ru.:** опускаются руки

KTOŚ MA DWIE LEWE RĘCE

Pronunciation: / ktɔɛ ma dvjɛ lewɛ rɛntʂɛ /

Literal meaning

someone has two left hands

Definition

someone has no ability to do something, e.g.
a task, a job

Variants

ktos ma dwie lewe (very informal)

When and how to use the expression

It is used when a person is too clumsy, or too lazy to do a job or deal with a task, and also when they lack the proper skills to perform it.

Origin and motivation

Most people in the world are right-handed and unable to do many things with their left hand, so it has become a metaphor for a lack of skill, clumsiness or laziness.

Examples

- *Z tego co słyszałam miał przejąć firmę po ojcu. Tak, ale miał dwie lewe ręce do roboty i biznes upadł.*
- *Zawsze udawał, że do wszystkiego ma dwie lewe ręce a tak naprawdę to śmierzący leń.*

- *Wcześniej się poradziłem kolegi, co mi ten wzmacniacz i te głośniki załatwił, jak to podłączyć. Ale do takich rzeczy to mam dwie lewe ręce. (Cieślik „Śmieszni kochankowie”)*
- *Rozważam różne możliwości. Kelnerka? Odpada, mam dwie lewe ręce. Sprzedawanie lodów jest może fajne, ale kokosów raczej na tym nie zbiję. (Glamour)*

Synonyms

ktos nie nadaje się do jakiegoś zadania, ktos jest fajtłapą / leniem, ktos miga się od czegoś, ktos się opieprza (*vulg*)

Equivalents

- **eng.:** someone is all thumbs, someone is all fingers and thumbs
- **dt.:** jemand hat zwei linke Hände, jemand ist ungeschickt
- **ukr.:** хтось має дві ліві руки (незграбний)
- **ru.:** у кого-то две левые руки, руки как из жопы (*vulg*)

KTOŚ UMYWA RĘCE

Pronunciation: / ktɔɛ umiva rɛntʂɛ /

Literal meaning

someone washes their hands

Definition

someone absolves themselves of responsibility, someone acquits oneself

Variants

ktos умыwa ręce od czegoś

When and how to use the expression

Used when someone denies any connection to something and shirks responsibility for it. The expression is rather formal and can be used both in oral and written communication.

Origin and motivation

The expression has a biblical etymology. The washing of hands is a gesture Pilate made before passing sentence condemning Jesus to death by crucifixion. This symbolic washing of guilt was meant to convince those gathered that he was not taking responsibility for the decision he had made. It has a pejorative meaning.

Examples

- *Chyba żartujesz. Najlepiej udawać, że nie brało się w tym udziału i umywać ręce od odpowiedzialności. Moim zdaniem zachowujesz się mega nie w porządku.*
- *Ania wstawaj, bo się spóźnimy na zajęcia! — Jeszcze chwilkę. — Dobra, ale jeśli się spóźnisz, to ja umyвам ręce i nie będę cię usprawiedliwiać.*
- *Powiedziałem ci już, że nie obchodzi mnie, jak poprowadzisz sprawę. Nie ma tak dobrze. Próbujesz umywać ręce, ale nic z tego. (Bielecki „Siostra Komandosa”)*
- *Jeśli pojawią się jakieś problemy, powinni pomóc je rozwiązać. A nie mówić, że za rajd odpowiadają organizatorzy i umywać ręce. (Słowo Polskie Gazeta Wrocławska)*

Synonyms

ktos się wypiera, ktos się odcina, ktos się uchyla, ktos marginalizuje swoją rolę w czymś

Equivalents

- **eng.:** somebody washes their hands of something
- **dt.:** jemand wäscht seine Hände in Unschuld
- **ukr.:** хтось умиває руки
- **ru.:** кто-то умывает руки

KTOŚ TRZYMA RĘKĘ NA PULSIE

Pronunciation: / ktɔɛ tʃɨma rɛŋkɛ na pulɛɛ /

Literal meaning

someone keeps their hand on the pulse

Definition

observe something, watch over something, check something

When and how to use the expression

Used when someone is following the development of something, is attentive, is up to date. It can be used both in formal and informal situations, usually in oral communication.

Examples

- *Czytanie blogów, śledzenie wątków na forach pozwoli nam trzymać rękę na pulsie.*

- *Na studiach lepiej trzymać rękę na pulsie i pilnować wszystkich terminów zaliczeń i egzaminów.*
- *Zawsze byłem blisko koszykarzy, chodziłem na mecze, śledziłem pracę reprezentacji, jednym słowem trzymałem rękę na pulsie. (Dziennik Polski)*
- *Jak poinformowano nas w sanepidzie, teraz trzeba trzymać rękę na pulsie i nie lekceważyć żadnych objawów. (Wieści Podwarszawskie)*

Synonyms

ktos dogląda czegoś, ktos uważa na kogoś / coś, ktos jest z czymś na bieżąco, ktos interesuje się czymś cały czas

Equivalents

- **eng.:** somebody keeps an eye on somebody / something, somebody is switched on, somebody is on one's toes, somebody keeps one's finger on the pulse
- **dt.:** jemand bleibt am Ball, jemand ist auf Draht, jemand ist auf dem Laufenden, jemand hat alles unter Kontrolle
- **ukr.:** хтось тримає руку на пульсі
- **ru.:** кто-то держит руку на пульсе

KTOŚ SIEDZI Z ZAŁOŻONYMI RĘKAMI

Pronunciation: / ktɔɛ ɕɛdʑi z zaʋɔʒɔniɲi rɛŋkami /

Literal meaning

someone sits with crossed arms

Definition

someone does not engage in any activities, remaining a passive observer of events

Variants

ktos czeka / patrzy / stoi z założonymi rękami

When and how to use the expression

This idiom can be used when referring to someone who does nothing, watches something passively. It is rather negative.

Origin and motivation

This expression is a gestural idiom that is based on conventionalised body movements. It represents a pose that one takes in certain situations.

When someone is active, usually their hands are in motion. This can be seen, for instance in another Polish idiom “ktoś zakasuje rękawy” (someone rolls up their sleeves), which means somebody gets down to work. A person who stands with his or her hands crossed is merely a passive observer and does not perform any action.

Examples

- *Sesja już za 3 tygodnie a studenci, zamiast wziąć się do nauki, siedzą z założonymi rękami.*
- *Nie siedź z założonymi rękami, tylko chodź wreszcie mi pomóc.*
- *Siedzenie w domu z założonymi rękami i użalanie się nad własnym losem nie poprawi twojej sytuacji. (Cosmopolitan nr 2)*
- *Nie siedzę z założonym rękami. Nadal walczę. Prowadzę rozmowy i może z nich coś się jeszcze wykluje – zapewnia prezes. (Trybuna Śląska)*

Synonyms

ktoś próżnuje, ktoś leniuchuje, ktoś się obija, ktoś się nie angażuje

Equivalents

- **eng.:** someone sits on one’s hands, someones twiddles his / her thumbs
- **dt.:** jemand legt die Hände in den Schoß, jemand rührt keinen Finger, jemand dreht Däumchen
- **ukr.:** хтось сидить склавши (зложивши руки)
- **ru.:** кто-то сидит сложа руки

RAZ NA RUSKI ROK

Pronunciation: / ras na ruski rok /

Literal meaning

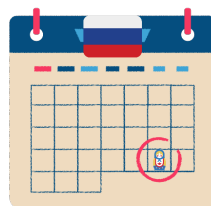
once in a Russian year

Definition

very rarely

When and how to use the expression

When we want to emphasise that something happens very rarely. It is used in informal situations, rather in spoken than in written language.

Origin and motivation

The expression originates from the fact that in the former Red Ruthenia (a historical region, now on the border between Poland and Ukraine), the Julian calendar was in use, and according to this calendar, 1 January was 10 days later than in the Gregorian calendar. Thus, each month also ended the same number of days later. Hence the folk belief that the Russian month is longer. Therefore, the whole Russian year is seen as a very long time.

Examples

- *Nie ma się czym martwić, takie wypadki zdarzają się raz na ruski rok.*
- *Odkąd Julia jest na diecie, czekoladę jada raz na ruski rok.*
- *Ostatnio byłam u okulisty i był on bardzo zdziwiony że przez 5 lat wada mi się nie pogorszyła (nie przyznałam się jemu, ale okulary noszę raz na ruski rok, wadę mam coś ok $-0,7$ i $-0,5$). (forumowisko.pl)*
- *Tak, mieszkając na wsi, gdzie są 3 domy na krzyż, nie dziwne, że jest interwencja raz na ruski rok, kiedy kot wejdzie na drzewo. (Rybnik.eu – Informator Miejski)*

Synonyms

od święta, bardzo rzadko

Equivalentents

- **eng.:** once in a blue moon, rarely, seldom
- **dt.:** alle Jubeljahre, sehr selten
- **ukr.:** раз на сто років
- **ru.:** раз в сто лет

Z GRUBEJ RURY

Pronunciation: / z grubej ruri /

Literal meaning

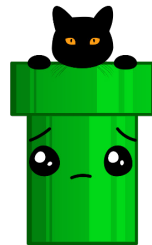
from a thick pipe

Definition

to signal something strong, blunt and decisive

When and how to use the expression

Used when someone no longer wishes to waste words, but only to communicate, signal or emphasise something bluntly, so that no one

doubts their intentions later. It occurs frequently with verbs: *wypalić*, *strzelić*, *walić*.

It is used in informal situations, mostly in oral communication.

Origin and motivation

An idiom created from an association with the Polish word ‘rura wydechowa’, meaning ‘exhaust pipe’. Exhaust fumes come out of the exhaust pipe and, essentially, the higher the speed one reaches with a given vehicle, the faster the fuel burns. Therefore, the idiom is associated with something that was quick, without much emphasis, but blunt.

Examples

- *Walnęła z grubej rury, że na tych zajęciach nie ma nic ciekawego i że są bez sensu.*
- *Strzelała tak z grubej rury, aż w końcu przestali jej słuchać.*
- *Powinieneś im dowalić z grubej rury!* (forumowisko.pl)
- *Trochę go замуrowało, nie spodziewał się, że ktoś tak może z grubej rury. Zorientowałem się, że to był błąd – aczkolwiek na dłuższą metę okazało się, że postąpiłem właściwie.* (540 DDC, czyli jakie jest wojsko)

Synonyms

→bez owijania w bawełnę, prosto w oczy, bez ogródek, dosadnie

Equivalentents

- **eng.:** to give it to someone from both barrels, to shoot from the hip
- **dt.:** volle Mähre, ungeniert, klipp und klar, ganz offen, unverblümt
- **ukr.:** рубати / рубонути з плеча
- **ru.:** рубить сплеча

KTOŚ / COŚ ZACHODZI KOMUŚ ZA SKÓRĘ

Pronunciation: / ktɔɛ zaxɔdʑi kɔmuc za skurɛ /

Literal meaning

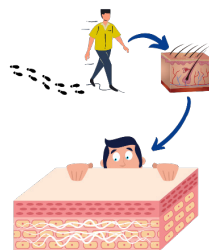
somebody gets under someone’s skin

Definition

to annoy / harm somebody, to make someone feel bad with one’s actions

Variants

ktos / cos zalazl komus za skore

When and how to use the expression

Mostly used in the past tense, when somebody made us feel bad and annoyed with their actions. It can be used in both formal and informal situations, mostly in oral communication.

Origin and motivation

The idiom has remained from the expression “zalać sadła za skórę” (to pour lard over the skin) and refers to a type of torture that was used hundreds of years ago. Boiling lard was then poured on suspects to force them to confess.

Examples

- *Ten wykładowca mocno mi zalał za skórę. Jest niesprawiedliwy i nie umie przyznać się do błędu.*
- *Mój współlokator kolejny raz nie pozmywał naczyń. Tym razem już naprawdę zaszedł mi za skórę.*
- *Dwa lata temu zima zalała wszystkim za skórę – trzymała od początku listopada aż do początku maja, czyli jak nic, pół roku. (Gazeta Wyborcza)*
- *Obaj ślupscy policjanci zaszli mi wyjątkowo za skórę. Zarówno swoją postawą podczas interwencji, jak i śledztwa oraz procesu [...]. (Dziennik Bałtycki)*

Synonyms

ktoś / coś daje się komuś we znaki, ktoś / coś komuś dokucza, ktoś daje komuś popalić, ktoś daje komuś do wiwatu

Equivalentents

- **eng.:** somebody gets under someone’s skin, someone makes you annoyed or angry
- **Dt.:** jemand ist jemandem ein Dorn im Auge, jemand / etwas setzt jemandem hart zu, jemand ist jemandem lästig, jemand / etwas lässt jemandem keine Ruhe, jemand / etwas rückt jemandem auf den Pelz
- **ukr.:** хтось комусь докучає
- **ru.:** кто-то кому-то досаждаєт

KTOŚ DOSTAJE GĘSIEJ SKÓRKI

Pronunciation: / ktɔɛ dɔstajɛ gɛʃɛj skurki /

Literal meaning

someone is getting goose skin

Definition

because of cold, excitement or fear, small bumpy areas appear on the skin; someone is afraid of something and gets goosebumps; someone is cold and their body reacts on it with goosebumps

Variants

ktoś ma gęsią skórkę

When and how to use the expression

We use this idiom when we want to emphasise that we are very scared of, or excited by something, or we feel cold. It can be used both in formal and informal situations, mostly in oral communication.

Origin and motivation

Expression was based on the observation of domestic birds, whose skin looks like this after being stripped of feathers. Goose bumps refers to the stubby skin of the plucked goose.

Examples

- *Oglądałam wczoraj tak straszny film, że przez cały czas miałam gęsią skórkę.*
- *Nie mów do mnie takich strasznych rzeczy! Od razu dostaję gęsiej skórki.*
- *Chciałabym kiedyś współpracować z kimś takim jak Pan. To jest po prostu nie do opisania... A muzyka sprawia, że dostaję gęsiej skórki.... (Onet.pl)*
- *Kariera nauczycielki? Na myśl o tym dostawałam gęsiej skórki. Myślałam o medycynie i ekonomii, które wtedy były bardzo popularne. (Cosmopolitan)*

Synonyms

ktoś ma ciarki / dreszcze, ktoś się boi, ktoś jest przerażony

Equivalents

- **eng.:** someone gets gooseflesh, goosebumps
- **dt.:** jemand bekommt Gänsehaut, jemand zittert vor Angst / Kälte / Erregung

- **ukr.:** у когось мурашки (по тілу) забігали
- **ru.:** у кого-то мурашки по коже (бегают)

KTOŚ RZUCA SŁOWA NA WIATR

Pronunciation: / ktɔɛ ʒʊtsa swɔva na vʲatr /

Literal meaning

someone throws words to the wind

Definition

someone makes promises which they then fail to keep

When and how to use the expression

When we want to highlight someone's failure to fulfil a promise. Often used with the negation that someone does not throw their words to the wind (*ktoś nie rzuca słów na wiatr*), i.e. keeps their promises and is honest. It can be used in both formal and informal situations, usually in oral communication.

Origin and motivation

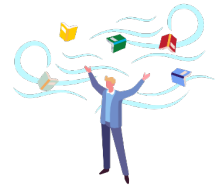
The idiom comes from the Bible: "So it is with you. Unless you speak intelligible words with your tongue, how will anyone know what you are saying? You will just be speaking into the air." (1 Corinthians 14:9). Someone who speaks into the air launches sounds that nobody will receive. That makes the whole activity meaningless. Just like making promises without fulfilling them is meaningless.

Examples

- *Takie obietnice przed wyborami to zwykle rzucanie słów na wiatr.*
- *Obiecałem ci nagrodę to ją dostaniesz, nie rzucam przecież słów na wiatr.*
- *Zapowiedz, że nie będziesz dłużej tolerować jego romansów. Nie rzucaj słów na wiatr. Przedstaw, jakie poniesie konsekwencje, gdy kolejny raz złamie dane Ci słowo. (Naj)*
- *Rychło się okazało, że panna lubi flirty, rzuca słowa na wiatr, chce się wszystkim podobać i więcej obiecuje, niż dać może. (Polityka)*

Synonyms

ktoś jest niesłowny, ktoś nie dotrzymuje słowa

Equivalents

- **eng.:** someone makes empty promises, someone does not keep a promise
- **dt.:** jemand macht leere Versprechungen, jemand hält das Wort nicht
- **ukr.:** ktoś кидає слова на вітер
- **ru.:** кто -то бросает слова на ветер

KTOŚ UBIERA COŚ W SŁOWA

Pronunciation: / ktɔɛ ubjɛra ʦɔɛ f swɔva /

Literal meaning

someone dresses something in words

Definition

someone expresses a thought in speech or writing

When and how to use the expression

Used when we are trying to externalise an idea or a thought and need the appropriate vocabulary to do so. It can be used both in formal and informal situations, in oral and written communication.

Examples

- *Czasami mam problemy, aby ubrać w słowa to, co czuję. Język zdaje się być niewystarczający.*
- *Zatem nie przygotował się Pan do zajęć? Jak mam to rozumieć? – W zasadzie tak, ale zarazem nie. Nie potrafię tego ubrać w słowa i wytłumaczyć, profesorze.*
- *Jaś zresztą stał się terapeutą, z którym rozmawiałem najczęściej i najdłużej. Potwierdził moje odczucia, potrafił je ubrać w słowa, z czym ja miałem kłopoty. (Wanat „Rok w Monarze”)*
- *Nie potrafię tego ubrać w słowa. Pamiętam, jak przez mgłę... wrażenia, ale nie mogę przypomnieć sobie żadnej osoby. (Ostrowicka „Kraina kolorów: księga intryg”)*

Synonyms

ktoś formułuje coś, ktoś wyraża coś odpowiednio

Equivalents

- **eng.:** someone puts something into words, to express what you want to say clearly

- **dt.:** jemand kleidet etwas in (schöne) Worte, jemand fasst etwas ins Worte, jemand bringt etwas zum Ausdruck
- **ukr.:** хтось письмово або усно виражає свою думку
- **ru.:** кто то выражает мысль словесно и ли письменно

KTOŚ DAJE SŁOWO

Pronunciation: / ktɔɛ dajɛ swɔvɔ /

Literal meaning

someone gives a word

Definition

someone emphasises that what they say is true and assures / reassures someone that something is true; somebody promises something

Variants

dają słowo honoru / harcerza, słowo dają

When and how to use the expression

Used when we want to assure or reassure a person that we believe that our words are true, and when we want to promise somebody something. It can be used both in formal and informal situations, mostly in oral communication.

Examples

- *Tomek, powiedz, czy ona ci się naprawdę nie podoba? Naprawdę, dają słowo.*
- *Ostatni raz tak się zachowałem. Dają słowo.*
- *Syrenka plasnęła dłońmi po wodzie, zaśmiała się dźwięcznie. — Jak pięknie! — krzyknęła. — Znasz naszą mowę! Słowo dają, zaskakujecie mnie, wy, ludzie. Prawdziwie, wcale nie dzieli nas tak wiele, jak się twierdzi. (Sapkowski „Miecz przeznaczenia”)*
- *To byłby mój pierwszy bestseller, słowo dają. Jestem pewna. Ale żeby to napisać, muszę mieć trochę spokoju. (Twój Styl)*

Synonyms

ktoś obiecuje, ktoś przysięga, ktoś zapewnia

Equivalents

- **eng.:** someone gives their word, someone promises something
- **dt.:** jemand gibt sein Wort, Hand aufs Herz, jemand verspricht / schwört etwas

- **ukr.:** хтось дає слово (обіцяє)
- **ru.:** кто-то дает слово

KTOŚ BIERZE KOGOŚ NA SŁOWO

Pronunciation: / ktɔɛ bʲjɛzɛ kɔgɔɛ na swɔvɔ /

Literal meaning

someone takes somebody for a word

Definition

someone asks someone to go to a quiet place to talk to him or her confidentially; it's usually face-to-face

Variants

ktos wziął kogoś na słowo / słówko

When and how to use the expression

Used when the person we have the word with changes the place where they are in order to talk, they leave a group of people or go into another room. Used mostly in the imperative: *Pozwól na słowo!* *Chodź na słówko!* It can be used both in formal and informal situations, basically only in oral communication.

Examples

- *Postanowiła jeszcze wziąć Wiktora na słowo i porozmawiać o rozstaniu.*
- *Czy mogę Pana wziąć na słowo? Na osobności, jeśli można. To ważne.*
- *Kazimierz zorientował się, że także Falk chce go wziąć na słówko, przez chwilę zastanawiał się, czy nie wykorzystać lepszej znajomości domu i nie czmychnąć kuchennym wyjściem. (Sosnowski „Prąd zatokowy”)*
- *Powiem ci, że dawno nikt nie ganiał za mną po parku i nie krzyczał: „Pani Korzyńska, proszę na słówko!” – zachichotała. – Nie chcę z nim rozmawiać! (Matuszkiewicz „Nie zabijają pajaków”)*

Synonyms

ktos zamienia z kimś słowo, ktos prosi kogoś na chwilę

Equivalents

- **eng.:** someone has a word with somebody
- **dt.:** jemand nimmt jemanden beiseite, jemand möchte mit jemandem sprechen, jemand möchte, dass jemand auf ein Wort kommt, jemand möchte mit jemandem ein paar Worte wechseln

- **ukr.:** хтось бере слово з когось, хтось кличе когось на пару слів, поговорити тет-а-тет
- **ru.:** на пару слов, выйдем – поговорим, на словечко

KTOŚ ZAMIENIA SIĘ W SŁUCH

Pronunciation: / ktɔɛ zamiɛna sɛ f swux /

Literal meaning

someone turns into hearing

Definition

someone listens somebody carefully and with interest to what someone else has to say

Variants

ktos cały zamienia się w słuch

When and how to use the expression

This idiom is used by a person who wants to emphasise that he / she is interested in what their interlocutor has to say. It is used in both formal and informal situations, only in oral communication.

Examples

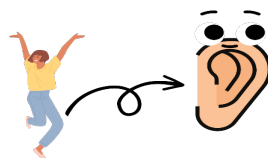
- *Pani Profesor, mam pytanie do jednego z tematów poruszonych w czasie wykładu. — Zamieniam się w słuch. O co chodzi?*
- *Jak było na obronie? Opowiedz mi wszystko ze szczegółami. A ja zamieniam się w słuch.*
- *Dobra, ty mówisz, a ja zamieniam się w słuch i próbuję zapamiętać najdrobniejszy nawet szczegół. Później zmiana i zobaczmy, ile w mojej głowie zostało z twoich słów. (bryk.pl)*
- *Uczeń zamienił się w słuch: — Niech pan zawsze bardzo uważa — powiedział mistrz. (Gazeta Wyborcza)*

Synonyms

ktos słucha uważnie, ktos wyteża słuch

Equivalents

- **eng.:** someone is all ears
- **dt.:** jemand ist ganz Ohr, jemand hört zu, jemand spitzt die Ohren
- **ukr.:** хтось обернувся (перетворився) на слух
- **ru.:** кто-то обращается в слух

STRZAŁ W DZIESIĄTKĘ

Pronunciation: / stʃaw v dʒɛɛɔntkɛ /

Literal meaning

a shot in the ten

Definition

something that has worked perfectly or has proved to be a perfect solution

Variants

strzał w (samo) sedno

When and how to use the expression

When we want to emphasise the success or the flawless effect of something. It can be used both in formal and informal situations, in written and in spoken language. It occurs frequently with the verbs: *być* 'to be', *okazać się* 'turn out'.

Origin and motivation

This expression is taken from the shooting target, where hitting the centre of the board (in the bullseye) means gaining the highest number of points for the shot.

Examples

- *Przyjęcie tej oferty było strzałem w dziesiątkę.*
- *Zegarek okazał się trafionym prezentem – to był strzał w dziesiątkę.*
- *Kiedy pani Marta zaproponowała, by w naszej szkole zorganizować integracyjny Dzień Dziecka, wszyscy nauczyciele się zgodzili. Okazało się, że to był strzał w dziesiątkę. (Gazeta Krakowska)*
- *Jestem w stu procentach pewny, że moje życie studenckie to był strzał w dziesiątkę, gdyż wiedzy, jaką mam, nikt mi nie zabierze, a to, jak ją wykorzystam, zależy tylko ode mnie, Przyjaciół, jakich poznałem, będę miał do końca życia, a wspomnieniami zanudzę pewnie wszystkie moje wnuki. (Las Polski)*

Synonyms

dobra decyzja, udane przedsięwzięcie, nie można było lepiej, los na loterii

Equivalents

- **eng.:** a bullseye
- **dt.:** der Volltreffer, das Gelbe vom Ei, ein Schuss ins Schwarze

- **ukr.:** влучити в десятку
- **ru.:** попасть в десятку / яблочко

KTOŚ MA NIERÓWNO POD SUFITEM

Pronunciation: / ktɔɛ ma nierównɔ pɔt sufitem /

Literal meaning

someone's got an uneven ceiling

Definition

someone behaves like they are mentally unbalanced

Variants

ktos ma nierówno pod kopułą, ktos ma coś z głową, ktos ma nasrane w głowie (*vulg*)

When and how to use the expression

Used when someone acts as if they are crazy, or mad, or exhibits unusual behaviour. It is an offensive and very informal expression, and is usually used in oral communication.

Examples

- *Czy ty masz nierówno pod sufitem? Zimą wychodzisz bez kurtki. Zaraz będziesz chory.*
- *Nie zwracaj na niego uwagi. On ma nierówno pod sufitem.*
- *Zastanawiam się, czy osoby wyrażające się nieprzychylnie w stosunku do Michała czasem nie mają nierówno pod sufitem. Powinniście się Państwo trochę zdystansować do Jego postaci. (Onet.pl)*
- *Ludzie powiedzą, że twoja cioteczna siostra ma nierówno pod sufitem. Zaszkodzi nie tylko sobie, ale i nam wszystkim. (Kowalewska „Tego lata, w Zawrociu”)*

Synonyms

ktos zachowuje się jak osoba chora psychicznie, ktos jest nienormalny, ktos jest nieobliczalny, komus odbilo, →ktos ma zryty beret

Equivalents

- **eng.:** someone has a screw loose, has bats in the belfry
- **dt.:** jemand tickt nicht richtig, jemand hat nicht alle Tassen im Schrank, jemand hat nicht alle Latten am Zaun
- **ukr.:** У когось поїхав дах
- **ru.:** У кого-то поехала крыша

WYSZŁO SZYDŁO Z WORKA

Pronunciation: / vɨʃwɔ ʃɨdwɔ z vɔrka /

Literal meaning

the awl came out of the sack

Definition

the truth / true intentions came out

When and how to use the expression

When hidden information, intentions or deeds come to light and the truth about something / someone comes to light. The expression is rather informal, and is used usually in spoken language, but it also appears in the press.

Origin and motivation

It used to be that things were carried in sacks, including awls, with which you could hurt someone. In the metaphorical sense of the phrase, the same way you can hurt someone with the truth about them. An awl is sharp and one can hurt someone with it. If someone reveals bad intentions, an awl comes out of the sack and you can see that someone wants to hurt someone.

Examples

- *Na początku wydawało mu się, że to świetna dziewczyna, ale wyszło szydło z worka i okazało się, że to zwykła kłamczucha i manipulanka.*
- *No i wyszło szydło z worka. Piotrek nie jest taki święty. Okazało się że latami wiódł podwójne życie, oszukując swoją rodzinę.*
- *A w ogóle co się stało z tą wspaniałą dziewczyną, która z radością towarzyszyła mi w corocznych wakacyjnych przygodach? Czyżby na początku znajomości udawała tylko idealną partnerkę, a teraz wyszło szydło z worka – okazało się, że tak naprawdę ceni sobie nudny spokój i wygodę? (Milska-Wrzościńska „Para z dzieckiem czyli niezupełnie poprawne politycznie uwagi o rodzicielstwie”)*
- *Zatrwożyła nas bowiem wiadomość, że co piąty uczeń podstawówki ma wady postawy. Niestety, wyszło szydło z worka. Nasza akcja w pełni to potwierdziła. Na miękkich kręgosłupach pierwszoklasiści i ich nieco starsi koledzy dźwigają w większości szkół od 3 do 11 kg (!) (Dziennik Zachodni)*

Synonyms

coś wyszło na jaw, coś się okazało, coś dało o sobie znać

Equivalents

- **eng.:** the cat is out of the bag, someone tells a secret, somebody spills the beans
- **dt.:** jemand lässt die Katze aus dem Sack, etwas kommt zum Vorschein, etwas kommt ans Licht, etwas stellt sich heraus
- **ukr.:** шила в мішку не сховаєш
- **ru.:** шило в мешке не утаишь

KTÓŚ STAWIA KOGOŚ POD ŚCIANĄ

Pronunciation: / ktɔɛ stavjja kɔgɔɛ pɔt ɕtʲɛanɔ̃ /

Literal meaning

someone puts someone up against a wall

Definition

someone puts someone in a no-win situation

Variants

któs postawił kogoś pod ścianą

When and how to use the expression

Used when someone is in a difficult situation with no choice and is forced to do something. The expression can be used both in formal and informal situations, in oral and written communication.

Examples

- *Studenci poczuli się dzisiaj postawieni pod ścianą. Nie mieli wyboru, musieli napisać wejściówkę.*
- *Nie stawiaj mnie pod ścianą. Zmuszasz mnie do podpisania tej niekorzystnej umowy, chociaż wiesz że nie chcę.*
- *Nikt nie zwraca na to specjalnej uwagi, nikt nie chce go stawiać pod ścianą, do niczego go to nie zmusza. (Samson „Pułapka na motyle”)*
- *Dziwię ci się bardzo.....chcesz faceta stawiać pod ścianą i domagać się jednoznacznych odpowiedzi? To dopiero jest brak klasy.....on cię traktuje jak traktuje. Wyciągaj wnioski. (f.kafeteria.pl)*

Synonyms

któs pozostawia kogoś w sytuacji bez wyjścia, ktoś wymusza coś na kimś

Equivalents

- **eng.:** someone drives / pushes / forces somebody against the wall, someone drives somebody into a corner, someone puts a gun to somebody's head
- **dt.:** jemand triebt jemanden in die Enge, jemand setzt jemandem unter Druck, jemand lässt jemandem keinen Ausweg
- **ukr.:** хтось загнав когось в глухий кут
- **ru.:** кто-то загнал кого-то в угол, припёр к стенке, под стенку поставить

KTOŚ DOSTAJE ZIELONE ŚWIATŁO

Pronunciation: / ktɔɛ dɔstajɛ zɛlɔnɛ ɕɕɨjatwɔ /

Literal meaning

someone gets a green light

Definition

someone receives permission to do something

Variants

ktoś otrzymuje zielone światło, ktoś ma zielone światło

When and how to use the expression

Used when we get permission from an authority after waiting some time. The expression can be used both in formal and informal situations, in oral and written communication.

Origin and motivation

It probably originates from the green light's function in traffic – it lets cars or pedestrians pass through a junction or a street.

Examples

- *Dostałam zielone światło od swojego promotora i mogę napisać licencjat o języku sportu. Jestem przeszczęśliwa.*
- *Dostaliśmy zielone światło na rozpoczęcie budowy nowej linii kolejowej.*
- *Ostatnie donosy z Hollywood na temat jego biografii pochodzą sprzed dwóch lat, kiedy o projekt walczyło dwóch reżyserów: Antoine Fuqua i John Carnahan. Pierwszy dostał zielone światło dla filmu, który dopiero w tym roku trafił do produkcji. (Esensja.pl)*

- *Dostawcy podzespołów dla projektu OLPC dostali zielone światło do ruszania z produkcją, a twórcy laptopa muszą się już tylko uporać z fragmentami oprogramowania.* (Dziennik Internautów)

Synonyms

ktos dostaje pozwolenie / zgodę

Equivalents

- **eng.:** someone gets the green light, someone gets the all clear
- **dt.:** jemand bekommt grünes Licht, jemand bekommt sein Okay
- **ukr.:** хтось отримав зелене світло
- **ru.:** кто-то получил зеленый свет

PO USZY

Pronunciation: / pɔ uʃɨ /

Literal meaning

up to ears

Definition

someone wants to emphasise the extreme / maximal extent of something

Variants

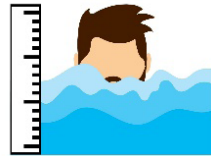
po (same) uszy

When and how to use the expression

Used to describe somebody's current unusual or extraordinary situation. It occurs frequently with verbs: *zakochać się* 'to fall in love', *siedzieć w czymś* 'to sit in something', *tkwić w czymś* 'to be stuck in something'. The expression is rather informal, and used mostly in oral communication.

Examples

- *Widziałaś ostatnio Adama? Ostatnio tydzień temu. Od kilku dni siedzi po uszy w podręcznikach i uczy się do egzaminu poprawkowego.*
- *Wydaje mi się, że Ewa jest zakochana po uszy w Michale.*
- *Chcę iść sama, rozumiesz, sama. Mam was wszystkich po uszy. W kinie odetchnę bez opieki.* (Bojarska „Świtanie, przemijanie”)
- *Zdaję sobie sprawę, że młodzież ma już po uszy tych wszystkich „dziadkowych” rozczuleń, ale prawda o tamtych dniach musi prze-*

trwać i stać się z biegiem czasu quasi-dokumentem historycznym.
(Kwiatkowski „Panopticum”)

Synonyms

bardzo, na maksa (informal), na całego, mocno, →na zabój

Equivalents

- **eng.:** head over ears / heels, up to the eyes
- **dt.:** bis über die Ohren, absolut, ganz und gar, komplett
- **ukr.:** по вуха
- **ru.:** по уши, до упаду, насмерть, без ума

KTOŚ NAROBİŁ WIOCHY

Pronunciation: / ktɔɛ narɔbʲi vjɔxʲi /

Literal meaning

somebody made a village

Definition

somebody embarrassed oneself, embarrassed others with their behaviour, behaved in a manner inappropriate to the situation

Variants

Nie rób wiochy! Ale wiocha!

When and how to use the expression

When we want to express our disapproval of someone's embarrassing and disgraceful behaviour. The expression is very informal (unacceptable in formal communication with a teacher). It is used mostly in oral communication.

Examples

- *W restauracji nie je się rękoma! Nie rób wiochy!*
- *Byłam wczoraj z Wojtkiem w kinie. Przez cały film jadł głośno popcorn. Ludzie zwracali mu uwagę. Ale narobił wiochy.*
- *Blagam nie róbcie wiochy i nie piszcie, że idealów nie ma bla bla. Przecież to każdy wie, ale nie wierzę, że nagle wszyscy są takimi realistami i żadne z Was nigdy choćby raz nie wyobrażało sobie, jakie cechy ma ten jeden jedyny. (forumowisko)*

- *Stary nie rób wiochy. Jak nie umiesz się bawić normalnie, to tam są drzwi.* (Fliciński „Współczesny Słownik Frazeologiczny”)

Synonyms

ktos się upokorzył, ktos narobił wstydu, ktos narobił obciachu, ktos narobił siary, →ktos dał ciała

Equivalents

- **eng.:** someone makes a scene, someone makes a fool of themselves
- **dt.:** jemand ist ins Fettnäpfchen getreten, jemand hat Scheiße gebaut (vulg), jemand hat sich lächerlich gemacht, jemand hat sich blamiert
- **ukr.:** хтось поводитися по-хамськи
- **ru.:** кто-то ведет себя грубо, быть как неотёсанный деревенщина

O MAŁY WŁOS

Pronunciation: / ɔ mawɨ vwɔs /

Literal meaning

by a small hair

Definition

almost

When and how to use the expression

We use it in the situation where something (usually negative) almost happened. It is used both in formal and informal situations, in oral and written communication.

Origin and motivation

An idiom based on the metaphor in which one single hair means something small. The adjective *small* further emphasises that something really tiny was meant.

Examples

- *O mały włos nie doszło wczoraj do wypadku, gdy zwariowany student jechał hulajnogą po korytarzu z zawrotną prędkością.*
- *Gosia o mały włos przez problemy rodzinne nie zdała egzaminu.*
- *O mały włos zawody lekkoatletyczne w Sankt Petersburgu zakończyłyby się skandalem. Sędzia Albert Kalinin zagroził dyskwalifikacją dziesięcioboistce Jacky Joyner-Kersey za używanie mokrego oszczepu.* (Gazeta Wyborcza)

- *Dzwoni telefon. O mały włos Helena upuściłaby zwierzątko. Oddycha z ulgą.* (Samo życie, odcinek 283)

Synonyms

prawie, o krok, niewiele brakowało, omal, o mało co

Equivalents

- **eng.:** by a hair's breadth, a close call
- **dt.:** um ein Haar, fast, beinahe, um Haaresbreite
- **ukr.:** повиснути / бути на волосині
- **ru.:** на волосок (от)

KTOŚ LEJE WODĘ

Pronunciation: / ktɔɛ lejɛ vɔdɛ /

Literal meaning

someone pours water

Definition

someone speaks or writes fluently but with little substance

Variants

lanie wody

When and how to use the expression

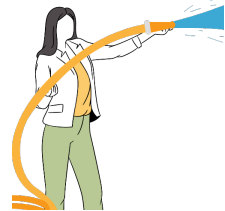
Someone talks or writes a lot, but not on topic. The expression is rather informal and it is used mostly in spoken language.

Origin and motivation

When we refer to something as pouring, especially like water, we think of large quantities and ease. Water is also associated with dilution, or something vague. “Lanie wody” is talking fluently (also a reference to liquid) and not exactly on topic, in any case, the topic here is so diluted that all that is left of it is water.

Examples

- *W ogóle nie uczyłam się na jutrzejszy egzamin, będę musiała lać wodę z nadzieją, że dostanę trójkę.*
- *Czy ona w ogóle ma coś do powiedzenia. Ciągle leje wodę, zero treści.*
- *Ktoś może być fenomenalnie przygotowany do egzaminu, ale jeśli te czynniki się na siebie nałożą, to będzie klops. Egzaminator może*

po prostu odnieść wrażenie, że niewiele umiemy i staramy się łać wodę. Jak tego uniknąć? (Dlaczego?)

- *Beznadziejna paplanina, potok słów, mało inspirujące lanie wody bywa przyczyną konfliktów nie tylko między narzeczonymi, lecz także między politykami. (Dlaczego?)*

Synonyms

ktos papla, ktos gada od rzeczy, ktos plecie

Equivalents

- **eng.:** someone flannels, someone bloviates, someone talks nonsense
- **dt.:** jemand faselt, jemand drischt leeres Stroh, jemand redet ohne Punkt und Komma, jemand labert rum
- **ukr.:** хтось ходить доокола
- **ru.:** кто-то ходит вокруг да около, кто-то переливает из пустого в порожнее, кто-то тянет резину

KTOŚ WRZUCA WSZYSTKO DO JEDNEGO WORKA

Pronunciation: / ktɔɛ vʒʊtsa fʃɨstkɔ dɔ jɛdnɛgɔ vɔrkɔ /

Literal meaning

someone puts everything in one bag

Definition

someone treats someone / something in the same way, despite significant differences between these people / things

Variants

ktos pakuje kogos / cos do jednego worka, ktos wpycha kogos / cos do jednego worka, ktos wsadza / wkłada kogos / cos do jednego worka

When and how to use the expression

Used when someone treats equally objects that, in the speaker's opinion, are different and should not be treated as such. The expression is rather informal, and is usually used in oral communication.

Examples

- *Dlaczego wrzucasz wszystkich do jednego worka, każdy jest przecież inny.*
- *Ten wykładowca nie potrafi podejść do każdego indywidualnie tylko wrzuca wszystkich do jednego worka.*

- *Kosmologia i astronomia to są dwie różniące się rzeczy i nie można ich pakować do jednego worka.* (Wikipedia.pl)
- *A chodzi o to, że klient wrzuca „do jednego worka” wszystkich agentów, wszystkie firmy ubezpieczeniowe, wszystkie ubezpieczenia i wygłasza swoje sądy uogólnione na tych magicznych „wszystkich”. Innymi słowy: u podłoża tego typu wypowiedzi leży zwykła ludzka skłonność do zbyt szybkiego, zbyt łatwego generalizowania na podstawie nawet pojedynczych zdarzeń.* (Gazeta Ubezpieczeniowa)

Synonyms

któs traktuje wszystko jednakowo

Equivalents

- **eng.:** someone lumps something all together, someone paints / tars with the same brush
- **dt.:** jemand wirft alles in einen Topf, jemand legt überall den gleichen Maßstab an, jemand schert alles über einen Kamm
- **ukr.:** хтось кидає все в одну купу
- **ru.:** кто- то валит все в одну кучу

NA ZABÓJ

Pronunciation: / na zabuj /

Literal meaning

to death

Definition

to such an extent that you no longer think about anything else

When and how to use the expression

Used in situations where we carry out something to the point of insanity, without memory, intensely, devotedly. Most common with the verb *zakochać się*.

The expression is informal and used mostly in oral communication.

Origin and motivation

This word *zabój* is archaic and only occurs in this expression. In the 17th century it meant *murderer*.

Examples

- *Kocham Cię na zabój.*

- *Moja przyjaciółka zakochała się na zabój w koleżce ze studiów. Mniej je, nie może się skupić na nauce. Ciągle o nim myśli.*
- *Przypomniałam sobie, jak w szkole pobiłam się kiedyś ze swoją rywalką. Kochaliśmy się obie na zabój w Józku, prymusie klasy przedmaturalnej. On na nas nawet nie patrzył, pewnie nie wiedział nawet, że istniejemy. (Antoszewski, „Kariera na trzy karpie morskie”)*
- *A poza tym to mym skromnym marzeniem jest się zakochać na zabój. Przecież to są bardzo realne marzenia. (forumowisko.pl)*

Synonyms

do nieprzytomności, do szaleństwa, bez pamięci, na umór, →po uszy

Equivalentents

- **eng.:** head over heels, madly, completely
- **dt.:** bis zum Gehnichtsmeer, (un)sterblich, hoffnungslos
- **ukr.:** пристрасно
- **ru.:** страшно

SŁOMIANY ZAPAL

Pronunciation: / swɔmjani zapaw /

Literal meaning

straw enthusiasm / zeal

Definition

the will to act, which appears and passes very quickly

Variants

słomiany ogień

When and how to use the expression

We use the idiom when someone starts a new activity, e.g. a hobby, a project, a job and ends up not completing it. It occurs frequently with the verb: *mieć* ‘to have’ or as the expression *coś okazało się słomianym zapalem* ‘something has turned out to be a flash in the pan’. The expression is used both in formal and informal situations, in written and in spoken language.

Origin and motivation

The motivation of the idiom lies in the variant of the described expression, i.e. “słomiany ogień” (straw fire). Straw burns very quickly, the fire consumes it in the blink of an eye. Similarly, the enthusiasm of someone with straw zeal quickly runs out.

Examples

- *Słomiany zapal Piotrka sprawia, że rozpoczyna on wiele ciekawych projektów, ale nigdy żadnego nie kończy.*
- *Moja przyjaciółka do wszystkiego ma słomiany zapal. Najpierw studiowała medycynę, potem psychologię a teraz jest na dietetyce.*
- *Mistrzynie nie lubi sprzątać ani gotować. – Mam do wszystkiego słomiany zapal. Kiedyś postanowiłam zrobić rodzinie pączki, ale jak zobaczyłam ten skomplikowany przepis, to mi zaraz przeszło. (Gazeta Wyborcza)*
- *A na dodatek niczego nie szanuje, za nic nie potrafi być wdzięczny. No i ten jego słomiany zapal... Uff... wystarczy. Zmęczona mama oczekuje pomocy. Liczy na uzdrawiające sytuację działanie terapii. (Wychowawca)*

Synonyms

krótka fascynacja, szybko przemijający entuzjazm

Equivalents

- **eng.:** a flash in the pan, short-lived enthusiasm, transient ardour
- **dt.:** das Strohfeuer
- **ukr.:** короткотрвале завзяття
- **ru.:** краткосрочный запал

KTOŚ ZALICZYŁ ZGON(A)

Pronunciation: / ktɔɛ zalitʃɨw zgɔn(a) /

Literal meaning

to score a death

Definition

someone drinks such a large amount of alcohol that they lose consciousness

When and how to use the expression

Usually used among friends, at a party where alcohol is present, to describe a person who has lost consciousness after consuming a large quantity of alcohol. The expression is very informal and it is used mainly in oral communication. The grammatically correct version is “ktoś zaliczył zgon”. But in colloquial language nowadays there is a certain tendency to prefer the genitive instead of the accusative, thus the more popular version is “zaliczyć zgona”.

Origin and motivation

The phrase comes from the fact that a state of severe alcohol intoxication is very often associated with a loss of consciousness, to such an extent that the person appears to be completely out of touch with the world. Usually, the blood alcohol level triggers the body's defensive reaction in such a situation and forces the drunk person to fall asleep regardless of the circumstances. This can simply be associated with symptoms of death.

Examples

- *Co za obciach. Na ostatniej imprezie zaliczyłem zgona.*
- *Czy upiłeś się kiedyś tak, że aż zaliczyłeś zgona?*
- *Ale wczoraj była impreza! – No, niezłego zgona zaliczyłeś! (miejski.pl)*
- *Wołaj Gośkę! Wracamy na chatę. – Mogę sobie wołać, ale i tak nie przyjdzie. Zaliczyła zgona. (slang.pl)*

Synonyms

ktoś upił się do nieprzytomności, ktoś się nawalił / narąbał, ktoś zezgonował (*youth slang*)

Equivalents

- **eng.:** someone blacks out, someone passes out
- **dt.:** jemand schiebt Absturz, jemand ist hackedicht, jemand ist rotzbesoffen
- **ukr.:** хтось набрався до чортиків
- **ru.:** кто-то напился до зеленых чертиков / вусмерть / до смерти / до полусмерти

KTOŚ NA KOGOŚ KRZYWO PATRZY

Pronunciation: / ktɔɛ na kɔgɔɛ kʃivɔ patʃi /

Literal meaning

someone looks at someone crooked

Definition

somebody disapproves someone

When and how to use the expression

We use it to describe a person who expresses clearly, that they disapprove of someone else and treats them unkindly and badly. The expression is rather informal, and it is used mostly in oral communication.

Examples

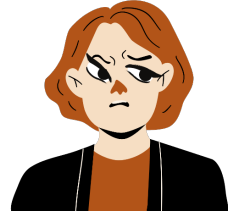
- *W dzisiejszych czasach niestety często się krzywo patrzy na osoby wyróżniające się wyglądem.*
- *Skoro ja mam 32 lata, a ona 18, ludzie mogą krzywo patrzeć.*
- *Wiadomo, że nigdy się wszystkim nie dogodzi. Zdaję sobie sprawę, że wiele osób krzywo patrzy na moje działania. Wiem, że wielu osobom nie podoba się to, co tu się dzieje. (Gazeta Tczewska)*
- *Ej dziewczyny nie przejmujcie się, jak ktoś się krzywo patrzy. Ja mam to daleko gdzieś, kto sobie o mnie coś myśli no w związku w moim wyglądzie nieważne, że się komuś nie podobam, ważne, że się dobrze czuje i wiem, że fajnie wyglądam. (forumowisko.pl)*

Synonyms

ktoś jest dla kogoś niezyczliwy, ktoś patrzy na kogoś nieprzyjaźnie

Equivalents

- **eng.:** someone frowns upon somebody, looks askance at somebody
- **dt.:** jemand sieht jemanden schief an, jemand betrachtet jemanden mit Missfallen
- **ukr.:** хтось косо на когось дивиться
- **ru.:** криво на кого-то посмотреть

KTOŚ PATRZY NA KOGOŚ Z GÓRY

Pronunciation: / ktɔɛ patʃi na kɔgɔɛ z guri /

Literal meaning

someone looks from above on someone

Definition

somebody treats someone else with contempt

Variant

ktos traktuje kogos z gory

When and how to use the expression

We use it to express that we believe ourselves better than someone else. When we feel that someone does not deserve respect. The expression can be used in both formal and informal situations, in spoken and written language.

Origin and motivation

It is based on the conceptual metaphor “good is up” or “bad is down”. If we look from above on someone, then we are up and are better than a person at the bottom.

Examples

- *Jako lekarz uważa się za kogoś lepszego i patrzy na wszystkich innych z góry.*
- *Janek patrzy na innych z góry mimo, że sam nic nie osiągnął.*
- *Mnie chodzi o jej podejście do ciebie, że po prostu ona ma tak lekceważący stosunek do innych osób, ja mam takie odczucie, po prostu wszystkich traktuje z góry i no nie wiem, ja po prostu nie lubię współpracować strasznie z takimi osobami. (pogadanki koleżeńskie)*
- *Ktoś, kto od wczesnej młodości konsekwentnie awansuje w swoim zawodzie, nie powinien patrzeć z góry na innych, którzy szukają nowych doświadczeń i zmieniają zawód. (Dziennik Zachodni)*

Synonyms

ktos żywi pogardę, ktos kimś gardzi, ktos się wywyższa, ktos traktuje kogoś przedmiotowo, ktos lekceważy kogoś, →ktos jest A-E

Equivalents

- **eng.:** someone looks down on somebody, someone patronises somebody, someone is snobbish
- **dt.:** jemand erhebt sich über jemanden, jemand sieht auf jemanden herunter, jemand blickt auf jemanden herab, jemand ist hochnäsiger
- **ukr.:** хтось дивиться на когось звисока
- **ru.:** кто-то смотрит на кого-то свысока

CZARNO NA BIAŁYM

Pronunciation: / ʧ̥arɲɔ na bjawim /

Literal meaning

black on white

Definition

irrefutably, indisputably, self-evidently, emphatically, unequivocally

When and how to use the expression

It is used adverbially, when we want to say that something is clear, leaves us in no doubt. It occurs frequently with the verbs *pokazać*, *wykazać*, *widać*, *widzieć*, *zobaczyć*, *napisać*, *stać*.

It is appropriate in both formal and informal situations, in oral and written communication.

Origin and motivation

This saying originates from the fact that in the past, for the sake of credibility, every item had to be written down with “something black” (e.g. a goose feather dipped in ink) on “something white” (e.g. a scrap or sheet of paper, etc.). If anything happened, it was easy to refer to it later, to present it as evidence in a case or dispute.

Examples

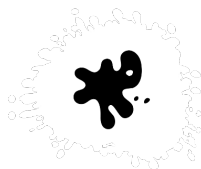
- *Chcę to zobaczyć czarno na białym, inaczej ci nie uwierzę.*
- *W statucie jest napisane czarno na białym, kiedy można wziąć urlop dziekański.*
- *Wydawało się początkowo, że jest to błąd Senatu, ale w uzasadnieniu czarno na białym widać, że Senat się nie pomylił. (Sejm RP, 28.08.1997)*
- *Wierzę tym, którzy wykazali czarno na białym, że popełniono błędy. (Gazeta Wyborcza)*

Synonyms

otwarcie, wyraźnie, ewidentnie, jednoznacznie, expressis verbis

Equivalents

- **eng.:** in black and white
- **dt.:** schwarz auf weiß
- **ukr.:** чорним по білому
- **ru.:** черным по белому

NI W PIĘĆ, NI W DZIEWIĘĆ

Pronunciation: / ni f pjɛntɛ, ni v dʒɛvʲjɛntɛ /

Literal meaning

neither in five, nor in nine

Definition

about something totally unsuitable for a given situation, something not relevant, misguided

Variants

ni w pięć, ni w dziesięć; ni w dupę, ni w oko (*vulg.*); ni w pizdę, ni w oko (*vulg.*)

When and how to use the expression

This idiom is used in relation to something that doesn't fit to a particular situation. It occurs frequently with the verbs: *odezwać się, odpowiedzieć, pytać, spytać, zapytać*. Used mainly in oral communication.

Examples

- *Komentarz Basi był ni w pięć, ni w dziewięć. Nikt go nie zrozumiał.*
- *Podczas wykładu wszyscy słuchali z wypiekami na twarzy i wtedy jeden ze studentów zapytał ni w pięć ni w dziewięć, czy może wyjść do toalety.*
- *Nadal powtarzaliśmy tabliczkę mnożenia, a ja jej jeszcze nie opanowałem. Kompromitowały mnie bądź te odpowiedzi ni w pięć, ni w dziewięć, bądź długie chwile milczenia, którymi próbowałem odwlec kolejny unik w postaci uniwersalnego „nie wiem”. (Wiśniewski-Snerg „Dzikus”)*
- *Maria zagadnęła mnie o coś i coś jej odpowiedziałem, zresztą ni w pięć, ni w dziewięć, tak byłem zajęty własnymi myślami, to jednak wystarczyło w zupełności, Maria też o czymś rozmyślała, wolałem nie pytać, było nam przecież dobrze [...]. (Odojewski „Kwarantanna”)*

Synonyms

bezsensownie, niedorzecznie, tak źle i tak niedobrze

Equivalents

- **eng.:** without rhyme or reason
- **dt.:** sinnlos, zusammenhanglos
- **ukr.:** ні до ладу ні до прикладу
- **ru.:** ни к селу ни к городу

JESTEŚMY KWITA

Pronunciation: / jestɛɕmi kfita /

Literal meaning

we are even

Definition

someone settles a debt with someone, they have no obligations toward each other

When and how to use the expression

Used when you have all matters settled in relation to someone, to have no debts or obligations towards someone. The expression is informal, and is mostly used in oral communication.

Origin and motivation

The word “kwita” derives from the Latin *quietare, quietus* ‘satisfie’, free from debt.

Examples

- *Dziękuję, że pożyczyłaś mi notatki. Jak ja ci się odwdzięczę? – Chodźmy na kawę i będziemy kwita.*
- *Daj spokój nie oddawaj mi tych pieniędzy. Ostatnio ty kupiłaś mi kawę. Jesteśmy kwita.*
- *Dogadajmy się – zaproponował. – Wyrównał pan porachunki. Niech będzie, że jesteśmy kwita. Choć ja panu nic nie zламаłem. Ale niech tam. (Ziomecki „Lato nieśmiertelnych”)*
- *Ona popełniła błąd... Ja popełniłem błąd... Jesteśmy kwita... Kobieta po przejściach i mężczyzna z przeszłością... Przed nami rysuje się wspaniała perspektywa... (Samo życie, odcinek 265)*

Synonyms

nie jesteś mi nic winna / winny, jesteśmy rozliczeni

Equivalents

- **eng.:** we are square
- **dt.:** wir sind quitt, jemand ist jemandem nichts mehr schuldig
- **ukr.:** ми квити
- **ru.:** мы квиты

Bibliography / Bibliografia

- Burger, Harald (2015): *Phraseologie: eine Einführung am Beispiel des Deutschen*. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Chlebda, Wojciech (2005): Szkice o skrzydlatych słowach: interpretacje *lingwistyczne*. Opole: Wydawnictwo UO.
- Chlebda, Wojciech (2007): Mały prywatny katalog pilnych zadań frazeologicznych. *Problemy Frazeologii Europejskiej*, 8, 15–31.
- Dobrowol'skij, Dmitrij (2015): Introduction. *International Journal of Lexicography*, 28(3), 275–278.
- Dobrowol'skij, Dmitrij (2009): Zur lexikografischen Repräsentation der Phrase (mit Schwerpunkt auf zweisprachigen Wörterbüchern. In: Mellado Blanco, Carmen (ed.): *Theorie und Praxis der idiomatischen Wörterbücher*. Tübingen: Niemeyer, 149–168.
- Dobrowol'skij, Dmitrij / Piirainen, Elisabeth (2009): *Zur Theorie der Phraseologie. Kognitive und kulturelle Aspekte*. Tübingen: Stauffenburg.
- Dräger, Marcel (2009): Auf der Suche nach historischen Phrasemen – oder: Wörterbücher als Korpora. *Linguistik online* 39, 33–44. URL: <https://bop.unibe.ch/linguistik-online/article/view/475> [25.01.2023]
- Dräger, Marcel / Juska-Bacher, Britta (2010): Online-Datenerhebungen im Dienste der Phraseographie. In: Ptashnyk, Stefaniya / Hallsteinsdottir, Erla / Bubenhofer, Noah (eds.): *Korpora, Web und Datenbanken Computergestützte Methoden in der modernen Phraseologie und Lexikographie*. Baltmannsweiler: Schneider Verlag Hohengehren, 165–179.
- Dziamaska-Lenart, Gabriela (2018): *Frazeografia polska. Teoria i praktyka*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Dziamaska-Lenart, Gabriela / Woźniak-Wrzesińska, Ewelina / Obertová, Zuzana / Zakrzewska-Verdugo, Magdalena / Zgrzywa, Jan (2021): *Słownik frazeologiczny z ćwiczeniami dla uczących się języka polskiego jako obcego*. Poznań: Wydawnictwo Rys.
- Dziurewicz, Elżbieta (2019): Vulgäre und derbe Idiome im Deutschen. Einige Bemerkungen zu ihrer Bedeutung, Frequenz, Stilmarkierung und ihrem Gebrauch. *Glottodidactica. An International Journal of Applied Linguistics*, 46(2), 25–38.
- Engelking, Anna / Markowski, Andrzej / Weiss, Elżbieta (1989): Kwalifikatory w słownikach — próba systematyzacji. *Poradnik Językowy*, 5, 301–314.
- Ernst, Peter (2011): Gibt es eine österreichische Phraseologie? In: Lipeczuk, Ryszard / Lisiecka-Czop, Magdalena / Misiek, Dorota (eds.): *Phraseologismen in deutsch-polnischen und polnisch-deutschen Wörterbüchern*.

Theoretische und praktische Aspekte der Phraseologie und Lexikographie.
Hamburg: Verlag Dr. Kovač, 177–190.

- Filipenko, Tatjana (2009): Darstellung von deutschen und russischen Idiomen in zweisprachigen Wörterbüchern. In: Blanco Mellado, Carmen (ed.): *Theorie und Praxis der idiomatischen Wörterbücher.* Tübingen: Niemeyer, 169–187.
- Fliciński, Piotr (2010): *Współczesny słownik frazeologiczny.* Poznań: Wydawnictwo UAM.
- Heine, Antje (2009): Möglichkeiten und Grenzen der Korpusanalyse für die Lexikografie am Beispiel eines Wörterbuchs deutscher Funktionsverbgefüge mit finnischen Äquivalenten. In: Mellado Blanco, Carmen (ed.): *Theorie und Praxis der idiomatischen Wörterbücher.* Tübingen: Niemeyer, 233–250.
- Jesenšek, Vida (2009): Phraseologische Wörterbücher auf dem Weg zu Phraseologiedatenbank. In: Mellado Blanco, Carmen (ed.): *Theorie und Praxis der idiomatischen Wörterbücher.* Tübingen: Niemeyer, 65–81.
- Jesenšek, Vida (2021): Zur Komplexität der phraseologischen Bedeutung. Lexikografische Aspekte. In: Piosik, Michał / Taborek, Janusz / Woźnicka, Marta (eds.): *Korpora in der Lexikographie und Phraseologie. Stand und Perspektiven.* Berlin / Boston Walter: De Gruyter, 21–34.
- Korhonen, Jarmo (2001): Deutsch-finnische Phraseologie in neuerer lexikografischer Anwendung. In: Burger, Harald / Häcki Buhofer, Annelies / Gréciano, Gertrud (eds.): *Flut von Texten – Vielfalt der Kulturen. Ascona 2001 zur Methodologie und Kulturspezifik der Phraseologie.* Baltmannsweiler: Schneider Verlag, 491–501.
- Lipczuk, Ryszard (2011): Eine Bibliographie zur Phraseologie und Phraseographie. In: Lipczuk, Ryszard / Lisiecka-Czop, Magdalena / Misiek, Dorota (eds.): *Phraseologismen in deutsch-polnischen und polnisch-deutschen Wörterbüchern. Theoretische und praktische Aspekte der Phraseologie und Lexikographie.* Hamburg: Verlag Dr. Kovač, 13–41.
- Lüger, Heinz-Helmut (2019): Phraseologische Forschungsfelder. Impulse, Entwicklungen und Probleme aus germanistischer Sicht. *Beiträge zur Fremdsprachenvermittlung*, 61, 51–82.
- Mellado Blanco, Carmen (2019): Phrasem-Konstruktionen kontrastiv Deutsch-Spanisch: ein korpusbasiertes Beschreibungsmodell anhand ironischer Vergleiche. *Yearbook of Phraseology*, 10(1), 65–88.
- Mellado Blanco, Carmen (ed.) (2009): *Theorie und Praxis der idiomatischen Wörterbücher.* Tübingen: Niemeyer.
- Nerlicki, Krzysztof (2011): Glossierung der Phraseologismen in einem zweisprachigen Wörterbuch: Vor- und Nachteile für die Benutzer. In: Lipczuk, Ryszard / Lisiecka-Czop, Magdalena / Misiek, Dorota (eds.): *Phraseo-*

- logismen in deutsch-polnischen und polnisch-deutschen Wörterbüchern*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač, 139–151.
- Piirainen, Elisabeth (2009): „Dialektale Phraseologie: Randerscheinung, Ergänzung oder Herausforderung einer modernen Phraseografie?“ In: Blanco Mellado, Carmen (ed.): *Theorie und Praxis der idiomatischen Wörterbücher*. Tübingen: Niemeyer, 83–100.
- Schemann, Hans (2009): Zur Anlage idiomatischer Wörterbücher – einige Maximen und Reflexionen. In: Mellado Blanco, Carmen (ed.): *Theorie und Praxis der idiomatischen Wörterbücher*. Tübingen: Niemeyer, 101–117.
- Stein, Stephan (2018): Vorgeformtheit aus text(sorten)linguistischer Perspektive. In: Stumpf, Sören / Filatkina, Natalia (eds.): *Formelhafte Sprache in Text und Diskurs*. Berlin, Boston: De Gruyter, 15–48.
- Steyer, Kathrin (2010): Korpusbasierte Phraseographie – neue empirische Methoden und Beschreibungsformen In: Blanco Mellado, Carmen / Buján, Patricia / Herrero, Claudia / Iglesias, Nely / Mansilla Ana (eds.). *La fraseografía del S. XXI Nuevas propuestas para el español y el alemán*. Berlin: Frank & Timme, 249–277.
- Szczęk, Joanna (2021): *Phraseologie und Parömiologie in der germanistischen Forschung in Polen*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač.
- Szerszunowicz, Joanna / Frąckiewicz, Małgorzata K. / Awramiuk, Elżbieta (2017): *Frazeologia w kształceniu językowym*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.
- Taborek, Janusz (2021): Fan, Fußballfan, kibic i pseudokibic jako funkcjonalne ekwiwalenty z perspektywy kookurencji w języku niemieckim i polskim. *Conversatoria Linguistica*, 13, 77–94.
- Worbs, Erika (1994): *Theorie und Praxis der slawisch-deutschen Phraseographie*. Mainz: Liber Verlag.

Źródła Internetowe

- <http://nkjp.pl/poliqarp/>
<http://www.nkjp.uni.lodz.pl/>
<https://de.wiktionary.org/wiki/Wiktionary:Hauptseite>
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-polish/>
https://en.wiktionary.org/wiki/Wiktionary:Main_Page
<https://pl.pons.com/t%C5%82umaczenie/polski-angielski>
<https://pl.pons.com/t%C5%82umaczenie?q=&in=&l=depl&lf=de&rt=pl&qnac=>
https://pl.wiktionary.org/wiki/Wikis%C5%82ownik:Strona_g%C5%82%C3%B3wna
<https://sjp.pwn.pl/>
<https://www.diki.pl/>

<https://www.diki.pl/slownik-niemieckiego>

<https://www.duden.de/>

<https://www.miejski.pl/>

www.dyktanda.pl

Joanna Woźniak – adiunkt w Instytucie Lingwistyki Stosowanej UAM, badaczka frazeologizmów w tekstach, dyskursach i komunikacji specjalistycznej. Kibic wielu dyscyplin sportowych, miłośniczka malarstwa ekspresjonistycznego. W wolnym czasie chętnie gra w gry planszowe.

Elżbieta Dziurewicz – adiunkt w Instytucie Lingwistyki Stosowanej UAM, współautorka podręcznika do frazeologii i licznych artykułów z tego zakresu. Uwielbia czytać, uczyć się nowych rzeczy i nauczać innych. Pasjonatka przyrody, miłośniczka psów i podróży.

Agnieszka Pasik – magister lingwistyki stosowanej. Prywatnie pasjonatka nauczania języków obcych, frazeologii i skoków narciarskich.

»Ubierz to w słowa.« *Studencka frazeologia praktyczna dla uczących się języka polskiego jako obcego* to podręczny leksykon stworzony przez studiujących dla studiujących. Opracowanie zawiera:

- 120 idiomów aktywnie używanych przez większość badanych studentek i studentów;
- szczegółowy opis każdego idiomu, obejmujący transkrypcję fonetyczną, definicję, synonimy oraz informacje dotyczące użycia;
- artykuły hasłowe sformułowane w języku angielskim;
- ekwiwalenty w czterech językach (angielskim, niemieckim, ukraińskim i rosyjskim);
- ilustracje ułatwiające zapamiętanie idiomów.